

TEM-analyyseja

31/2011

TYÖTTÖMYYSTURVAN MENETTÄMINEN TYÖVOIMAPOLIITTISESTI MOITITTAVAN MENETTELYN TAKIA

Inka Douglas – Päivi Kerminen – Timo Meling –
Jari Peura

ISSN 1797-5271

ISBN 978-952-227-519-6

TYÖTTÖMYYSTURVAN MENETTÄMINEN TYÖVOIMAPOLIITTISETI MOITITTAVAN MENETTELYN TAKIA

Inka Douglas – Päivi Kerminen – Timo Meling – Jari Peura

Työ- ja elinkeinoministeriö
Ministry of Employment and the Economy
Eteläesplanadi 4, 00130 Helsinki, Finland
Email: etunimi.sukunimi@tem.fi

Helsinki, toukokuu 2011

INKA DOUGLAS – PÄIVI KERMINEN – TIMO MELING – JARI PEURA: TYÖTTÖMUUS- TURVAN MENETTÄMINEN TYÖVOIMAPOLIITTISETTI MOITITTAVAN MENETTELYN TAKIA

Tiivistelmä: Työttömyysturvajärjestelmässä on periaatteena, että omasyinen työttömyys tai itse aiheutettu työttömyyden pitkittyminen johtaa työttömyysetuuden menettämiseen. Selvityksessä kuvataan julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) ja työttömyysturvalain (1290/2002) mukaiset työttömyysturvan seuraamusjärjestelmät ja tehdään ehdotuksia järjestelmän kehittämiseksi. Selvitys sisältää lyhyen kuvauksen myös yhdeksän muun Euroopan maan työttömyysturvan seuraamusjärjestelmästä.

Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän tulee yhtäaikaaisesti täyttää erilaisia vaatimuksia. Seuraamusjärjestelmän tulee ohjata työnhakijaa aktiiviseen työnhakuun ja parantamaan työllistymisedellytyksiään. Järjestelmän tulee olla selkeä, jotta se ehkäisee ennalta työvoimapolitiittisesti moitittavaksi katsottavaa menettelyä. Seuraamusten ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa kyseessä olevan menettelyn moitittavuuteen. Kehittämisehdotuksissa lähdetään siitä, että asetettavaan seuraamukseen vaikuttaa ainoastaan kyseessä oleva moitittava menettely eikä esimerkiksi työnhakijan työttömyyden kesto tai työttömyysetuuden laji.

Ehdotettu työttömyysturvan seuraamusjärjestelmä olisi pääpiirteissään seuraavanlainen: Ilman pätevää syytä tapahtuneesta työstä eroamisesta ja erottamisesta työnhakijalle asetettaisiin korvaukseton määräaika. Työnhakijaa ohjattaisiin korvauksettomien määräaikojen ja työnhaun voimassaolon lakkaamisen uhalla aktiivisuuteen työnhaussa, osallistumaan TE-toimiston palveluihin sekä hakemaan ja ottamaan vastaan hänelle tarjottua työtä. Määräaikojen pituuksia tarkistettaisiin ja niitä koskevia säännöksiä selkeytettäisiin. Työllistymissuunnitelman laatimisesta kieltäytymisessä otettaisiin käyttöön korvaukseton määräaika, jonka keston työnhakija voisi itse vaikuttaa.

Korvauksettomien määräajan asettaminen TE-toimiston palvelusta kieltäytymisen perusteella edellyttäisi, että palvelusta on sovittu suunnitelmassa. Työhön osoittamisen osalta säilytettäisiin nykytila eli työstä kieltäytymisestä voitaisiin asettaa korvaukseton määräaika ilman, että suunnitelmassa on sovittu erikseen jokaisesta tarjottavasta työpaikasta.

Työssäolovelvoite asetettaisiin vain työnhakijan toistuvasta työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä. Työmarkkinoiden käytettävissä oloa koskeva työttömyysturvalain säännös ehdotetaan kumottavaksi.

Asiasanat: Työttömyysturvajärjestelmä, työttömyysturvan seuraamusjärjestelmä

Abstract: The basic principle of the Finnish unemployment security system is that unemployment due to personal reasons, or prolonged unemployment caused by the unemployed person him/herself will result in the withdrawal of unemployment benefit. The report describes the sanction systems of unemployment security pursuant to the Act on the Public Employment Service (1295/2002) and the Act on Unemployment Security (1290/2002) and sets forth proposals on how to develop the system further. The report also includes a brief summary of the unemployment security sanction systems of nine other European countries.

The sanction system of unemployment security must simultaneously meet a variety of requirements. The system must steer the jobseeker to actively search for employment and to improve personal capacities for finding work. The system must be clear in order to pre-empt any activity regarded as inappropriate in terms of labour policy. The severity of consequences must be in proportion to the degree of inappropriateness of the action in question. Development proposals are based on the sanction to be imposed and should be influenced solely by the inappropriate activity in question, not for instance by the duration of the jobseeker's unemployment or the type of benefit the jobseeker receives.

The proposed sanction system of unemployment security would essentially be the following: resignation and dismissal from work without good cause would result in the imposition of a period without benefits payable to the jobseeker. Under the threat of periods without payment of benefit, and the termination of the validity of job search, the jobseeker would be steered to take an active approach to jobseeking, to participate in support programmes provided by the Employment and Economic Development Office, and to seek and accept work offered. The duration of prescribed time limits would be revised and regulations concerning them made clearer. A period without payment of benefit to the jobseeker would be imposed for refusing to draw up an employment plan, the duration of which the jobseeker could influence him/herself.

The imposition of a period without payment of benefit to the jobseeker due to refusal to take part in support programmes provided by the Employment and Economic Development Office would be subject to the engagement in the programme being agreed on in a plan. With regard to job offers, the current status would remain; i.e. a period without payment of benefit for the jobseeker could be imposed without the plan containing a separate agreement on each job offered.

An obligation to work would only be imposed if the jobseeker had repeatedly behaved in a manner deemed inappropriate in terms of labour policy. The report proposes that the provision in the Act on Unemployment Security on being available to the labour market should be repealed.

Key words: unemployment security system, sanction systems of unemployment security

Saatteeksi

Työttömyysturvajärjestelmässä on periaatteena, että omasyinen työttömyys tai itse aiheutettu työttömyyden pitkittyminen johtaa työttömyysetuuden menettämiseen. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmä muodostuu eri aikoina ja eri tavoitteiden toteuttamiseksi säädetyistä säännöksistä. Tätä taustaa vasten työ- ja elinkeinoministeriö on pitänyt tarpeellisena selvittää seuraamusjärjestelmän toimivuuden, tarkoituksenmukaisuuden ja kehittämistarpeet. Tässä selvityksessä esitetään julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) ja työttömyysturvalain (1290/2002) mukainen nykyinen seuraamusjärjestelmä ja ehdotuksia järjestelmän kehittämiseksi.

Selvityksessä haluttiin verrata Suomen työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää muiden Euroopan maiden järjestelmiin. Vertailun tekemiseksi pyydettiin tietoja Belgian, Iso-Britannian, Itävallan, Norjan, Ranskan, Ruotsin, Saksan ja Tanskan viranomaisilta. Lisäksi selvityksessä on kuvattu lyhyesti Espanjan työttömyysturvajärjestelmää.

Selvitys on tehty virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriön välityömarkkinat ja työllistyvyyden tukeminen – ryhmässä, jossa selvityksen kirjoittamisesta on pääosin vastannut ylitarkastaja Timo Meling. Kirjoittamiseen ovat lisäksi osallistuneet hallitusneuvos Päivi Kerminen sekä ylitarkastajat Inka Douglas ja Jari Peura.

Työn yhteydessä on kuultu sosiaali- ja terveysministeriötä, Akavaa, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:ta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:ta, Suomen Kuntaliittoa, Suomen Yrittäjiä ja Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:ta. Lisäksi selvityksen laatimista varten on pyydetty elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta (ELY-keskus) ja työ- ja elinkeinotoimistoilta (TE-toimisto) näkemyksiä järjestelmän kehittämistarpeista.

Kiitämme kaikkia selvityksen valmisteluun osallistuneita.

Helsingissä huhtikuussa 2011

Päivi Kerminen
Timo Meling
Jari Peura

SISÄLTÖ

1. Työttömyysturvajärjestelmän tehtävistä ja pääpiirteistä.....	1
2. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän kehityksestä.....	2
2.1. Työstä kieltäytymistä, eroamista ja erottamista koskevat säännökset.....	2
2.2. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnot.....	4
3. Nykytila.....	5
3.1. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän tiivistetty kuvaus.....	5
3.2. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän yksityiskohtainen kuvaus.....	7
4. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää koskevia tilastotietoja.....	18
5. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmä ja toimeentulotuki.....	23
6. Asiaan liittyviä selvityksiä.....	24
6.1. Sosiaali- ja terveysministeriön selvitykset.....	24
6.2. Selvitys työmarkkinatuen aktivoimien vaikutuksista.....	24
6.3. Sosiaalibarometri 2010.....	25
6.4. OECD:n selvitys.....	25
6.5. Valmisteilla olevat selvitykset.....	26
7. Muiden maiden työttömyysturvajärjestelmistä.....	26
7.1. Työvoimaviranomaisen ja työttömyysetuuden maksajan toimivalta.....	26
7.2. Työttömän työvoimapolitiittisesti moitittava menettely ja seuraamuslajit.....	27
7.3. Työstä kieltäytyminen ja eroaminen sekä työvoimaviranomaisen kutsusta paikalle saapumatta jääminen.....	27
7.4. Eri maiden järjestelmien yksityiskohtaisempi kuvaus.....	30
8. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän ankaruus rikoksista tuomittaviin seuraamuksiin verrattuna.....	43
9. Nykytilan arviointi ja kehittämissuhteet.....	44
9.1. Kehittämissuhteiden tavoitteet, pääperiaatteet ja keskeinen sisältö.....	44
9.2. Työhaun voimassaolon lakkaaminen.....	45
9.3. Työmarkkinoiden käytettävissä olo.....	45
9.4. Korvauksettomat määräajat.....	46
9.5. Työssäolovelvoitteet.....	55
9.6. Toimivalta työssäolovelvoitteen lakkaamisen tutkimiseen.....	56
9.7. Työttömyysturvalain systematiikka.....	57
Lähteet.....	58
Liitteet.....	60
TIIVISTELMÄ KEHITTÄMISEHDOTUKSISTA.....	60
Työvoimapolitiittisesti moitittavan menettelyn johdosta vuosina 2007 – 2009 annetut työvoimapolitiittiset lausunnot.....	68
Työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä vuosina 2007-2009 annetut lausunnot turvamuodon mukaan.....	73
Lausunnot 2007-2009 ammattiryhmittäin.....	77
Vuosina 2007 - 2009 etuuden maksatuksen estävän lausunnon saaneet henkilöt ammattiryhmän ja seuraamuslajin mukaan (vähintään 2 000 henkilöä sisältävät ryhmät).....	80
YHTEENVETO ELY-KESKUKSILLE JA TE-TOIMISTOILLE TEHDYN TYÖTTÖMYYYSTURVAN SEURAAMUSJÄRJESTELMÄÄ, KOSKEVAN KYSELYN VASTAUKSISTA.....	81
TEM-analyysija – verkkojulkaisusarjassa aiemmin ilmestynyt.....	99

1. Työttömyysturvajärjestelmän tehtävistä ja pääpiirteistä

Suomen perustuslaissa (731/1999; Perustuslaki) säädetään, että jokaiselle taataan oikeus perustoi-meentulon turvaan muun muassa työttömyyden perusteella. Työttömyysturvajärjestelmän tarkoituk-sena on työttömyysturvalain (TTL) mukaan turvata työttömän työnhakijan taloudelliset mahdolli-suudet hakea työtä ja parantaa edellytyksiään päästä tai palata työmarkkinoille korvaamalla työttö-myydestä aiheutuvia taloudellisia menetyksiä. Työttömyysetuuden saamisen edellytyksillä pyritään ohjaamaan yksilöä aktiivisesti hakeutumaan työhön ja pysymään työssä. Järjestelmä ohjaa työttömiä myös parantamaan työllistymisedellytyksiään hakeutumalla ammatilliseen koulutukseen tai osallis-tumalla TE-toimiston järjestämiin palveluihin. Ohjaamalla työttömiä parantamaan työllistymisedel-lytyksiään pyritään turvaamaan osaavan työvoiman saanti.

Työttömyysturvajärjestelmän hyvä korvaustaso suhteessa palkkoihin ja etuuden pitkä kesto voivat heikentää työttömän taloudellisia kannustimia hakeutua työhön. Toisaalta jos työttömyysturvajär-jestelmää ei olisi, merkitsisi tämä työmarkkinoiden kannalta sitä, että työttömäksi jäävien olisi otet-tava vastaan ensimmäinen mahdollinen avoin työpaikka, jolloin kysynnän ja tarjonnan yhteensopi-vuus heikkenisi.¹ Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmällä pyritään varmistamaan työttömien aktiivisuus hakeutua työhön ja työllistymistä edistäviin palveluihin. Toisaalta järjestelmässä otetaan huomioon muun muassa työnhakijan valmiudet ottaa vastaan kulloinkin tarjottu työ tai palvelu sää-tämällä laissa esimerkiksi pätevistä syistä kieltäytyä tarjotusta työstä tai palvelusta.

Työttömyysetuuksia ovat Kansaneläkelaitoksen maksamat työmarkkinatuki ja peruspäiväraha sekä työttömyyskassojen maksama ansiopäiväraha. Työmarkkinatukea maksetaan kestoaltaan rajoittamat-tomana niille työttömille työnhakijoille, jotka eivät täytä päivärahan edellytyksenä olevaa työssä-oloehdotta tai ovat saaneet päivärahaa enimmäisajan. Peruspäivärahan ja ansiopäivärahan edellytyk-senä on, että työtön työnhakija täyttää työssäoloehdon.²

TE-toimisto antaa Kansaneläkelaitokselle tai työttömyyskassalle sitovan työvoimapoliittisen lau-sunnon siitä, täyttääkö työnhakijaksi rekisteröitynyt henkilö TTL:ssa säädetty työttömyysetuuden työvoimapoliittiset edellytykset. Vuonna 2010 annettiin noin 2,3 miljoonaa työvoimapoliittista lau-suntoa³. Työttömyysetuutta maksettiin yhteensä noin 622 000 henkilölle.⁴

Työmarkkinatuen saamisen edellytykset eroavat jonkin verran peruspäivärahan ja ansiopäivärahan saamisen edellytyksistä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että työmarkkinatuen saajina on esimer-kiksi ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevia nuoria, joita ohjataan etuuden saamisen edellytyk-sillä hakeutumaan ammatilliseen koulutukseen. Yhteisenä periaatteena kaikille etuuslajeille on, että omasyinen työttömyys tai itse aiheutettu työttömyyden pitkittyminen johtaa etuuden menettämiseen

¹ Heinonen ym. (2004), s. 130 – 131.

² Työssäoloehto täyttyy, kun työnhakija on ollut työssäoloehdoton luettavassa työssä vähintään 34 kalenteriviikkoa 28 kuukauden tarkastelujakson aikana. Työssäoloehdoton luetaan pääsääntöisesti työ, jonka viikoittainen työaika on vähin-tään 18 tuntia ja josta maksetaan työehtosopimuksen mukainen palkka. Ansiopäivärahan saaminen edellyttää lisäksi, että työssäoloehto on täytetty työttömyyskassan jäsenyysaikana.

³ Työllisyyskertomus vuodelta 2010, s. 135. Luvussa on mukana muun muassa vuorotteluvapaakorvausta koskevia lausuntoja sekä TE-toimiston ilmoituksia työttömyysetuuden maksajalle seikoista, joilla voi olla vaikutusta oikeuteen saada työttömyysetuutta, mutta joista ei anneta sitovaa työvoimapoliittista lausuntoa.

⁴ Työmarkkinatuen saajia oli vuonna 2010 noin 199 000, peruspäivärahan saajia noin 65 000 ja ansiopäivärahan saajia noin 358 000. (Työllisyyskertomus vuodelta 2010, s. 133)

joko toistaiseksi tai määräajaksi. Työvoimapolitiittisia lausuntoja, jotka koskivat etuuden menettämistä työvoimapolitiittisesti moitittavan menettelyn takia, annettiin vuonna 2010 noin 81 000⁵.

2. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän kehityksestä

2.1. Työstä kieltäytymistä, eroamista ja erottamista koskevat säännökset

Työttömyysturvajärjestelmään kuuluvia säännöksiä muutetaan melko usein. Seuraamusjärjestelmään liittyviä muutoksia on viimeksi kuluneiden 26 vuoden aikana tehty voimassa olevan työttömyysturvalain säätämistä lukuun ottamatta osittaisuudistuksina, mistä johtuen järjestelmästä on rakentunut osin monikerroksinen ja sekava. Seuraamusten peruseriaatteet ovat kuitenkin säilyneet lähes muuttumattomina.

Selvityksessä on esimerkiksi seuraamusten kehittymisestä valittu työttömyysetuuden menettäminen työstä kieltäytymisen ja työstä eroamisen perusteella. Koska selvityksen tarkoituksena on arvioida lähtökohtia seuraamusjärjestelmän kehittämiseksi, tässä luvussa selostetaan vain lainsäädännön sisältöä mutta ei muutosten syitä. Järjestelmään tehtyjä muutoksia seurataan vuodesta 1984 lukien.

Työnhakijan menettelyn toistuvuudesta johtuvia seuraamuksia ei käsitellä. Käytettyjä käsitteitä on selostettu tarkemmin jäljempänä järjestelmän nykytilaa kuvattaessa.

Työttömyysturvalaki (602/1984)

Vuoden 1985 alusta voimaan tullessa työttömyysturvalaissa (602/1984) säädettiin työttömyyskassojen maksaman ansioon suhteutetun päivärahan ja Kansaneläkelaitoksen maksaman peruspäivärahan saamisen edellytyksistä. Työnhakijan kieltäytyttyä tarjotusta työstä ilman pätevää syytä hän menetti oikeutensa päivärahaan. Oikeus päivärahaan palautui, kun henkilö oli ollut työssä tai työnhakijana työvoimatoimistossa kuusi viikkoa, tai jos tarjottu työ olisi kestänyt enintään viisi päivää, kolme viikkoa. Jos työnhakija erosi työstä ilman pätevää syytä, hänellä ei ollut oikeutta päivärahaan ennen kuin hän oli ollut työssä tai työnhakijana työvoimatoimistossa kuusi viikkoa. Työsuhteen kestolla ei ollut merkitystä.

Työstä kieltäytymisestä ja työstä eroamisesta johtuva seuraamus ei ennen vuotta 1990 ole täysin vertailukelpoinen nykyisiin korvauksettomiin määräaikoihin verrattuna, koska nykyiset korvauksettomat määräajat kuluvat riippumatta henkilön myöhemmästä toiminnasta, eli esimerkiksi siitä, pitääkö hän työnhakunsa voimassa. Työttömyysturvalakia muutettiin vuonna 1990⁶ siten, että vaatimus työssä tai työnhakijana olemisesta poistettiin. Samalla työstä eroamiseen liittyvä päivärahan menettäminen lyhennettiin 30 päiväksi, jos kyseinen työ olisi kestänyt enintään viisi päivää.

Vuonna 1993⁷ säädettiin, että yli viisi päivää kestävästä työstä eroaminen johti päivärahan menettämiseen kahdeksaksi viikoksi. Vuonna 1998 voimaan tulleen lakimuutoksen⁸ jälkeen tarjotusta työstä kieltäytyminen johti päivärahan menettämiseen työn kestosta riippuen joko yhdeksi tai kahdeksi kuukaudeksi ja työstä eroaminen vastaavasti yhdeksi tai kolmeksi kuukaudeksi. Lyhyemmät seuraamukset koskivat aiempaa vastaavasti työsuhdetta, joka olisi kestänyt enintään viisi päivää.

⁵ Työllisyyskertomus vuodelta 2010, s. 135. Luvussa ovat mukana korvauksettomat määräajat ja työssäolovelvoitteet, mutta eivät seuraamusluonteisesti lakkautettua työnhaun voimassaoloa ja työmarkkinoiden käytettävissä olemista koskevat lausunnot.

⁶ Laki 98/1990

⁷ Laki 665/1993

⁸ Laki 1401/1997

Työttömyysturvalaki (602/1984) kumottiin 1.1.2003 alkaen työttömyysturvalailla (1290/2002).

Laki työmarkkinatuesta (1542/1993)

Työttömyysturvajärjestelmään kuuluvia etuuksia eriytettiin säätämällä vuoden 1994 alusta voimaan tulleessa laissa työmarkkinatuesta (1542/1993) uudesta etuudesta, Kansaneläkelaitoksen maksamista työmarkkinatuesta.

Aktiiviaijan tueksi tarkoitetun työmarkkinatuen saamisen edellytykset olivat osin samoja kuin ansioon suhteutetussa päivärahaassa ja peruspäivärahaassa. Säädösteknisesti asia oli järjestetty siten, että työmarkkinatuesta annetussa laissa viitattiin työstä kieltäytymisen ja työstä eroamisen osalta työttömyysturvalakiin (602/1984).

Nuorisotyöttömyyden pienentämiseen liittyviin toimiin liittyen työmarkkinatuesta annettuun lakiin lisättiin vuonna 1996 voimaan tullut säännös⁹, jonka mukaan 18 – 19-vuotias nuori, joka ei ollut valmistunut ammattiin oppilaitoksesta tai suorittanut ammattitutkintolaissa (306/94) tarkoitettua tutkintoa, menetti oikeutensa työmarkkinatukeen kokonaan kieltäytyttyään tarjotusta työstä ilman hyväksyttävää syytä. Samalla säädettiin, että työmarkkinatukea voitiin kuitenkin maksaa nuoren ollessa työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa, työharjoittelussa, työkokeilussa tai työhallinnon järjestämässä kuntoutuksessa. Vuoden 1997 alusta säännösten soveltamisalaa laajennettiin kosemaan alle 25-vuotiaita.¹⁰

Laki työmarkkinatuesta kumottiin 1.1.2003 alkaen työttömyysturvalailla (1290/2002).

Työttömyysturvalaki (1290/2002)

Nykyinen työttömyysturvalaki (1290/2002) tuli voimaan vuoden 2003 alusta lukien. Vaikka kyse oli uudesta laista, työttömyysturvan seuraamusjärjestelmä säilytettiin pitkälti entisellään. Maksettavasta etuudesta (työttömyyspäiväraha (ansiopäiväraha ja peruspäiväraha) tai työmarkkinatuki) riippuvaan seuraamusten erilaisuuteen ei siis vaikuttanut se, että kaikista työttömyysetuuksista säädettiin samassa laissa.

Lähtökohtaisesti tarjotusta työstä kieltäytyminen ilman pätevää syytä johtaa siihen, että työnhakijalle asetetaan 60 päivän korvaukseton määräaika. Jos työ olisi kestänyt enintään viisi päivää, korvauksettoman määräajan pituus on 30 päivää. Vastaavasti työstä eroaminen ilman pätevää syytä johtaa lähtökohtaisesti työsuhteen jäljellä olevasta kestosta riippuen joko 90 tai 30 päivän korvauksettoman määräajan asettamiseen.

Edellä kerrotusta on kaksi poikkeusta, joista ensimmäinen koskee työmarkkinatukea hakevia, ammatillista koulutusta vailla olevia alle 25-vuotiaita nuoria. Heille ei aseteta työstä kieltäytymisen tai työstä eroamisen takia korvauksetonta määräaikaa, vaan viiden kuukauden työssäolovelvoite. Työssäolovelvoite on riippumaton työsuhteen aiotusta tai jäljellä olevasta kestosta.

Toinen, vuoden 2006 alussa voimaan tullut¹¹, poikkeus korvauksettoman määräajan asettamisesta koskee henkilöä, joka on saanut työttömyytensä perusteella työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä tai jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt enimmäisajan täyttymisen vuoksi ja joka

⁹ Laki 1705/1995

¹⁰ Laki 665/1996

¹¹ Laki 1217/2005

työttömyyspäiväraha-oikeuden päättymisen jälkeen on saanut työmarkkinatukea työttömyytensä perusteella vähintään 180 päivältä. Tällaiselle henkilölle asetetaan korvauksettoman määräajan sijasta viiden kuukauden työssäolovelvoite. Tämä työssäolovelvoite on ensisijainen verrattuna edellisessä kappaleessa mainittuun, vain alle 25-vuotiaita nuoria koskevaan työssäolovelvoitteeseen. Nuorten kohdalla tällä on merkitystä, koska eri työssäolovelvoitteet täyttyvät tai niiden voimassaolo muista syistä päättyy eri tavalla.

TTL:n säännösten yksipuolinen tarkastelu vain seuraamusten keston perusteella antaa väärän kuvan seuraamusten ankaruudesta. Työmarkkinatukea voidaan maksaa useimpien työhallinnon järjestämien toimenpiteiden ajalta sekä korvauksettoman määräajan että työssäolovelvoitteen estämättä. Ansisio- ja peruspäivärahan osalta tämä on ollut mahdollista vuoden 2010 alusta lukien.¹²

2.2. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunnot

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan arvioinut valtiosääntöoikeudelliselta kannalta TTL:n ja julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (JTPL) säännöksiä muun muassa suhteessa Perustuslain 9, 11, 15, 18 ja 19 §:ssä säädettyihin perusoikeuksiin. Mainitut säännökset koskevat liikkumisvapautta, uskonnon ja omantunnon vapautta, omaisuudensuojaa sekä oikeutta työhön ja sosiaaliturvaan. Perustuslakivaliokunta on arvioinut säännösten tavoitteita suhteessa perusoikeuksien toteutumiseen ja toisaalta perusoikeuksien rajoittamista suhteellisuusperiaatteen ja yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta.

Työttömyysturvan perusoikeusmerkityksen kannalta keskeisimmät säännökset ovat Perustuslain 18 ja 19 §. Perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta ja edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön. Perustuslain 19 §:n 2 momentin perusteella lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden aikana.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, ettei Perustuslaki sinänsä estä asettamasta ehtoja perustoimeentulon turvaavan etuuden saamiselle.¹³ Valiokunnan mukaan etuuden saamisen ehdot voivat rakentua sen varaan, että asianomainen itse myötävaikuttaa sellaisiin toimiin, jotka edistävät hänen työkykynsä ylläpitämistä ja työllistymistä. Muun muassa velvollisuus osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin on keino, jolla pyritään edistämään henkilön työllistymistä tai työkyvyn säilyttämistä ja siihen voidaan liittää perustuslakivaliokunnan mukaan työttömyysetuuden menettämisen uhka.¹⁴

Perustuslakivaliokunnan mukaan sanktiona käytetyn työttömyysetuuden epäämisen tulee olla perustellussa suhteessa siihen, millaisia työllistymisen edistämistä koskevia toimia on ollut tarjolla ja mitä voidaan lukea työttömän syyksi. Korvauksetta jääviä ajanjaksoja ei myöskään voi kehittää niin pitkiksi, että ne muodostuisivat Perustuslaista aiheutuvan velvoitteen vastaisiksi.¹⁵ Valiokunta on muun muassa pitänyt viiden kuukauden työssäolovelvoitetta verraten pitkänä ja katsonut, että lakiin tuli lisätä säännös työ- ja elinkeinoviranomaisen velvollisuudesta huolehtia siitä, että etuuden menetsaikana on tosiasiallisesti saatavana työtä, koulutusta tai työllistymistä edistäviä palveluita.¹⁶

¹² Laki 1188/2009

¹³ PeVL 17/1995 vp, PeVL 17/1996 vp, PeVL 20/1998 vp ja PeVL 44/2000 vp. Viimeksi mainitussa on todettu myös, että perustoimeentulon saaminen voi edellyttää etuuden saajalta vastasuorituksia.

¹⁴ PeVL 50/2005 vp

¹⁵ PeVL 46/2002 vp

¹⁶ PeVL 50/2005 vp

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunta on pitänyt joissakin tilanteissa yksilön oikeusasemaa koskevan sääntelyn epätarkkuutta valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisena. Valiokunta on muun muassa todennut, että korvauksettomia määräaikoja ja työssäolovelvoitteita koskevissa säännöksissä käytetään paljon joustavia käsitteitä, jotka ovat valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisiä perusoikeusrajotusten täsmällisyys- tai tarkkarajaisuusvaatimuksen vuoksi. Valiokunta on esimerkiksi katsonut, että työnhaun voimassaoloa koskevaan säännökseen oli välttämätöntä sisällyttää kuvaus siitä, millaisten TE-toimiston edellyttämien toimien laiminlyönti voi johtaa työnhaun voimassaolon lakkaamiseen. Samalla valiokunta katsoi, että hallinnon suhteellisuusperiaatteen tulee näkyä laissa siten, että työnhaun voimassaolon lakkaaminen liittyy ainoastaan vakaviin laiminlyönteihin.¹⁷

3. Nykytila

Työttömyysturvajärjestelmän tarkoituksena on turvata työttömän työnhakijan taloudelliset mahdollisuudet hakea työtä ja osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin. Perusperiaatteena on, että itse aiheutetusta työttömyydestä seuraa työttömyysetuuden menettäminen. Yksilön oma vastuu työllistymisen edellytysten parantamisesta kasvaa työttömyyden pitkittyessä. Tämä pitää sisällään muun muassa korostuneen velvollisuuden osallistua TE-toimiston tarjoamiin työllistymistä edistäviin palveluihin työttömyysetuuden menettämisen uhalla.

Seuraamuksena työnhakijan työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä käytetään työnhaun voimassaolon seuraamusluontoista lakkaamista, työttömyysetuuden epäämistä toistaiseksi sillä perusteella, ettei työnhakija ole työmarkkinoiden käytettävissä, korvauksettomia määräaikoja eli ns. karensseja sekä työssäolovelvoitteita. Seuraamusjärjestelmää on kuvattu yleisluontoisesti luvussa 3.1. ja yksityiskohtaisemmin luvussa 3.2., jossa on selostettu myös säännösten soveltamiskäytäntöä.

3.1. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän tiivistetty kuvaus

Työnhaun voimassaolon lakkaaminen

Työnhaun voimassaolo on työttömyysetuuden saamisen ehdoton edellytys. Lisäksi työnhakijaksi rekisteröitymisellä voi olla vaikutusta henkilölle maksettavan toimeentulotuen määrään. Muulta osin henkilö voi itse päättää, haluaako hän olla työnhakijana TE-toimistossa. Työnhaun voimassaolon päättymisyyt ovat henkilön oma pyyntö, työnhaun uusimatta jättäminen sekä työnhaun päättäminen TE-toimiston toimesta.

Työnhaku voi päättyä TE-toimiston toimesta, jos työnhakijaksi rekisteröity henkilö ei toimita TE-toimiston antamassa määräajassa työnhakijaksi rekisteröitymisen yhteydessä pyydettyjä tietoja muun muassa työhistoriasta. Tältä osin kyse on TE-toimiston asiakkuuden edellytyksistä eikä työnhakijan menettelyyn liittyvästä seuraamuksesta.

Työnhaun voimassaolon päättämistä TE-toimiston toimesta käytetään myös tilanteissa, joissa työnhakija ei ilmoita TE-toimistolle työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitussa määräajassa ja sovitulla tavalla, miten hän on toteuttanut suunnitelmaansa. Lisäksi työnhaku voidaan päättää, jos työnhakija ei osallistu työkyvyn ja työkyvyn selvittämiseen liittyviin toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä hänen palvelutarpeensa selvittämiseksi. Henkilö saa työnhakunsa uudelleen voimaan rekisteröitymällä työnhakijaksi ja korjaamalla aiemman menettelynsä. Koska

¹⁷ PeVL 11/2010 vp

työhaun päättämistä voidaan näissä tilanteissa pitää seuraamusluontoisena, asiaa on selostettu ja arvioitu tarkemmin jäljempänä.

Työhaun päättyminen vaikuttaa paitsi työttömyysetuuden menettämiseen myös niihin TE-toimiston palveluihin, joiden tarjoamisen edellytyksenä on työnhakijana oleminen.

Työmarkkinoiden käytettävissä olo

Työttömyysetuutta saadakseen työnhakijan on oltava työmarkkinoiden käytettävissä, toisin sanoen valmis ottamaan vastaan tarjottua työtä ja osallistumaan TE-toimiston tarjoamiin palveluihin. Työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä ja menettää oikeutensa työttömyysetuuteen, jos hän itse asettaa sellaisia rajoituksia, jotka estävät tarjotun työn vastaanottamisen työmarkkinoilla yleisesti sovellettavin ehdoin. Työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä myöskään silloin, jos hänen asettamansa rajoitukset estävät osallistumisen hänelle tarjottuun työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen. Vastaavasti työnhakijaa ei pidetä työmarkkinoiden käytettävissä olevana, jos hän on eronnut työstä tai työvoimapolitiittisestä aikuiskoulutuksesta asettamiensa rajoitusten takia.

Työttömyysetuuden menettäminen sen vuoksi, ettei työnhakija ole työmarkkinoiden käytettävissä, on voimassa toistaiseksi. Oikeus työttömyysetuuteen palautuu, kun työnhakija osoittaa aiemmin asettamansa rajoituksen poistuneen.

Verrattuna korvauksettomiin määräaikoihin ja työssäolovelvoitteisiin työmarkkinoiden käytettävissä oloa koskevassa säännöksessä tarkoitetaan sellaisia rajoituksia, jotka koskevat työn vastaanottamista tai koulutukseen osallistumista laajemmin kuin vain yhden tai muutaman työ- tai koulutuspaikan osalta. Työttömyysetuuden menettäminen työmarkkinoiden käytettävissä olon perusteella ei myöskään aina perustu työnhakijan työvoimapolitiittisesti moitittavaan menettelyyn, vaan syynä voi olla esimerkiksi työkyvyttömyys.

Korvauksettomat määräajat

Korvauksettomalla määräajalla tarkoitetaan työttömyysetuuden menettämistä määräajaksi. Korvaukseton määräaika on yleensä kestoltaan kiinteä, eikä sen kulumiseen vaikuta esimerkiksi työn vastaanottaminen. Korvauksettomat määräajat ovat työnhakijan menettelystä riippuen kestoltaan 30, 60 tai 90 kalenteripäivää. 10.5.2010 voimaan tulleen TTL:n muutoksen myötä otettiin käyttöön myös enimmäiskestoltaan liukuva korvaukseton määräaika. Kyseinen kestoltaan liukuva korvaukseton määräaika on aina vähintään 15 kalenteripäivää, mutta tämän ylittävältä ajalta työnhakija voi itse vaikuttaa etuuden menetyksen keston korjaamalla aiempaa työvoimapolitiittisesti moitittavaa menettelyään.

Korvaukseton määräaika ei estä työttömyysetuuden saamista työllistymistä edistävien palveluiden¹⁸ ajalta.

Työssäolovelvoite

Työssäolovelvoitteella tarkoitetaan työttömyysetuuden lakkauttamista toistaiseksi. Oikeus etuuteen palautuu, kun työnhakija on velvoitteen asettamiseen johtaneesta menettelystä riippuen ollut vähintään kolme tai viisi kuukautta työssäoloehtoon luettavassa työssä, opiskellut omaehtoisia, päätoimi-

¹⁸ Työllistymistä edistäviä palveluita on lueteltu TTL 10 luvun 1 §:ssä. Niitä ovat työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu, työkokeilu, työelämävalmennus, työharjoittelu, yhdistetty työ- ja koulutuskokeilu, maahanmuuttajien ns. rinnastetut toimenpiteet ja kuntouttava työtoiminta.

sia opintoja tai osallistunut tiettyihin työllistymistä edistäviin palveluihin. Veloitteen asettamiseen johtanut menettely vaikuttaa myös siihen, millä tavoin velvoite täyttyy, sillä kaikki työllistymistä edistävät palvelut eivät täytä kaikkia työssäolovelvoitteita.

Työssäolovelvoite ei kuntouttavaa työtoimintaa lukuun ottamatta estä työttömyysetuuden saamista työllistymistä edistävien palveluiden ajalta.

Työvoimapoliittinen lausunto ja valittaminen

Kaikki edellä mainitut seuraamukset asettaa TE-toimisto, joka myös ratkaisee, milloin työttömyysetuutta voidaan taas ryhtyä maksamaan. TE-toimisto antaa sekä seuraamuksen asettamisesta että sen päättymisestä työttömyysetuuden maksajalle eli työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle työvoimapoliittisen lausunnon. Työnhakijan haettua etuutta etuuden maksaja antaa hänelle työvoimapoliittiseen lausuntoon perustuvan päätöksen. Työvoimapoliittisesta lausunnosta ei voi valittaa, mutta etuuden maksajan antamasta päätöksestä voi valittaa työttömyysturvan muutoksenhakulautakuntaan ja sen päätöksestä edelleen vakuutusoikeuteen.

Jos annettu työvoimapoliittinen lausunto on koskenut työstä eroamista tai työstä kieltäytymistä, TE-toimisto vie asian kolmikantaisen työllisyyden edistämistoimikunnan (te-toimikunta) käsiteltäväksi saatuaan tiedon työnhakijan tekemästä valituksesta ja annettuaan oman valitusvastineensa. Te-toimikunnalla on mahdollisuus antaa asiassa oma lausuntonsa, jossa se voi ottaa kantaa siihen, tulisi työnhakijan valitus hyväksyä. Te-toimikunta käsittelee valitusasioita suppeassa jaostokokouksessa, jossa on yksi TE-toimistoa, yksi työntekijäjärjestöjä ja yksi työnantajajärjestöjä edustava jäsen. Valitusasian käsittelemisellä te-toimikunnassa ei ole vaikutusta asian käsittelyprosessiin työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa ja vakuutusoikeudessa, mutta TE-toimisto voi muuttaa aiemmin antamaansa työvoimapoliittista lausuntoa itseoikaisuna te-toimikunnan puoltaessa työnhakijan valitusta.

3.2. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän yksityiskohtainen kuvaus

Työnhaun voimassaolon lakkaaminen

Työttömyysetuuden saamisen yleisenä edellytyksenä on, että henkilö on rekisteröitynyt työnhakijaksi TE-toimistossa ja pitänyt työnhakunsa voimassa TE-toimiston edellyttämällä tavalla. Tästä säädetään TTL 2 luvun 1 §:ssä. Työnhaun voimassaolon lakkaaminen ei varsinaisesti ole seuraamus työnhakijan työvoimapoliittisesti moitittavasta menettelystä, mutta sitä käytetään yleisesti tehosteenä työnhakijan saamiseksi TE-toimiston palveluiden piiriin. Tyypillisintä lienee työnhakijan määrääminen saapumaan henkilökohtaisesti TE-toimistoon uusimaan työnhakunsa samana päivänä, joksi hänet on kutsuttu laatimaan tai tarkistamaan työllistymissuunnitelma. Jos työnhakija ei saavu TE-toimistoon, hänen työnhakunsa voimassaolo lakkaa, minkä lisäksi hänelle voidaan asettaa muu seuraamus, esimerkiksi korvaukseton määräaika. Työnhaun päättymistä voidaan siis käyttää rinnakkain muiden seuraamusten kanssa.

Esimerkki: TE-toimisto on määrännyt työnhakijan saapumaan henkilökohtaisesti tarkistamaan työllistymissuunnitelma viimeistään 17.5.2010. Myös työnhaun viimeiseksi voimassaolopäiväksi on määrätty 17.5.2010 ja uusimisen tavaksi henkilökohtainen käynti TE-toimistossa.

Työnhakija ei saavu TE-toimistoon viimeistään 17.5.2010 ja hänen työnhakunsa voimassaolo lakkaa. Henkilö tulee TE-toimistoon 19.5.2010, josta alkaen hänen työnhakunsa voidaan laittaa uudelleen voimaan. Riippumatta työnhaun tulemisesta uudelleen voimaan TE-toimisto tutkii, tuleeko henkilölle asettaa esimerkiksi korvaukseton määräaika suunnitelman tarkistamistilaisuuteen saapumatta jäämisen takia 18.5.2010 alkaen.

JTPL 3 luvun 6 a §:ssä on säädetty nimenomaisesti eräistä tilanteista, joissa työnhakijan menettelystä seuraa työnhaun voimassaolon lakkaaminen. Työnhaun voimassaolo lakkaa, jos työnhakija ei ilmoita TE-toimistolle työllistymissuunnitelmassa sovituissa määräajassa ja sovitulla tavalla, miten hän on toteuttanut suunnitelmaansa. Työnhaun voimassaolo lakkaa myös, jos työnhakija ei osallistu työkyvyn ja työkyvyn selvittämiseen liittyviin toimenpiteisiin, jotka ovat välttämättömiä hänen palvelutarpeensa selvittämiseksi. Näissä tilanteissa työnhaun saa voimaan rekisteröitymällä uudelleen työnhakijaksi ja toimittamalla pyydettyt tiedot tai sitoutumalla osallistumaan työkyvyn ja työkyvyn selvittämiseen liittyviin toimenpiteisiin.

Työllistymissuunnitelman toteuttamisesta ilmoittamisen sekä työkyvyn ja työkyvyn selvittämiseen liittyviin toimenpiteisiin osallistumisen laiminlyönnin seurauksena on ainoastaan työnhaun voimassaolon lakkaaminen, eikä samasta menettelystä aseteta muuta seuraamusta. Työnhaun voimassaolon lakkaaminen toimii näissä tilanteissa suunnitelman toteuttamisen tehosteena ja toteuttamisen valvonnan välineenä.

Työmarkkinoiden käytettävissä olo

TTL 2 luvun 8 §:ssä säädetään, että työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä eikä hänellä ole oikeutta työttömyysetuuteen, jos hän itse asettaa sellaisia rajoituksia, jotka estävät tarjotun työn vastaanottamisen työmarkkinoilla yleisesti sovellettavin ehdoin tai jotka estävät osallistumisen tarjottuun hänelle soveltuvaan työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen. Työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä myöskään silloin, jos hän on edellä tarkoitettujen rajoitusten vuoksi eronnut työstä tai koulutuksesta.

Työttömyysetuuden menettäminen sillä perusteella, ettei työnhakija ole työmarkkinoiden käytettävissä, ei aina ole seuraamus työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä. Tyypillisiä työnhakijan asettamia rajoituksia ovat kulkuvaikeudet, vaikeudet lastenhoidon järjestämisessä sekä erilaiset terveydelliset rajoitteet.

Työttömyysetuuden menettäminen TTL 2 luvun 8 §:n perusteella on voimassa toistaiseksi. Etuuden saamisen este poistuu, kun työnhakija esittää selvitystä esteen poistumisesta. Jos työnhakija menettää oikeutensa työttömyysetuuteen TTL 2 luvun 8 §:n perusteella, hänelle ei aseteta saman menettelyn takia muuta seuraamusta.

TE-toimistot ovat tiedustelleet työnhakijoilta heidän työmarkkinoiden käytettävissä oloaan. Jos työnhakija on vastannut, ettei hän ole työmarkkinoiden käytettävissä, TE-toimisto on saattanut lakkauttaa työnhakijan oikeuden työttömyysetuuteen. Em. on vastoin säännöksen sanamuotoa, joka edellyttää, että työnhakijalle on tarjottava työtä tai työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta ennen kuin seuraamus voidaan asettaa.

Työttömyysetuuden menettämisen kesto ei ole riipu yksinomaan työnhakijan omasta menettelystä, kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi.

Esimerkki: Työnhakija A, joka asuu kunnassa B, eroaa työstä ja ilmoittaa syyksi, ettei kykene järjestämään lastenhoitoa. A ei ole työssä ollessaan ryhtynyt mihinkään toimiin lastenhoidon järjestämiseksi. A menettää oikeutensa työttömyysetuuteen TTL 2 luvun 8 §:n perusteella toistaiseksi. Kunta B järjestää A:n lapsille päivähoiton viikon kuluttua työsuhteen päättymisestä. Koska A:n asettama rajoitus työssäkäymiselle on poistunut, A:lla on taas oikeus työttömyysetuuteen.

Työnhakija C, joka asuu kunnassa D, eroaa työstä ja ilmoittaa syyksi, ettei kykene järjestämään lastenhoitoa. C ei ole työssä ollessaan ryhtynyt mihinkään toimiin lastenhoidon järjestämiseksi. C menettää oikeutensa työttömyysetuuteen TTL 2 luvun 8 §:n perusteella toistaiseksi. Kunta D järjestää C:n lapsille

päivähoidon kolmen viikon kuluttua työsuhteen päättymisestä. Koska C:n asettama rajoitus työssä käymiselle on poistunut, C:lla on taas oikeus työttömyysetuuteen.

A saa siis oikeuden työttömyysetuuteen kaksi viikkoa ennen C:tä.

Esimerkki: A kieltäytyy työstä ja vetoaa kulkuvaikeuksiin. Jos A:n ilmoittama este koskee lähes kaikkia ajateltavissa olevia työpaikkoja, A menettää oikeutensa työttömyysetuuteen toistaiseksi TTL 2 luvun 8 §:n perusteella, mutta oikeus etuuteen palautuu heti A:n ilmoitettua esteen poistumisesta. Jos A olisi jättänyt vastaamatta TE-toimiston tekemään työstä kieltäytymistä koskevaan selvityspyyntöön, A:lle olisi (yleensä) asetettu 60 päivän korvaukseton määräaika, sillä etuuden epääminen toistaiseksi edellyttäisi A:n itsensä asettamia rajoituksia työn vastaanottamiselle.

Kolmas TTL 2 luvun 8 §:n soveltamiseen liittyvä ongelma koskee ajankohtaa, jona työnhakijan on katsottava poistaneen aiemmin asettamansa rajoitukset työn tai koulutuksen vastaanottamiselle. Säännöksen sanamuodon mukaan oikeus etuuteen palautuu, kun työnhakija on työstä tai koulutuksesta kieltäytymisen tai eroamisen jälkeen työssäolollaan tai muulla luotettavalla tavalla osoittanut poistaneensa edellä tarkoitettut rajoitukset.

Työ- ja elinkeinoministeriö on ohjeistanut TE-toimistoja soveltamaan säännöstä siten, että työnhakija on osoittanut rajoituksen poistumisen vasta kun palvelu, johon hän osallistuu, on päättynyt. TE-toimistot ovat soveltaneet säännöstä siten, että etuuden maksamisen esteen on voitu katsoa poistuneen jo palvelun alkaessa tai jossakin vaiheessa palvelun kestäessä. Soveltamisongelmia on liittynyt myös siihen, kuinka pitkään henkilön on oltava työssä, jotta hänen aiemmin asettamansa rajoitus voitaisiin katsoa poistuneeksi.

Korvauksettomat määräajat

Työmarkkinoilta poissaolo

Työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä henkilön on rekisteröidyttävä työnhakijaksi TE-toimistossa. Pyrittäessä nopeaan työllistymiseen on olennaista, että henkilö tulee TE-toimiston palveluiden piiriin viivytyksettä jäätyään työttömäksi. Tavoitetta työnhaun viivytyksettömästä aloittamisesta tukee TTL 2 luvun 11 §, jossa säädetään, että

”Työnhakijalla, joka on ollut työttömäksi työnhakijaksi rekisteröitymistä välittömästi edeltäneiden kuuden kuukauden aikana työmarkkinoilla vähemmän kuin kuusi viikkoa eikä voi esittää pätevää syytä poissaololleen, ei ole oikeutta työttömyysetuuteen 60 päivän ajalta työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautumisesta lukien. Työnhakijan katsotaan olleen työmarkkinoilla, jos hän on ollut työssäoloehtoon luettavassa työssä tai työllistynyt yritystoiminnassa tai omissa työssä taikka ollut 10 luvun 1 §:n 2 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettua työllistymistä edistävässä palvelussa tai ollut työttömänä työnhakijana työ- ja elinkeinotoimistossa.

Henkilöllä on pätevä syy olla poissa työmarkkinoilta sairauden, laitoshoidon, kuntoutuksen, asevelvollisuuden, siviilipalveluksen, vapausrangaistuksen, opintojen, apurahakauden, lapsen syntymän, alle kouluikäisen lapsen hoidon, vammaisen tai vanhuksen hoidon tai muun näihin verrattavan synn johdosta.”

TE-toimiston toimivaltaan kuuluva TTL 2 luvun 11 § koskee sekä työttömyyspäivärahaa että työmarkkinatukea. Etuutta saadakseen työnhakijan on täytettävä myös etuuden maksajan toimivaltaan kuuluvat edellytykset. TTL 2 luvun 11 § on hyvin samankaltainen kuin etuuden maksajan toimivaltaan kuuluva työssäoloehdon voimassaoloa koskeva TTL 5 luvun 10 §, jossa säädetään, että

”Jos henkilö on ollut poissa työmarkkinoilta ilman hyväksyttävää syytä yli kuusi kuukautta, hänelle ei myönnetä työttömyyspäivärahaa ennen kuin hän on täyttänyt poissaolon jälkeen työssäoloehdon. Täl-

löin työssäoloehdon tarkastelujakso alkaa siitä, kun henkilö on poissaolon jälkeen mennyt työhön tai aloittanut yritystoiminnan.

Henkilön katsotaan olleen työmarkkinoilla, jos hän on ollut työssäoloeseen luettavassa työssä tai työllistynyt yritystoiminnassa tai omassa työssä taikka on ollut 10 luvun 1 §:n 2 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettussa työllistymistä edistävässä palvelussa tai on ollut työttömänä työnhakijana työ- ja elinkeinotoimistossa. Henkilöllä katsotaan olleen hyväksyttävä syy työmarkkinoilta poissaololle sairauden, laitoshoidon, kuntoutuksen, asevelvollisuuden, siviilipalveluksen, päätoimisten opintojen, apurahakauden, lapsen syntymän, enintään 3-vuotiaan lapsen hoidon tai muun näihin verrattavan syyn johdosta.”

Työstä eroaminen ja erottaminen

Työstä eroamisen ja erottamisen perusteella asetettavasta korvauksettomasta määräajasta säädetään TTL 2 luvun 9 §:ssä ja pätevistä syyistä työstä eroamiseen saman luvun 10 §:ssä. Työnhakijalla, joka ilman pätevää syytä on eronnut työstään tai joka on itse aiheuttanut työsuhteen päättymisen, ei ole oikeutta työttömyysetuuteen 90 päivän ajalta työsuhteen päättymisestä lukien. Jos työ olisi kestänyt enintään viisi päivää, oikeutta työttömyysetuuteen ei ole 30 päivän ajalta. Korvaukseton määräaika voidaan asettaa tällä perusteella myös erälle virasta pidätetyille virkamiehille.

Jos työntekijä, jonka työsopimus on irtisanottu tai purettu työsopimuslaissa (55/2001) tai merimieslaissa (423/1978) säädettyjen työntekijään liittyvien syiden perusteella, on todisteellisesti riitauttanut irtisanomisen irtisanomisajan kuluessa tai purkamisen kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen päättymisestä, ei ennen työsopimusasiassa tehtyä lopullista ratkaisua voida katsoa, että hän olisi itse aiheuttanut työsuhteen päättymisen, jollei riitautusta ole pidettävä ilmeisen aiheettomana. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että työnhakijalle ei aseteta korvauksetonta määräaikaakaan ennen kuin työsuhdetta koskeva asia on ratkaistu.

TTL 2 luvun 10 §:n mukaan henkilöllä on pätevä syy erota työstä, jos hän voi vedota työsopimuslaissa säädettyyn työsopimuksen purkuperusteeseen tai kun työtä ei hänen työkykynsä huomioon ottaen voida pitää hänelle sopivana. Lisäksi jos henkilö on ottanut vastaan sellaista työtä, jota ei voida pitää hänen ammattitaitonsa huomioon ottaen hänelle sopivana, hänellä on pätevä syy erota sanotusta työstä sinä aikana, jona hänellä on ammattitaitosuoja. Ammattitaitosuojaa selostetaan tarkemmin jäljempänä työstä kieltäytymisen yhteydessä. TTL:ssa ei säädetä tyhjentyvästi pätevistä syyistä erota työstä.

Työstä kieltäytyminen

Työnhakija, joka kieltäytyy TE-toimiston tarjoamasta työstä ilman pätevää syytä, menettää oikeutensa työttömyysetuuteen 60 päivän korvauksettoman määräajan ajalta. TE-toimiston tarjoaman työn lisäksi korvaukseton määräaika asetetaan, jos työnantaja on tarjonnut työtä suoraan työnhakijalle ja tämä on kieltäytynyt hänelle tarjotusta työstä. Jos työ olisi kestänyt enintään viisi päivää, korvaukseton määräaika on kestoaltaan 30 päivää. Viikoittaisella työajalla on merkitystä ainoastaan arvioitaessa työstä kieltäytymisen työvoimapoliittista moitittavuutta, toisin sanoen, onko työnhakijalla ollut pätevä syy menettelynsä.

Nimenomaisen kieltäytymisen lisäksi korvaukseton määräaika asetetaan työstä kieltäytymisestä, jos työnhakija on omalla menettelyllään aiheuttanut sen, ettei työsuhdetta ole syntynyt. Tyypillisimpiä tilanteita, joissa työnhakijan katsotaan omalla menettelyllään aiheuttaneen, ettei työsuhdetta ole syntynyt, ovat ehkä tapaukset, joissa työnhakija ei saatuaan TE-toimistolta työhönsoituksen lainkaan ota yhteyttä työnantajaan tai viivyttelee yhteydenotossa. Korvaukseton määräaika voidaan tällä perusteella asettaa myös esimerkiksi työnhakijan esiinnyttyä päihtyneenä työhaastattelussa.

Pätevästä syystä kieltäytyä tarjotusta työstä on säädetty TTL 2 luvussa neljässä erillisessä pykälässä siten, että 12 §:ssä on säädetty työtä koskevista edellytyksistä, 13 §:ssä ammattitaitosuojasta, 14 §:ssä alueelliseen liikkuvuuteen liittyvistä seikoista ja 15 §:ssä muista pätevistä syistä.

Jotta työstä kieltäytyminen voi johtaa korvauksettoman määräajan asettamiseen, työn tulee olla työnhakijan työkyky huomioon ottaen hänelle sopivaa, työstä on maksettava työehtosopimuksen mukainen palkka tai, jollei työehtosopimusta ole, työpaikkakunnalla sellaisesta työstä maksettava tavanomainen ja kohtuullinen palkka. Lisäksi työn on oltava lakon, työsulun tai saarron piiriin kuulumatonta.

Työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä vastaanottamasta hänelle tarjottua osa-aikatyötä silloin, kun työstä maksettava palkka ja hänelle mahdollisesti maksettava soviteltu työttömyysetuus työmatkakustannusten ja muiden työn vastaanottamisen aiheuttamien kustannusten vähentämisen jälkeen jää pienemmäksi kuin hänelle muutoin maksettava työttömyysetuus. Lisäksi työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä vastaanottamasta hänelle tarjottua työtä, jos hänelle ei varata kohtuullista aikaa lastenhoidon järjestämiseen sekä kulkuvaikeuksien ja muiden vastaavien rajoitusten poistamiseen.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä hänelle tarjotusta työstä, jos työ on hänen uskonnollisen tai omantunnon vakaumuksensa vastaista, työssä edellytetään tehtäväksi työtehtäviä, jotka ovat ilmeisesti epäsiiveellisiä tai hyvän tavan vastaisia tai työhön liittyy ilmeinen väkivallan uhka, taikka työssä esiintyy työntekijän terveydelle haittaa tai vaaraa aiheuttavaa häirintää tai muuta epäasiallista kohtelua.

Pätevästä syystä kieltäytyä tarjotusta työstä ei ole säädetty tyhjentävästi. Työnhakija voi kieltäytyä tarjotusta työstä menettämättä oikeuttaan työttömyysetuuteen myös muusta kuin edellä mainitusta syystä, jos se on pätevyydeltään verrattavissa näihin.

Ammattitaitosuoja

Ammattitaitoinen henkilö voi menettämättä oikeuttaan työttömyysetuuteen kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana kieltäytyä työstä, jota ei voida pitää hänen ammattitaitonsa huomioon ottaen hänelle sopivana. Ammattitaitoisena pidetään henkilöä, jolla on joko ammatillinen koulutus sekä siihen liittyvä vähintään vuoden työkokemus tai joka vastaavasti on saavuttanut ammattitaidon vähintään kahden vuoden työkokemuksella kyseisellä ammattialalla.

Jos työnhakija tekee edellä tarkoitetun kolmen kuukauden aikana työsopimuksen ammattitaitonsa huomioon ottaen sopivasta työstä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluessa työsopimuksen tekemisestä, hänellä on pätevä syy tänä aikana kieltäytyä sellaisesta työstä, joka olisi esteenä työsopimuksessa tarkoitetun työn vastaanottamiselle.

Ammattitaitosuoja voidaan poistaa, jos työnhakijan työssäkäyntialueella ei TE-toimiston arvion mukaan ole kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana osoitettavissa hänen ammattitaitonsa huomioon ottaen hänelle sopivaa työtä. TE-toimiston on annettava tieto ammattitaitosuojan poistamisesta työnhakijalle. Jos työnhakija ei tällöin ota vastaan ammattitaitonsa huomioon ottaen sopivaa työtä muualta eikä myöskään muuta työtä työssäkäyntialueeltaan, katsotaan hänen kieltäytyneen työstä ja hänelle voidaan asettaa korvaukseton määräaika.

Ammattitaitosuojaa ei sovelleta työnhakijaan, jonka työnteko ja palkanmaksu ovat keskeytyneet työsopimuksen ehtoon perustuvasta lomautukseen rinnastettavasta syystä. Tällaiset henkilöt ovat tyypillisesti koulujen työntekijöitä ja työttömänä kerrallaan vain muutamia kuukausia koulujen lo-

ma-aikoina, eikä heille yleensä voitaisi työttömyysaikana tarjota mitään työtä, jos heillä olisi ammattitaitosuoja.

TTL 2 luvun 13 §:ssä säädetty ammattitaitosuojaa koskeva kokonaisuus on sillä tavoiteltava työnhakijan oikeussuojan tarve huomioon ottaenkin tarpeettoman monimutkainen. Työmarkkinoiden toimivuuden kannalta ongelmana on, ettei ammattitaitosuojan poistamista ilmeisesti juurikaan tehdä. TTL:ssa ei myöskään säädetä siitä, millä edellytyksillä ammattitaitosuoja alkaa uudelleen.

Ammattitaitosuojan poistamisesta ei anneta valituskelpoista päätöstä. Työnhakijan oikeusturva toteutuu siten, että ammattitaitosuojan voimassaolo arvioidaan työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa ja vakuutusosoikeudessa työttömyysetuuden maksajan mahdollisen työstä kieltäytymistä koskevan päätöksen yhteydessä.

Alueellinen liikkuvuus

Työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä vastaanottamasta hänen työssäkäyntialueeltaan tarjottua työtä, jos hänen päivittäisen työmatkansa kesto ylittäisi kokoaikatyössä keskimäärin kolme tuntia ja osa-aikatyössä keskimäärin kaksi tuntia.

Työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä vastaanottamasta hänen työssäkäyntialueensa ulkopuolelta tarjottua työtä, jos työpaikkaan olisi TE-toimiston arvion mukaan saatavissa sellaisia sopivia työntekijöitä, joiden työssäkäyntialueella avoin työpaikka sijaitsee, työ ei ole pysyväisluonteista toimeentulon turvaavaa kokoaikatyötä, uudella paikkakunnalla ei ole saatavissa työnhakijalle ja hänen perheelleen sopivaa asuntoa, työn vastaanottamista on työnhakijan kielitaito huomioon ottaen pidettävä kohtuuttomana tai työnhakijalla on painava henkilökohtainen syy olla vastaanottamatta kyseistä työtä.

Työnhakijalle ja hänen perheelleen sopivana pidetään asuntoa, johon muuttaminen ei merkittävästi huononna asuinolosuhteita ja josta aiheutuvat kustannukset eivät merkittävästi vähennä työnhakijan käytettävissä olevia tuloja. Asunnon on oltava työnhakijan ja hänen perheensä käytettävissä viimeistään silloin, kun työnhakija ottaa vastaan työn työssäkäyntialueensa ulkopuolelta, tai viipymättä sen jälkeen.

Painavana henkilökohtaisena syynä pidetään työnhakijan puolison työtä tai yrittäjätoimintaa, joka on perheen toimeentulon kannalta välttämätöntä, omaa, puolison tai lasten paikkakuntaan sidottua opiskelua tai koulunkäyntiä, lähisukulaisen tai muun läheisen henkilön huoltamista, omaa tai lähisukulaisen terveydentilaa tai muuta näihin rinnastettavaa syytä, jollaisena voidaan pitää hankittua asuntoa.

Työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä ottamasta vastaan työtä ulkomailta, ei kuitenkaan sellaisessa valtiossa, jossa hän hakee työtä ja jossa oleskelun ajalta hänelle maksetaan työttömyyspäivärahaa Suomea sitovan kansainvälisen säädöksen perusteella.

Työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta kieltäytyminen sekä koulutuksesta eroaminen ja erottaminen

Työnhakijalle, joka kieltäytyy TE-toimiston osoittamasta hänelle soveltuvasta työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta ilman pätevää syytä, asetetaan 60 päivän korvaukseton määräaika. Edellytyksenä on, että työnhakijan ja hänen huollettaviensa toimeentulo on kohtuullisesti turvattu koulutuksen

aikana. Korvaukseton määräaika asetetaan myös, kun työnhakija omalla menettelyllään aiheuttaa sen, ettei tule valituksi koulutukseen.

Työnhakijan ja hänen huollettaviensa toimeentulo on kohtuullisesti turvattu, jos hakijalla on oikeus työttömyysetuuden ja JTPL 10 luvussa tarkoitetun ylläpitokorvauksen tasoiisiin etuuksiin.

Jos työnhakija on hakenut valittamalla muutosta työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen keskeyttämistä koskevaan päätökseen, ei ennen valitusasiassa annettua lopullista ratkaisua voida katsoa, että hänet olisi erotettu koulutuksesta omasta syystä.

Työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä tai erota koulutuksesta, jos koulutus ei ole tai kyseisen ammattialan työ ei olisi hänen terveydentilansa ja työkykynsä huomioon ottaen hänelle sopivaa. Työnhakijalla on lisäksi pätevä syy erota koulutuksesta menettämättä oikeuttaan työttömyysetuuteen, jos koulutuksen järjestäjä olennaisesti laiminlyö vastuutaan koulutukseen osallistuvan työturvallisuudesta tai koulutus olennaisesti poikkeaa koulutus- tai opetussuunnitelmasta.

Työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä työssäkäyntialueensa ulkopuolella järjestettävästä koulutuksesta, jos koulutusajaksi ei ole saatavissa kohtuullisin ehdoin asuntoa, tai jos koulutukseen osallistuminen hänen huoltovellollisuutensa tai läheisen henkilön huoltamisen johdosta olisi ilmeisen kohtuutonta. Työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä ulkomailla järjestettävästä koulutuksesta, ellei kyse ole maasta, jossa hän on Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen perusteella hake-massa työtä.

Työllistymissuunnitelmaan ja sitä korvaavaan suunnitelmaan liittyvä menettely

Työllistymissuunnitelman laatimistilaisuuteen saapumatta jääminen

Aiemmin suunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen saapumatta jääminen sisältyi suunnitelman laatimisesta kieltäytymistä koskevaan säännökseen, ja saapumatta jäämisestä asetettiin 60 päivän korvaukseton määräaika. Aitojen unohdusten ja erehdysten erottaminen työnhakijan tietoisesta menettelystä oli kuitenkin mahdotonta ja tämän vuoksi saapumatta jääminen ja kieltäytyminen on TTL:ssa nykyisin erotettu toisistaan.

TTL 2 luvun 18 §:ssä säädetään, että työnhakijalla, joka jättää saapumatta työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman (aktivointi- tai kotoutumissuunnitelman) laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen, ei ole oikeutta työttömyysetuuteen 15 päivän ajalta saapumatta jäämisestä lukien. Oikeus etuuteen palautuu kuitenkin aikaisintaan siitä päivästä, jona työllistymissuunnitelma tai sitä korvaava suunnitelma on laadittu tai tarkistettu, jollei suunnitelman laatimisen tai tarkistamisen viivästyminen johdu TE-toimiston toiminnasta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että asetettava korvaukseton määräaika on aina vähintään 15 päivää, mutta tämän jälkeiseltä ajalta työnhakija voi itse vai-kuttaa määräajan kestoön korjaamalla aiemman laiminlyöntinsä vaikutukset, toisin sanoen osallistumalla suunnitelman laatimiseen tai tarkistamiseen.

Työnhakijalle ei aseteta korvauksetonta määräaika suunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen saapumatta jäämisestä, jos saapumatta jääminen johtuu sairaudesta, tapaturmasta tai henkilöstä itsestään riippumattomasta syystä taikka jos saapumatta jäämiselle on muu hyväksyttävä syy.

Korvauksetonta määräaika ei aseteta myöskään silloin, kun työnhakija on etukäteen ilmoittanut TE-toimistolle olevansa estynyt saapumasta työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen ja TE-toimisto hyväksyy työnhakijan esittämän syyn tilai-

suuden järjestämiseksi myöhemmin. Säännöksen tarkoituksena on jättää TE-toimistolle harkintaa sen suhteen, milloin työnhakijalta on syytä pyytää selvitystä etukäteen ilmoitetun esteen olemassa olosta. Käytännössä selvitystä ei pyydetä, jos työnhakija on aiemmin hoitanut asiointinsa TE-toimistossa moitteetta eikä hän ole aiemmin jäänyt saapumatta suunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen.

Työllistymissuunnitelman laatimisesta kieltäytyminen

Vaikka työllistymissuunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen saapumatta jääminen onkin tyypillisin tilanne, jossa työnhakija ei halua suunnitelmaa, joissakin tapauksissa suunnitelman laatimisesta tai tarkistamisesta myös kieltäydytään nimenomaisesti. Lisäksi joissakin tapauksissa työnhakija saapuu suunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen, mutta on esimerkiksi niin päihtynyt, ettei hänen kanssaan voida laatia tai tarkistaa suunnitelmaa.

Jos työnhakija ilman pätevää syytä kieltäytyy työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman laatimisesta tai tarkistamisesta taikka muulla menettelyllään kuin jäämällä saapumatta TE-toimistoon aiheuttaa, ettei suunnitelmaa voida laatia tai tarkistaa, hänellä ei ole oikeutta työttömyysetuuteen 60 päivän ajalta.

Työllistymistä edistävästä palvelusta kieltäytyminen ja palvelun keskeyttäminen

Työllistymistä edistävästä palvelusta kieltäytymistä koskevaan TTL 2 luvun 19 §:ään on koottu ne työllistymistä edistävät palvelut, joihin osallistumisesta tyypillisesti sovitaan työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa, ja joista kieltäytymisestä tai joiden keskeyttämisestä asetetaan korvaukseton määräaika. Koska työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen voi hakea myös esimerkiksi verkkoilmoittautumisena ilman TE-toimiston myötävaikutusta, työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta kieltäytymisestä on nykyisin ollut perusteltua säätää erikseen vailla suunnitelman laatimiseen liittyvää kytkentää.

Työnhakijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen 60 päivän ajalta palvelusta kieltäytymisestä lukien, jos hän ilman pätevää syytä kieltäytyy TE-toimiston tarjoamasta työllistymissuunnitelmaan tai sitä korvaavaan suunnitelmaan sisältyvästä työkokeilusta tai työelämävalmennuksesta, työ- ja koulutuskokeilusta tai maahanmuuttajan kotoutumistoimenpiteestä. Työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä työllistymistä edistävästä palvelusta, jos palvelu järjestetään hänen työssäkäyntialueensa ulkopuolella tai jos hänellä on muu tähän rinnastettava syy.

Työnhakijalla, joka ilman pätevää syytä keskeyttää tai joutuu omasta syystä keskeyttämään edellä mainitun palvelun, ei ole oikeutta työttömyysetuuteen 60 päivän ajalta keskeyttämisestä lukien. Työnhakijalla on pätevä syy keskeyttää palvelu, jos palvelun järjestäjä olennaisesti laiminlyö vastuutaan palveluun osallistuvan työturvallisuudesta tai laiminlyö noudattaa toimenpiteestä tehdyn sopimuksen ehtoja.

Työllistymissuunnitelman toteuttaminen

Työttömällä työnhakijalla, joka ilman pätevää syytä omalla menettelyllään olennaisesti laiminlyö toteuttaa työllistymissuunnitelmaansa tai sitä korvaavaa suunnitelmaansa, ei TTL 2 luvun 20 §:n mukaan ole oikeutta työttömyysetuuteen 60 päivän ajalta. Aika lasketaan siitä päivästä, jona TE-toimisto on todennut laiminlyönnin, toisin sanoen pyytänyt työnhakijalta selvitystä tämän menettelystä.

Työllistymissuunnitelmassa voidaan sopia kunkin työnhakijan työllistymistä parhaiten edistävästä toimista. Kaikki sovitut toimet eivät välttämättä ole TE-toimiston järjestämiä palveluita. Muiden viranomaisten palveluihin, esimerkiksi velkaneuvontaan, osallistumisen laiminlyönnin takia ei aseteta korvauksetonta määräaikaa.

Työnhakijalla on pätevä syy olla toteuttamatta työllistymissuunnitelmaansa tai sitä korvaavaa suunnitelmaansa siltä osin kuin hänellä olisi oikeus kieltäytyä ottamasta vastaan vastaavaa TE-toimiston tarjoamaa työtä, koulutusta tai työllistymistään edistävää palvelua TTL 2 luvun 12 – 19 §:n nojalla.

Kuntouttavasta työtoiminnasta kieltäytyminen ja kuntouttavan työtoiminnan keskeyttäminen

Työnhakijalla, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy kuntouttavasta työtoiminnasta, taikka keskeyttää tai omasta syystään joutuu keskeyttämään kuntouttavan työtoiminnan, ei ole oikeutta työmarkkinatukeen 60 päivän ajalta kieltäytymisestä tai keskeyttämisestä lukien. Tästä säädetään TTL 8 luvun 6 §:ssä.

Pätevästä syystä kieltäytyä kuntouttavasta työtoiminnasta tai keskeyttää se säädetään TTL 8 luvun 7 §:ssä. Pätevä syy kuntouttavasta työtoiminnasta kieltäytymiseen tai sen keskeyttämiseen on henkilöllä, joka työskentelee muutoin kuin satunnaisesti työsuhteessa tehtävässä työssä, jonka säännöllinen työaika ylittää kahdeksan tuntia viikossa, joka työllistyy päätoimisesti yritystoiminnassa tai on aloittamassa päätoimista yritystoimintaa, tai joka on päätoiminen opiskelija taikka joka osallistuu työllistymistä edistävään palveluun.

Edellä mainittujen tilanteiden lisäksi henkilöllä on pätevä syy kuntouttavasta työtoiminnasta kieltäytymiseen tai sen keskeyttämiseen, jos toiminta ei ole hänen terveydentilaansa nähden hänelle sopivaa, toiminta olennaisesti poikkeaa aktivointisuunnitelmasta, toiminta on järjestetty siten, että kunta tai muu kuntouttavan työtoiminnan toteuttava laiminlyö kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) säännöksiä tai jos toiminta järjestetään hänen työssäkäyntialueensa ulkopuolella.

Henkilöllä on pätevä syy kieltäytyä kuntouttavasta työtoiminnasta tai keskeyttää työtoiminta myös muusta kuin edellä mainitusta syystä, jos syy on hänen työmarkkinoille pääsemisensä tai palaamisensa kannalta pätevyydeltään verrattavissa näihin.

Työttömyyspäivärahaa saavalle henkilölle tai työmarkkinatukeen oikeutetulle henkilölle, joka ei täytä kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:ssä säädettyjä lähinnä työttömyyden kestoon ja maksettuun etuuteen liittyviä edellytyksiä, osallistuminen kuntouttavaan työtoimintaan on vapaaehtoista. Tällaiselle henkilölle ei aseteta korvauksetonta määräaikaa, jos hän sen jälkeen kun hänen osallistumisestaan kuntouttavaan työtoimintaan on sovittu aktivointisuunnitelmassa, muuttaa mieltänsä ja kieltäytyy osallistumasta toimintaan. Korvauksetonta määräaikaa ei aseteta myöskään tilanteissa, jossa tällainen henkilö syystä riippumatta keskeyttää kuntouttavan työtoiminnan.

Työssäolovelvoitteet

Nuorille asetettavat työssäolovelvoitteet

Koska ammatillisen tutkinnon suorittamista voidaan pitää olennaisena edellytyksenä nuoren henkilön myöhempien työllistymismahdollisuuksien kannalta, alle 25-vuotiaiden ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten oikeudesta työmarkkinatukeen on säädetty TTL 8 luvun 2 §:ssä muista työn-

hakijoista poikkeavasti. Tavoitteena on ollut ohjata nuoret ammatilliseen koulutukseen ja osallistumaan TE-toimiston järjestämiin palveluihin.

Työmarkkinatukeen ei lähtökohtaisesti ole oikeutta työttömyysajalta alle 25-vuotiaalla, joka ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta. Ammatillista koulutusta vailla olevalle 17-vuotiaalle nuorelle voidaan kuitenkin maksaa työmarkkinatukea työllistymistä edistävien palveluiden ajalta. 18 – 24-vuotiaalle nuorelle, jolle ei hänen aktiivisesta työhausta ja koulutukseen hakeutumisestaan huolimatta ole kyetty järjestämään työtä, koulutusta tai työllistymistä edistävää palvelua, työmarkkinatukea voidaan puolestaan maksaa sekä työllistymistä edistävien palveluiden että passiivisen työttömyyden ajalta.

Työmarkkinatukea hakeva 18 – 24-vuotias nuori menettää oikeutensa työttömyyden perusteella maksettavaan työmarkkinatukeen, jos hän on ilman pätevää syytä kieltäytynyt, eronnut tai erotettu työstä, työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta, työharjoittelusta, työkokeilusta, työ- ja koulutuskokeilusta taikka jättänyt hakeutumatta yhteishaussa hänelle soveltuvaan ammatilliseen koulutukseen, johon voidaan myöntää opintotukea, taikka kieltäytynyt, eronnut tai omasta syystä erotettu tällaisesta koulutuksesta. Työttömyysaikaisen työmarkkinatuen menettäminen tällä perusteella on luonteeltaan työssäolovelvoite, eli työmarkkinatukea voidaan velvoitteen estämättä maksaa useimpien työllistymistä edistävien palveluiden ajalta.

Työssäolovelvoite estää työttömyyden perusteella myönnettävän työmarkkinatuen maksamisen tois- taiseksi. TTL 8 luvun 2 §:n mukainen työssäolovelvoite täyttyy tai oikeus työttömyyden perusteella maksettavaan työmarkkinatukeen palautuu muulla perusteella, kun nuori on suorittanut ammatillisen tutkinnon, täyttää 25 vuotta tai on ollut työssäoloehtoon luettavassa työssä tai työharjoittelussa, työkokeilussa tai työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa vähintään viisi kuukautta.

Työttömyyspäivärahaa saavilla nuorilla ei ole työmarkkinatuen saajia vastaavaa velvollisuutta ha- keutua ammatilliseen koulutukseen yhteishaussa etuuden saamisen edellytyksenä. TTL 2 luvun 16 §:n 3 momentissa kuitenkin säädetään, että työttömyyspäivärahaan oikeutetulle alle 20-vuotiaalle nuorelle asetetaan 60 päivän korvaukseton määräaika, jos hän on kieltäytynyt ammatillisesta koulu- tuksesta, johon voidaan myöntää opintotukea.

Pitkään työttömänä olleille työmarkkinatuen hakijoille asetettavat työssäolovelvoitteet

TTL 8 luvun 4 a §:ssä säädetään sellaisen henkilön, joka on saanut työttömyytensä perusteella työ- markkinatukea vähintään 500 päivältä tai jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päättynyt päivä- rahan enimmäismaksuajan täyttymisen vuoksi ja joka työttömyyspäivärahoikeuden päättymisen jälkeen on saanut työmarkkinatukea työttömyytensä perusteella vähintään 180 päivältä, työttömyys- ajalta maksettavan työmarkkinatuen lakkauttamisesta. Työmarkkinatuki lakkautetaan, jos henkilö kieltäytyy tai eroaa ilman pätevää syytä taikka hänet omasta syystä erotetaan työstä tai työvoima- poliittisesta aikuiskoulutuksesta, hän kieltäytyy ilman pätevää syytä JTPL 8 luvussa tarkoitettu- sta työkokeilusta, työelämävalmennuksesta tai työharjoittelusta, josta on sovittu hänen kanssaan laadi- tussa työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa tai hän keskeyttää ilman päte- vää syytä taikka omasta syystä joutuu keskeyttämään työkokeilun, työelämävalmennuksen tai työharjoittelun.

Henkilöllä, jonka oikeus työttömyysaikaiseen työmarkkinatukeen on lakkautettu, on uudelleen oi- keus saada työmarkkinatukea työttömyysajalta sen jälkeen, kun hän on ollut työssäoloehdon täyt- tymistä laskettaessa huomioon otettavassa työssä, työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa tai tie- tyissä muissa työllistymistä edistävissä palveluissa vähintään viisi kuukautta.

TTL 8 luvun 4 a §:n mukainen työssäolovelvoite on tarkoitettu koskemaan pitkään työttömänä olleita työmarkkinatuen hakijoita. Tämän vuoksi säännöksen soveltamisalaan liittyvä työmarkkinatuen maksupäivien laskenta alkaa uudelleen alusta, kun henkilö on tullut työssäoloehdon ja työttömyyspäivärahan enimmäisajan täyttymisen jälkeen uudelleen oikeutetuksi työmarkkinatukeen.

Vaikka säännöksen soveltamisalaan liittyvästä työmarkkinatuen maksupäivien laskennan aloittamisesta uudelleen onkin säädetty, voi käytännössä käydä niin, että työnhakijalle on asetettu TTL 8 luvun 4 a §:n mukainen työssäolovelvoite, jonka jälkeen hän täyttää työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevan työssäoloehdon. Jos työnhakija saatuun enimmäisajan työttömyyspäivärahaa palaa työmarkkinatuella, TTL 8 luvun 4 a §:ssä säädettyjen työmarkkinatuen maksupäivien laskenta alkaa alusta, mutta aiemmin asetettu työssäolovelvoite voi olla (edelleen) silti voimassa.

Esimerkki: Työmarkkinatukea saava työnhakija on kerryttänyt työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevasta 34 viikon työssäoloehdosta 33 viikkoa, kun hänelle asetetaan TTL 8 luvun 4 a §:n mukainen työssäolovelvoite, ja hakija menettää oikeuden työttömyyden perusteella maksettavaan työmarkkinatukeen.

Oltuaan yhden viikon työssä työnhakija saa oikeuden työttömyyspäivärahaan, koska työssäoloehto täyttyy. TTL 8 luvun 4 a §:n mukainen työssäolovelvoite ei koske työttömyyspäivärahaa, joten päivärahan maksamiselle ei ole työvoimapoliittista estettä.

Saatuun työttömyyspäivärahaa enimmäisajan (yleensä 500 päivää) olematta lainkaan työssä tai työllistymistä edistävissä palveluissa työnhakija palaa työmarkkinatuen hakijaksi. TTL 8 luvun 4 a §:ssä säädetty työmarkkinatukipäivien laskenta alkaa alusta, mutta aiemmin asetettu työssäolovelvoite on voimassa eikä työmarkkinatukea makseta, koska velvoitetta on kerrytetty vaadittavasta viidestä kuukaudesta vain viikko.

Kuntouttavaan työtoimintaan liittyvä toistuva menettely

Henkilö, joka kieltäytyy kuntouttavasta työtoiminnasta ilman pätevää syytä taikka keskeyttää tai omasta syystään joutuu keskeyttämään kuntouttavan työtoiminnan, menettää oikeutensa työmarkkinatukeen 60 päivän ajalta kieltäytymisestä tai keskeyttämisestä lukien. Jos menettely on toistuvaa ja siitä on pääteltävissä, ettei henkilö halua osallistua kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin, hänellä ei TTL 8 luvun 6 §:n perusteella ole oikeutta työmarkkinatukeen ennen kuin hän on ollut vähintään kolme kuukautta työssäoloehdon täyttävässä työssä, työvoimapoliittisessa aikuiskoulutuksessa tai alle 25-vuotiaana ammatillisia valmiuksia antavassa, tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Kuntouttava työtoiminta luo edellytyksiä työvoimapolitiikkaan osallistumiselle. Jos työnhakija toistuvasti osoittaa haluttomuutensa ottaa osaa kuntouttavaan työtoimintaan, hänen työllistymistään ei yleensä ole mahdollista tukea TE-toimiston käytettävissä olevin keinoin. TTL 8 luvun 6 § koskee vain työmarkkinatuen hakijoita.

Toistuva työvoimapolitiikasta moitittava menettely

TTL 2 luvun 21 §:ssä säädetään, että jos työnhakija toistuvasti ilman pätevää syytä kieltäytyy vastaanottamasta tarjottua työtä tai menemästä työvoimapolitiikkaan aikuiskoulutukseen tai hänen tätä vastaavasta toistuvasta menettelystä muutoin voidaan päätellä, ettei hän halua ottaa vastaan työtä, osallistua koulutukseen tai työllistymistään edistäviin palveluihin taikka hakeutua ammatilliseen koulutukseen yhteishaussa, hänellä ei ole oikeutta työttömyysetuuteen ennen kuin hän on ollut työssäoloehdon luettavassa työssä, työvoimapolitiikassa aikuiskoulutuksessa tai harjoittanut omaehtoisesti TTL 2 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja päätoimisia opintoja vähintään kolme kuukautta.

Säännöksen soveltamiskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että työnhakijan menettelyä voidaan pitää toistuvana, jos hakija on menetellyt työvoimapoliittisesti arvioituna moitittavasti vähintään kaksi kertaa noin vuoden aikana.

Säännöksen soveltamiseen liittyy valitusasteiden ratkaisukäytännön myötä syntynyt ongelma. Valitusasteet ovat katsoneet, ettei TE-toimisto voi evätä työttömyysetuutta TTL 2 luvun 21 §:n perusteella työnhakijan moitittavan menettelyn toistuessa, ellei työnhakija ole saanut aiempaa menettelyään koskevaa päätöstä työttömyysetuuden maksajalta. Säännöksessä ei mainita päätöksen antamista, vaan riittää, että työnhakijan *menettely* on toistuvaa. Työ- ja elinkeinoministeriö on ohjeistanut, että säännöksen soveltamiseksi on riittävää, että työnhakijalle on annettu tiedoksi hänen aiempaa menettelyään koskeva työvoimapoliittinen lausunto ennen työnhakijan myöhempää menettelyä.

4. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää koskevia tilastotietoja

Vuosina 2007 – 2009 annettiin vuosittain noin 1,8 – 2,1 miljoonaa työvoimapoliittista lausuntoa tai tiedotetta työttömyysetuuden maksajalle. Työnvälitystilaston mukaan em. aikana vuosittain noin 80 000 – 83 000 lausuntoa (4,2 – 4,7 prosenttia annetuista lausunnoista) koski työttömyysetuuden menettämistä työvoimapoliittisesti moitittavan menettelyn takia. Kaikkiaan työttömyysetuuden saajia oli vuosina 2007 – 2009 vuosittain noin 466 000 – 629 000. Näistä työttömyyspäivärahan saajia oli noin 269 000 – 431 000 ja työmarkkinatuen saajia noin 197 000 – 217 000.

Työvoimapoliittisesti moitittavaa menettelyä koskeva lausunto annettiin selvästi useammin miehistä kuin naisista. Lausuntokohtaiset tiedot ilmenevät selvityksen liitteestä 2.¹⁹ Tilanteista, joissa on arvioitu työnhakijan menettelyn moitittavuutta, mutta asia on ratkaistu siten, ettei työnhakija menetä oikeuttaan työttömyysetuuteen, ei ole käytettävissä lukumäärätietoja.

Moitittavaa menettelyä koskevat etuuden maksatuksen estävät lausunnot

	yhteensä	%	miehiä	%	naisia	%
2007	82 913	100,0	47 511	57,3	35 402	42,7
2008	80 019	100,0	45 602	57,0	34 417	43,0
2009	81 788	100,0	47 549	58,1	34 239	41,9

Jäljempänä esitettävät tiedot perustuvat työhallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmän tietokannasta tehtyihin poimintoihin. Lausuntojen lukumääriä koskevat tiedot eivät kaikilta osiltaan ole täysin yhtenevät edellä esitettyjen työnvälitystilastoon perustuvien lukumäärätietojen kanssa.

Liitteessä 3 esitetään vuosina 2007 - 2009 annettujen työnhakijan työvoimapoliittisesti moitittavaa menettelyä koskevien työvoimapoliittisten lausuntojen lukumäärä ja eri henkilöiden lukumäärä etuuslajeittain (työttömyyspäiväraha, työmarkkinatuki). Seuraavassa taulukossa esitetään lausunnon saaneiden henkilöiden lukumäärä jaoteltuna sen mukaan, kuinka monta lausuntoa samasta henkilöstä on annettu tarkastelujaksolla.

¹⁹ Tilastoista ilmenevä annettujen työvoimapoliittisten lausuntojen määrä ei täysin kuvaa työvoimapoliittisesti moitittavaksi katsotun menettelyn määrää, sillä joissakin tilanteissa työnhakijan samasta menettelystä on voitu antaa useampia lausuntoja. Tämä johtuu siitä, että lausuntoja on voitu korjata antamalla uusi samaa asiaa koskeva lausunto. TE-toimisto voi esimerkiksi antaa uuden, aiempaa vastaavan lausunnon, jos lausunto on ensin annettu työttömyyskassan sijasta Kansaneläkelaitokselle, kun on oletettu, ettei työnhakija täytä työssäoloehtoa. Lisäksi työssäolovelvoitetta koskeva lausunto on voitu antaa uudelleen muun muassa silloin, kun työnhakija on täyttänyt velvoitetta osittain olemalla työssä tai työllistymistä edistävässä palvelussa ja hakee tämän jälkeen työttömyysetuutta työttömyyden perusteella.

Henkilöt, joista annettu moitittavaa menettelyä koskeva etuuden maksatuksen estävä lausunto 2007 - 2009, lausuntojen lukumäärän mukaan

lausuntojen lukumäärä	vuosi		vuosi		vuosi		vuosina	
	2 007		2 008		2 009		2007 - 2009	
	henkilöä		henkilöä		henkilöä		henkilöä	
		%		%		%		%
1	40 948	59,6	36 523	55,1	39 995	59,1	117 466	68,6
2	14 918	21,7	15 336	23,1	14 355	21,2	32 446	18,9
3-5	10 979	16,0	12 394	18,7	11 316	16,7	18 964	11,1
yli 5	1 816	2,6	2 079	3,1	1 970	2,9	2 408	1,4
yhteensä	68 661	100	66 332	100	67 636	100	171 284	100
työttömiä vuoden aikana	494 294		471 830		516 889			
- näistä moitittavaa menettelyä koskevan lausunnon saaneita, %	13,9		14,1		13,1			

Työvoimapoliittinen lausunto työvoimapoliittisesti moitittavan menettelyn perusteella annettiin vuosina 2007 – 2009 vuosittain 13 – 14 prosentille työnhakijoista. Lausuntoja annettiin keskimäärin 1,6 lausuntoa tällaisen lausunnon saanutta henkilöä kohti. Työmarkkinatuen saajista annettiin keskimäärin 1,7 ja työttömyyspäivärahan saajista 1,2 lausuntoa henkilöä kohti. Työmarkkinatukea saaneiden osuus työvoimapoliittisesti moitittavan menettelyn perusteella annetun lausunnon vuosina 2007 – 2009 saaneista oli 63 prosenttia. Työmarkkinatuen saajien osuus työttömyysetuutta vastaavana aikana saaneista vaihteli 32 ja 44 prosentin välillä.

Henkilöt, joista annettu moitittavaa menettelyä koskeva etuuden maksatuksen estävä lausunto 2007 - 2009, lausuntojen lukumäärän ja turvamuodon mukaan

lausuntojen lukumäärä	työttömyyspäiväraha	%	työmarkkinatuki	%	yhteensä	%
1	49 490	75,1	67 976	61,0	117 466	68,6
2	11 216	17,0	24 615	22,1	32 446	18,9
3-5	4 811	7,3	16 565	14,9	18 964	11,1
yli 5	354	0,5	2 320	2,1	2 408	1,4
yhteensä	65 871	100,0	111 476	100,0	171 284	100,0

Moitittavasti menettelyä työttömyyspäivärahan saajista 75 prosentille oli annettu yksi työvoimapoliittisesti moitittavaa menettelyä koskeva työvoimapoliittinen lausunto ja noin kahdeksalle prosentille kolme tai useampia lausuntoja. Työmarkkinatuen saajilla vastaavat luvut olivat 61 ja 17 prosenttia.

Työvoimapoliittisesti moitittavaa menettelyä koskevat työvoimapoliittiset lausunnot voidaan jakaa korvauksettomiin määräaikoihin ja työssäolovelvoitteisiin. Seuraavassa taulukossa esitetään eri henkilöiden saamien lausuntojen lukumäärä seuraamuslajin mukaan jaoteltuna. Työssäolovelvoitet-

ta koskeviin lausuntoihin on laskettu mukaan lausunnot, jotka koskevat työmarkkinoiden käytettävissä oloa, koska työttömyysetuuden menettäminen tällä perusteella on voimassa toistaiseksi.

Vuosina 2007 – 2009 annetut etuuden maksatuksen estävät lausunnot seuraamuslajin mukaan, eri henkilöitä

lausuntoa	työssäolovelvoite	määräaika		jonkin mainitun lausunnon saaneet yhteensä		
1	43 032	61,6	91 864	79,8	117 466	68,6
2	15 094	21,6	17 721	15,4	32 446	18,9
3–5	10 372	14,8	5 443	4,7	18 964	11,1
yli 5	1 396	2,0	135	0,1	2 408	1,4
yhteensä	69 894	100,0	115 163	100,0	171 284	100,0

Vuosina 2007 – 2009 annettiin noin 70 000 henkilöstä työssäolovelvoitetta koskeva työvoimapolitiittinen lausunto. Heistä 62 prosentille annettiin yksi velvoitetta koskeva lausunto ja 17 prosentille vähintään kolme velvoitetta koskevaa lausuntoa. Korvauksetonta määräaika koskeva lausunto annettiin noin 115 00 henkilöstä, joista 80 prosentille yhden kerran ja viidelle prosentille vähintään kolme kertaa. Useamman korvauksetonta määräaika koskevan työvoimapolitiittisen lausunnon saaneiden vähäisempää määrää selittää osaltaan ainakin se, että työnhakijan toistuvasta työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä tulee yleensä asetettavaksi työssäolovelvoite.

Vuosina 2007 – 2009 annetut etuuden maksatuksen estävät lausunnot iän mukaan

ikä ²⁰	lausuntoja		eri henkilöitä		työttömiä vuosien 2007 – 2009 aikana keskimäärin	
		%		%		%
15–24	106 265	39,9	75 040	36,3	101 394	20,5
25–34	60 462	22,7	48 509	23,5	109 354	22,1
35–44	44 314	16,7	36 625	17,7	95 619	19,3
45–54	38 841	14,6	32 277	15,6	97 359	19,7
55–	16 213	6,1	14 312	6,9	90 612	18,3
yhteensä	266 095	100,0	206 763	100,0	494 338	100,0

Työvoimapolitiittisesti moitittavaa menettelyä koskevan työvoimapolitiittisen lausunnon saaneiden ikärakenne poikkesi vastaavana aikana työttömänä olleiden ikärakenteesta siten, että nuorten (alle 25-vuotiaat) osuus lausunnoista oli selvästi suurempi kuin heidän osuutensa työttömistä ja toisaalta vanhimpien (yli 54-vuotiaat) ryhmien osuus oli puolestaan selvästi pienempi kuin heidän osuutensa työttömistä. Lausuntokohtaiset tiedot iän mukaan esitetään liitteessä 4.

²⁰ Ikä työvoimapolitiittisen lausunnon antamishetkellä. Jos samasta henkilöstä on annettu enemmän kuin yksi lausunto, hän saattaa kuulua taulukossa useampaan kuin yhteen ikäryhmään. Lausunto annettiin kaikkiaan 171 284 eri henkilöstä.

Koulutusaste ja ammatti

Vuosina 2007 – 2009 etuuden maksatuksen estävän lausunnon saaneet henkilöt koulutusasteen ja seuraamuslajin mukaan

koulutusaste	ei työmarkkinoiden käytettävissä		korvaukseton määräaika		työssäolovelvoite	yhteensä		työttömät
		%		%			%	
perusaste	963	41,2	33 227	28,9	36 307	53,4	62 679	33,3
keskiaste	1036	44,3	56 593	49,1	28 095	41,3	80 445	44,9
alin korkea-aste	144	6,2	8 718	7,6	1 326	1,9	9 775	7,7
korkeakouluaste ja tutkijakoulutus	116	5,0	11 951	10,4	1 058	1,6	12 834	11,9
tuntematon	80	3,4	4 674	4,1	1 217	1,8	5 547	2,2
yhteensä	2339	100,0	115 163	100,0	68 003	100,0	171 80	100,0

Työssäolovelvoitteen saaneista 53 prosentilla oli enintään perusasteen koulutus. Asiaan vaikuttaa erityisesti se, että osa TTL:n mukaisista työssäolovelvoitteista koskee ainoastaan ammatillista koulutusta vailla olevia nuoria. Korvauksettoman määräajan saaneilla vastaava osuus oli 29 prosenttia ja niillä, joiden ei katsottu olevan työmarkkinoiden käytettävissä, 41 prosenttia. Vastaavana aikana kaikista työttömänä olleista 33 prosentilla oli vain perusasteen koulutus.

Eniten työvoimapolitiittisesti moitittavaa menettelyä koskevia työvoimapolitiittisia lausuntoja annettiin vailla ammattia oleville. Heidän osuutensa lausunnon saaneista ylitti selvästi ammattia vailla olevien osuuden kaikista työttömistä. Muilla vähintään 2000 lausuntoa saaneilla ammattiryhmillä osuus lausunnon saaneista vastasi ryhmän osuutta kaikista työttömistä tai alitti sen. Tarkemmat tiedot ilmenevät liitteistä 5 ja 6.

Kansalaisuus ja äidinkieli

Vuosina 2007 – 2009 annetuista työvoimapolitiittisesti moitittavaa menettelyä koskevista työvoimapolitiittisista lausunnoista noin 28 000 annettiin muiden kuin Suomen kansalaisten oikeudesta työttömyysetuuteen. Muista kuin Suomen kansalaisista annettujen moitittavaa menettelyä koskevien työvoimapolitiittisten lausuntojen osuus (noin 11 prosenttia) oli jonkin verran suurempi kuin oli heidän osuutensa työttöminä työnhakijana olleista. Esimerkiksi vuonna 2009 työttömänä olleista noin kahdeksan prosenttia oli muita kuin Suomen kansalaisia.

Etuuden maksatuksen estävät lausunnot kansalaisuuden ja seuraamuslajin mukaan

kansalaisuus	ei työmarkkinoiden käytettävissä		korvaukseton määräaika	työssäolovelvoite	yhteensä	
		%				%
Suomen	2 324	1,0	126 123	53,0	109 649	46,1
muu kuin Suomen	319	1,1	20 140	71,9	7 540	26,9
yhteensä	2 643	1,0	146 263	55,0	117 189	44,0

Suomen kansalaisille annettiin muiden maiden kansalaisia useammin työssäolovelvoite ja harvemmin korvaukseton määräaika työvoimapolitiittisesti moitittavan menettelyn takia.

Vuosina 2007 - 2009 annetut etuuden maksatuksen estävät lausunnot työnhakijan äidinkielen ja seuraamuslajin mukaan

	ei työmarkkinoiden käytettävissä	%	korvaukseton määräaika	%	työssäolovelvoite	%	yhteensä	%
suomi	2 226	1,0	120 950	52,8	105 969	46,2	229 145	100,0
ruotsi	49	1,0	3 480	68,3	1 564	30,7	5 093	100,0
muu	368	1,2	21 833	68,5	9 656	30,3	31 857	100,0
yhteensä	2 643	1,0	146 263	55,0	117 189	44,0	266 095	100,0

Henkilöille, joiden äidinkieli oli jokin muu kuin suomi, asetettiin suomenkielisiä harvemmin työssäolovelvoite ja useammin korvaukseton määräaika.

Työttömyysaikaisen työmarkkinatuen TTL 8 luvun 4 a §:n perusteella toistaiseksi menettäneiden tilanne työvoimapolitiittisen lausunnon antamisen jälkeen

Vuosina 2007 – 2009 annettiin TTL 8 luvun 4 a §:n perusteella yhteensä noin 24 400 työttömyysaikaista työmarkkinatukea koskevaa lakkauttamislausuntoa.²¹ Lakkauttamislausunto annettiin noin 19 400 eri henkilöstä. Lausunnoista noin 700 koski työmarkkinatoimenpiteestä kieltäytymistä ja noin 2 000 työmarkkinatoimenpiteen keskeytymistä.

Lakkauttamislausunnon saaneista henkilöistä 12 900 (67 %) oli 22.11.2010 työnhakijana TE-toimistossa. Työnhakijana olleista henkilöistä 8 200 (63 %) oli työttömänä, 1 700 (13 %) työvoimapaaluissa (muissa kuin työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa), 2 500 (19 %) työvoiman ulkopuolella ja 500 (4 %) työssä. Työvoiman ulkopuolella oleviksi kirjataan muun muassa opiskelijat (mukaan lukien työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa olevat).

Niistä 6 500 henkilöstä, joiden työnhaku ei ollut voimassa 22.11.2010, työnhaun oli jättänyt uusi-matta 4 700 (72 %) ja työvoiman ulkopuolelle oli siirtynyt noin 760 (12 %). Työpaikan oli itse saanut 400 henkilöä (6 %).

Lakkauttamislausunnon saaneille oli annettu lausunnon antamisen jälkeen yhteensä 49 000 osoitusta työhön, työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen tai työmarkkinatoimenpiteeseen. Lisäksi heille oli lähetetty 15 000 tiedotetta työpaikasta, työvoimapolitiittisestä aikuiskoulutuksesta tai työmarkkinatoimenpiteestä. Vuodesta 2008 lähtien tiedotteita on käytetty vain työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen yhteydessä. Lakkauttamislausunnon saaneita oli valittu työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen 10 200 kertaa.

Työnhakijan työllisyystilanteen muutoksia voidaan seurata työhallinnon asiakaspalvelun tietojärjestelmään merkittyjen työllisyyskoodin (esimerkiksi työtön tai työssä) muutosten ja muutosten syiden (esimerkiksi välitetty työhön tai aloittanut työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen) avulla.

²¹ Lausunnot koskevat pitkään työttömänä olleita työmarkkinatuen hakijoita. Työmarkkinatuen lakkauttaminen tarkoittaa tässä yhteydessä työssäolovelvoitteen asettamista TTL 8 luvun 4 a §:n perusteella työnhakijan menetettyä työvoimapolitiittisesti arvioituna moitittavasti.

Työllisyyden muutokset ja muutoksen syyt työmarkkinatuen lakkauttamista koskevan työvoimapolitiittisen lausunnon antamisen jälkeen

			työnhakijana	ei hakijana	yhteensä,
			22.11.2010	22.11.2010	kertaa
saanut itse työpaikan			2 318	916	3 234
työssä, koodimuutoksen syytä ei merkitty			1 383	0	1 383
välitetty työhön			575	275	850
toimenpidesijoituksia			8 877	163	9 040
aloittanut työvoimakoulutuksen			3 929	4	3 933
aloittanut muun kuin työvoimakoulutuksen			284	113	397
työvoiman ulkopuolella			8 325	1 237	9 562
ei uusinnut työnhakua			0	14 392	14 392
työtön			18 376	0	18 376
lomautus/lyh. työviikko alkanut/päättynyt			342	69	411
työttömyyseläke			23	11	34
muut syyt			6	967	973
yhteensä			44 438	18 147	62 585

Lausunnon saaneiden työllisyyskoodia oli muutettu yhteensä noin 5 500 kertaa sen vuoksi, että he ovat saaneet työtä. Useimmiten (3 200 kertaa) he olivat saaneet itse työpaikan.

5. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmä ja toimeentulotuki

Toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) 10 §:ssä säädetään, että toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa enintään 20 prosenttia, jos hakija on kieltäytynyt ilman perusteltua syytä tarjotusta työstä, aktivointisuunnitelman tai kotoutumissuunnitelman laatimisesta, kuntouttavasta työtoiminnasta tai työvoimapolitiittisesta toimenpiteestä tai hän on laiminlyönnillään aiheuttanut sen, ettei toimenpidettä voida tarjota. Jos kieltäytyminen on toistuvaa, perusosaa voidaan alentaa enintään 40 prosenttia. Toimeentulotuen alentamisen yhteydessä on aina laadittava suunnitelma toiminnasta asiakkaan itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi. Vuoden 2011 alusta voimaan tulleen toimeentulotuesta annetun lain muutoksen perusteella toimeentulotuen perusosaa voidaan alentaa myös silloin, kun ammatillista koulutusta vailla oleva täysi-ikäinen, mutta alle 25-vuotias nuori on keskeyttänyt tai kieltäytynyt koulutuksesta ja menettänyt tämän takia oikeutensa työmarkkinatukeen.

Toimeentulotuesta annetun lain mukaan toimeentulotuen perusosan alentaminen ei saa olla kohtuutonta ja vaarantaa ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa. Alentaminen voi olla kestoaltaan enintään kaksi kuukautta kerrallaan, mutta perusosa voidaan alentaa uudelleen välittömästi edellisen alentamisen jälkeen, jos esimerkiksi työstä kieltäytyminen jatkuu.

Toimeentulotuen alentamisen soveltamiskäytännöistä kunnissa on vähän tutkittua tietoa. Työttömyysetuuden menettämisen vuoksi toimeentulotuelle hakeutumista ja toimeentulotuen perusosan alentamista on selvitetty vuosituhaten vaihteessa muutamassa pienemmässä selvityksessä. Selvi-

tyksissä ilmeni suuria kuntakohtaisia eroja käytännöissä sekä yksilöllistä tarveharkintaa. Stakesin kolmea kuntaa koskevan selvityksen²² mukaan 40 prosenttia korvauksettoman määrääjän tai työsäo-velvoitteen saaneista oli ollut toimeentulotuen asiakkaina työttömyysetuuden menettämisaikana. Heistä noin puolelle toimeentulotuen perusosa oli maksettu alennettuna. Yleisin peruste alentamisen tekemättä jättämiselle oli taloudellinen kohtuuttomuus esimerkiksi lapsiperheiden kohdalla. Toimeentulotuen perusosan alentamista on selvitetty kahdessa muussakin selvityksessä.²³ Molemmat selvitykset päättyivät arvioon, että toimeentulotuen perusosaa oli alennettu noin kuudessa prosentissa asiakastapauksista. Alle viidesosassa näistä tapauksista alentaminen oli tehty 40 prosentin suuruisena.

6. Asiaan liittyviä selvityksiä

6.1. Sosiaali- ja terveysministeriön selvitykset

Sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö ja Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry teettivät vuosituhaten vaihteessa kaksiosaisen selvityksen, jonka ensimmäisen osan tarkoituksena oli selvittää työttömyysturvan ”karenssin määrällisiä mittasuhteita, karenssilaiten kokoonpanoa ja karenssin vaikutusta”. ”Karenssi” ymmärrettiin selvityksessä laajemmin kuin pelkkänä korvauksettoman määräaika ja se kattoi myös työsäo-velvoitteet. Selvitys on julkaistu sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä-sarjassa²⁴. Selvitystyön toisessa osassa selvitettiin tarkemmin työttömyysturvan menettämistä ja henkilön siirtymistä toimeentulotuelle kolmessa kunnassa. Myös tämä selvitys on julkaistu sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä-sarjassa²⁵.

Selvityksissä havaittiin, että työstä eroamisen takia työttömyysetuuden menettäneiden työmarkkina-asema ja taloudelliset mahdollisuudet kestää etuuden menettäminen on vahvempi kuin työstä tai koulutuksesta kieltäytyneillä. Vaikutusta on myös maksettavalla etuudella (ansio- tai perusturva).

Selvitystyön loppupäätelmänä todettiin lisäksi muun muassa, että työvoimatoimistojen käytännöt poikkesivat merkittävästi toisistaan, mikä johti työnhakijoiden eriarvoisuuteen työttömyysetuuden menettämisen suhteen. Syynä tähän pidettiin erityisesti erilaisia toimintamalleja työhön osoittamisessa. Selvitysten valmistumisen jälkeen työhönosoituskäytäntöä on uudistettu muun muassa työministeriön ohjeella vuonna 2007. Samanaikaisesti ohjeen uudistamisen kanssa TE-toimistojen asiakastyössä käytössä olleet avointa työpaikkaa koskevat tiedotteet poistettiin.

6.2. Selvitys työmarkkinatuen aktiivoinnin vaikutuksista

Työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta selvitettiin vuonna 2006 voimaan tulleen pitkään työtömänä olleita, työmarkkinatukea hakevia työnhakijoita koskevan aktiivoinnin onnistumista²⁶. Aktiivoinnissa on kyse paitsi tehostettujen työvoimapalveluiden tarjoamisesta myös ankarammista työttömyysturvaseuraamuksista.

Selvityksen mukaan monet työnhakijat eivät tienneet heitä koskevasta aktivointiuudistuksesta ennen kuin menettivät oikeutensa työttömyyden perusteella maksettavaan työmarkkinatukeen. Selvityksessä esitettiin epäilyksiä seuraamusten pelotevaikutuksen toimivuudesta. Seuraamuksilla voi selvi-

²² Heikkilä – Lahti (2001).

²³ Keskitalo - Heikkilä – Laaksonen (2000) ja Ukkola-Kettula (1999).

²⁴ Heikkilä – Lahti (2000).

²⁵ Heikkilä – Lahti (2001).

²⁶ Hämäläinen – Tuomala – Ylikännö (2009).

tyksen mukaan olla muun muassa negatiivinen vaikutus TE-toimiston pyrkiessä rakentamaan luottamuksellista asiakassuhdetta työnhakijaan.

6.3. Sosiaalibarometri 2010

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry:n vuosittain julkaisemassa sosiaalibarometrissa tarkastellaan hyvinvoinnin, palvelujen ja palvelujärjestelmän ajankohtaista tilannetta ja ennakoituja kehityssuuntia. Barometrin tulokset perustuvat sosiaalijohdon sekä terveyskeskusten, Kansaneläkelaitoksen toimistojen ja TE-toimistojen johtajien sekä sosiaalihuollosta vastaavien lautakuntien puheenjohtajien vastauksiin.

Vuoden 2010 barometrin²⁷ mukaan yli puolet sosiaalijohdosta ja kaksi kolmasosaa Kansaneläkelaitoksen toimistojen johtajista arvioi, että työnhakusuunnitelmiin ja muihin TE-toimiston kanssa laadittaviin suunnitelmiin liittyvillä työttömyysturvaseuraamuksilla ei juuri ole vaikutusta työttömiin. Myönteisinä seuraamusten vaikutuksia piti neljännes sosiaalijohdosta ja 14 prosenttia Kansaneläkelaitoksen toimistojen johtajista. TE-toimistojen johtajista 39 prosenttia arvioi, ettei seuraamuksilla ole vaikutuksia ja 37 prosenttia arvioi, että vaikutukset ovat sekä kielteisiä että myönteisiä. Kymmenesosa oli sitä mieltä, että seuraamusten vaikutukset ovat pelkästään kielteisiä.

Seuraamusten kielteisinä vaikutuksina pidettiin muun muassa vaikutusta työttömien asenteisiin ja tunnereaktioihin sekä työttömien toimeentulon heikentymistä. Seuraamusten sanottiin aiheuttavan suuttumusta, viranomaisten syyttämistä ratkaisuisista sekä passivoivan työttömiä. Seuraamusten myönteisinä vaikutuksina puolestaan pidettiin työttömien aktivoitumista, vastuun ottamista omasta elämästä ja sitoutumista oman työllisyystilanteen kohentamiseen. Seuraamusten takia työttömät myös tulevat tapaamisiin sekä toteuttavat paremmin sovittuja suunnitelmia.

Barometriin vastanneista TE-toimistojen johtajista 37 prosenttia oli havainnut epäoikeudenmukaisina pitämiään käytäntöjä omalla toimialueellaan. Työttömien epäoikeudenmukainen kohtelu liittyi suurelta osin heikkoon työttömien kokonaistilanteen kartoitukseen. Osa toimistonjohtajista katsoi, että erilaiset normit ja sanktiot ohjaavat työttömiä enemmän kuin heidän varsinainen palvelutarpeensa.

6.4. OECD:n selvitys

OECD julkisti marraskuussa 2009 raportin työnhakua ja työllistymistä edistävästä aktivointitoimista Suomessa²⁸. Raportissa esitetään toimenpidesuosituksia muun muassa työttömyysturvan seuramusjärjestelmän kehittämistä.

OECD suosittelee ylläpitämään työttömien työnhakijoiden yhteyksiä työnvälitykseen ja työnhaun aktiivisuutta. Sähköiset ja omatoimiset palvelut soveltuvat OECD:n mukaan nopeasti työllistyville ja helpottavat työnvälityksen virkailijoiden työpaineita, mutta ne voivat työttömyyden pitkittyessä johtaa työnhaun passivoitumiseen. Sähköisten ja omatoimisten palveluiden lisäksi tarvitaan henkilökohtaisia tapaamisia TE-toimiston kanssa. Työttömien työnhakijoiden haastatteluja, työnhakusuunnitelmia ja työnhaun aktiivisuutta koskevat seurantatiedot tulisi sisällyttää työnvälityksen tietojärjestelmään. Työnhaun seuranta tulisi tehostaa muun muassa pyytämällä työttömiä raportoimaan työnhakua koskevista toimistaan.

²⁷ Sosiaalibarometri 2010.

²⁸ Duell – Grubb – Singh (2009).

Suorien työhönoositusten käyttöä suositetaan erityisesti niiden työttömien kohdalla, joiden työnhakusuunnitelmassa sovittu keskeinen tavoite on avoimille työmarkkinoille sijoittuminen. Myös vaikeasti työllistyviä tulisi aktivoida muun muassa työvoimapolitiittisilla toimenpiteillä.

Suomessa pitkäaikaistyöttömien velvollisuus osallistua aktivointitoimiin toteutuu OECD:n näkemyksen mukaan verrattain myöhään. Esteet työllistymiselle ja tarvittavat toimenpiteet avun saamiseksi, kuten ohjaaminen työvoiman palvelukeskukseen, tulisi selvittää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa työttömyyttä. OECD suosittaaakin aktivointivelvoitteen mukaisten toimien (yksilöllinen aktivointisuunnitelma, tehostettu henkilökohtainen palveluohjaus ja osallistuminen työvoimapolitiittisiin toimiin) aloittamista kaikkien työttömien kohdalla viimeistään vuoden työttömyysjakson jälkeen. Aktivointitoimet koskisivat myös ansiopäivärahaa saavia pitkäaikaistyöttömiä.

Osa työttömyysturvaan liittyvistä seuraamuksista voitaisiin OECD:n mukaan ensivaiheessa toteuttaa osoituksena henkilökohtaiseen palveluohjaukseen ja seuraamus jopa poistaa, jos työnhakija toimii yhteistyössä TE-toimiston kanssa.

6.5. Valmisteilla olevat selvitykset

Työ- ja elinkeinoministeriö on yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tilannut tutkimuksen, jossa selvitetään TTL 8 luvun 2 ja 3 §:ssä säädetyn, ammatillista koulutusta vailla olevien alle 25-vuotiaiden nuorten työmarkkinatuen saamisen edellytyksenä olevan koulutukseen hakeutumiskelpoisuuden kehittämistarpeita. Tutkimus valmistuu keväällä 2011.

7. Muiden maiden työttömyysturvajärjestelmistä

Tähän selvitykseen on koottu kuvaukset eräiden Euroopan maiden työttömyysturvajärjestelmissä käytetyistä seuraamuksista. Tarkoituksena on antaa kuva siitä, millaisia seuraamuksia eri maissa on käytössä ja millaisesta työnhakijan menettelystä seuraamus asetetaan. Luvun alussa on lyhyt vertailu eri maiden järjestelmistä. Yksityiskohtaisemmat tiedot ilmenevät kutakin maata koskevasta luvusta.

Selvityksessä mukana olevien muiden Euroopan maiden työttömyysturvajärjestelmiin sisältyvät seuraamukset ovat melko pitkälle samanlaisia kuin Suomessa, vaikka etuuden menetyksen kestossa onkin eroja. Kuvattaessa ulkomaiden työttömyysturvajärjestelmiä on selvityksen luettavuuden ja eri maiden järjestelmien vertailun helpottamiseksi pyritty käyttämään Suomessa käytössä olevaa terminologiaa silloin, kun se on ollut mahdollista.

Eräissä maissa on käytössä työttömän vilpilliseen menettelyyn liittyviä seuraamuksia. Koska tässä selvityksessä ei käsitellä Suomen osalta väärinkäytösten seuraamuksia, näitä tietoja ei esitetä myöskään ulkomaiden järjestelmistä.

7.1. Työvoimaviranomaisen ja työttömyysetuuden maksajan toimivalta

Useimmissa selvityksessä mukana olevista maista työttömyysturvaseuraamuksen asettamisesta päättää työvoimaviranomainen. Käytettävissä ei ole tietoa siitä, antaako muodollisen päätöksen työttömälle jokin muu viranomainen, jos asian on ratkaissut työvoimaviranomainen.

Ruotsissa työvoimaviranomainen ilmoittaa työttömyyskassalle seikoista, joilla voi olla vaikutusta työttömyysetuuden maksamiseen. Työttömyyskassa tekee asiasta tiedon saatuaan päätöksen siitä, mikä vaikutus ilmoitetuilla seikoilla on etuuden saamiseen.

Selvityksessä mukana olevista maista vain Tanskassa työttömyysetuuden maksaja päättää itsenäisesti työnhakijan työvoimapolitiittisesti arvioitavan menettelyn vaikutuksesta hänen oikeuteensa saada etuutta. Tanskassa työttömyysetuuden maksaja hoitaa muitakin Suomessa TE-toimistolle kuuluvia tehtäviä huolehtiessaan työnhakijan määrääikaishaastatteluista.

7.2. Työttömän työvoimapolitiittisesti moitittava menettely ja seuraamuslajit

Seikat, joiden perusteella työtön menettää oikeutensa työttömyysetuuteen ovat selvityksessä mukana olevissa maissa samankaltaisia kuin Suomessa. Eroja sen sijaan on varsinkin seuraamusten kestoissa. Lisäksi joissakin maissa (Belgia, Espanja, Iso-Britannia, Ranska, Ruotsi) seuraamuksen asettaminen ei aina merkitse etuuden menettämistä kokonaan, vaan etuuden määrän alentamista. Seuraamuksen keston voi myös liittyä eri seikkoihin perustuvaa harkintaa. Tällainen harkintamahdollisuus on Belgiassa, Iso-Britanniassa, Itävallassa, Ranskassa ja Saksassa. Iso-Britanniassa asetettua seuraamusta voidaan lyhentää, jos työtön korjaa aiempaa moitittavana pidettyä menettelyään.

Espanjassa omasta syystä työttömäksi jääneet jäävät kokonaan työttömyysturvajärjestelmän ulkopuolelle. Rajaus on toteutettu siten, että järjestelmän piiriin pääseminen edellyttää sitä, että työntekijän omasta aloitteesta tapahtunut työsuhteen päätyminen johtuu samankaltaisista seikoista kuin TTL:ssä tarkoitetut pätevät syyt. Asiallisesti työttömän rajaaminen järjestelmän ulkopuolelle on lähellä työttömyysetuuden epäämistä toistaiseksi. Myös Saksan työttömyysturvajärjestelmä rakentuu korostetusti vakuutusperiaatteelle siten, että työtön ei voi olettaa saavansa työttömyysetuutta aiheutettuaan työttömyytensä itse, vaikka esimerkiksi sosiaaliset syyt puoltaisivat etuuden myöntämistä.

Belgian työttömyysturvajärjestelmässä on ainoana selvityksessä käsitellyistä maista käytössä varoituksen antaminen työttömälle tämän työvoimapolitiittisesti moitittavan menettelyn johdosta sekä etuuden menettämisen lykkääminen alkamaan myöhempanä ajankohtana. Etuuden menettämisen lykkäämistä voidaan käyttää esimerkiksi tilanteissa, joissa työttömällä olisi mahdollisuus työllistyä työhön, jonka saamisen edellytyksenä on työttömyysetuutta saavan työttömän status.

Työttömien aktiivisuuden valvonnan kannalta huomionarvoisia maita ovat Iso-Britannia ja Tanska, joissa työttömän tulee olla yhteydessä työvoimaviranomaiseen työttömyysetuuden menettämisen uhalla melko usein, Iso-Britanniassa joka toinen viikko ja Tanskassa kerran viikossa.

7.3. Työstä kieltäytyminen ja eroaminen sekä työvoimaviranomaisen kutsusta paikalle saapumatta jääminen

Selvityksessä mukana olevien maiden työttömyysturvajärjestelmissä käytössä olevien seuraamusten pituudesta ei voida suoraan tehdä johtopäätöksiä järjestelmien ankaruudesta. Ankaruuteen vaikuttavat muun muassa se, menetetäänkö työttömyysetuus kokonaan vai alennetaanko etuuden määrää, onko työttömällä käytössään korvaavia etuusjärjestelmiä ja miten oikeus etuuteen palautuu. Em. seikoista ei ole käytettävissä tietoja. Myöskään kattavia tietoja siitä, voiko työtön saada vertailussa mukana olevissa maissa työttömyysetuutta esimerkiksi aktiivitoimenpiteiden ajalta, ei ole käytettävissä.

Seuraavassa on kuitenkin järjestelmien vertaamiseksi koottu taulukkomuotoon työstä kieltäytymisestä ja eroamisesta asetettavat seuraamukset. Työvoimaviranomaisen kanssa asiointiin liittyvistä seuraamuksista vertailtavaksi on valittu työvoimaviranomaisen kutsusta paikalle saapumatta jääminen. Taulukot sisältävät vain seuraamusten pääpiirteet, yksityiskohdat ilmenevät jäljempänä kutakin maata koskevasta kuvauksesta.

	Työstä kieltäytyminen	Työstä eroaminen	Toistuva menettely
Suomi	korvaukseton määräaika 30 tai 60 pv TAI työssäolovelvoite 5 kk	korvaukseton määräaika 30 tai 90 pv TAI työssäolovelvoite 5 kk	työssäolovelvoite 3 kk
Belgia	etuuden menetys 4 – 52 vk	etuuden menetys 4 – 52 vk	etuus lakkaa toistaiseksi, kunnes täyttää työssäoloehdon
Espanja	seuraamuksen kesto 3 kk, etuus lakkaa kokonaan tai sen määrää alennetaan	ei pääse järjestelmän piiriin	- toinen kerta: seuraamuksen kesto 6 kk (etuus lakkaa kokonaan tai sen määrää alennetaan) - kolmas kerta: etuus lakkaa toistaiseksi kokonaan
Iso-Britannia	etuuden menetys 0 – 26 vk	etuuden menetys 0 – 26 vk	-
Itävalta	etuuden menetys vähintään 6 vk		etuuden menetys vähintään 8 vk
Norja	etuuden menetys 8 vk	etuuden menetys 8 vk	- toinen kerta: etuuden menetys 12 vk - kolmas kerta: etuuden menetys 6 kk
Ranska	(ensimmäinen kerta: ei seuraamusta)		- työstä kieltäytyminen, toinen kerta: etuuden menetys 2 kk - työstä kieltäytyminen, muu toistuvuus: etuuden menetys 2 – 6 kk tai etuuden lakkaaminen toistaiseksi
Ruotsi	etuuden alentaminen 25 %:lla 40 pv	etuuden menetys 10 – 45 korvauspäivää	- työstä kieltäytyminen, toinen kerta: etuuden alentaminen 50 %:lla 40 pv - työstä kieltäytyminen, kolmas kerta: etuus lakkaa kokonaan, kunnes täyttää työssäoloehdon
Saksa	etuuden menetys 3 vk	etuuden menetys 3 – 12 vk	- työstä kieltäytyminen, toinen kerta: etuuden menetys 6 vk - työstä kieltäytyminen, kolmas kerta: etuuden menetys 6 vk
Tanska	etuuden menetys lähtökohtaisesti 3 vk	etuuden menetys lähtökohtaisesti 3 vk	etuus lakkaa toistaiseksi, kunnes täyttää työssäoloehdon

Suomessa tyypillinen seuraamus tarjotusta työstä kieltäytymisestä on 60 päivän (noin kahden kuukauden) korvaukseton määräaika. Vertailussa mukana olevien maiden järjestelmissä vastaavasta

menettelystä määrättävä etuuden menetys vaihtelee. Suomessa asetettava määräaika ei ole kestoltaan eurooppalaisittain poikkeuksellinen. Työstä eroamisen perusteella yleensä asetettava 90 päivän korvaukseton määräaika ei myöskään ole poikkeuksellinen. 90 päivän määräaika on muita Pohjoismaita pitempi (Tanska: alle kuukausi, Ruotsi: enintään noin puolitoista kuukautta, Norja: kaksi kuukautta).

Työnhakijan toistuvasta työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä Suomessa asetettavan työssäoloelvoitteen ankaruuden vertaaminen muihin maihin on vaikeaa, koska useassa vertailussa mukana olevassa maassa seuraamus toisesta ja kolmannesta moitittavaksi katsottavasta menettelystä on erilainen. Suomen kaksiportaista järjestelmää, jossa työnhakijan ensimmäisen työvoimapolitiittisesti moitittavan menettelyn perusteella asetetaan lähtökohtaisesti korvaukseton määräaika ja toistuvasta menettelystä työssäoloelvoite, voidaan kuitenkin vertailun perusteella pitää selkeänä järjestelmänä.

	Työvoimaviranomaisen kutsusta paikalle saapumatta jääminen	Toistuva menettely
Suomi	työnhaun voimassaolon lakkaaminen	-
Belgia	etuuden menetys 4 – 52 vk	etuus lakkaa kokonaan, kunnes täyttää työssäoloehdon
Espanja	seuraamuksen kesto 1 kk, etuus lakkaa kokonaan tai sen määrää alennetaan	- seuraamuksen kesto 6 kk, etuus lakkaa kokonaan tai sen määrää alennetaan - neljäs menettely 12 kk aikana: etuus lakkaa toistaiseksi kokonaan
Iso-Britannia	etuuden menetys 1 vk	etuuden menetys 2 vk
Itävalta		
Norja	etuuden menetys 4 vk	-
Ranska	etuuden menetys 2 kk	etuuden menetys 2 – 6 kk tai etuus lakkaa kokonaan
Ruotsi	etuus lakkaa kokonaan toistaiseksi	-
Saksa	etuuden menetys 1 vk	-
Tanska	etuuden menetys kokonaan (yhteydenottoon asti)	- toinen menettely: etuuden menetys 2 vk - kolmas menettely: etuus lakkaa toistaiseksi, kunnes täyttää työssäoloehdon

Suomessa työnhakijan jäätyä saapumatta TE-toimistoon toimiston määräämänä aikana työnhakijan työnhaun voimassaolo päättyy ja hakija menettää tämän vuoksi oikeutensa työttömyysetuuteen. Suomessa työnhaun saa sen voimassaolon lakattua voimaan rekisteröitymällä uudelleen työnhakijaksi. Työnhaun voimassaolon lakattua seuraamusluonteisesti voimassaolo ja työttömyysetuuden

saaminen voi edellyttää, että työnhakija sitoutuu TE-toimiston tarjoamiin palveluihin ja toimii toimiston kanssa sovitulla tavalla.

Muissa vertailussa mukana olevissa maissa työttömän jäätyä saapumatta paikalle työvoimaviranomaisen kutsusta työtön menettää oikeutensa työttömyysetuuteen yleensä lyhyehköksi määräajaksi. Suomessa voidaan määrätä korvaukseton määräaika tilanteessa, jossa työnhakija jää saapumatta TE-toimistoon ja tapaamisen tarkoituksena olisi ollut työllistymissuunnitelman laatiminen. Työnhakijan passivoitumisen estämisen kannalta Suomen järjestelmää, jossa työtön voi hakeutua uudelleen TE-toimiston palveluiden piiriin ja saada lähtökohtaisesti työttömyysetuutta työnhakijaksi uudelleen rekisteröitymisestä lukien, voidaan pitää tarkoituksenmukaisena.

7.4. Eri maiden järjestelmien yksityiskohtaisempi kuvaus

Belgia²⁹

Belgian työttömyysturvajärjestelmässä on käytössä useita erilaisia seuraamuksia tilanteisiin, joissa työttömän katsotaan itse aiheuttaneen työttömyytensä tai työttömyyden pitkittymisen. Työttömälle voidaan muun muassa antaa varoitus tai hänelle maksettavaa työttömyysetuutta voidaan alentaa tai hänet voidaan sulkea etuusjärjestelmän ulkopuolelle sen vuoksi, ettei hän ole työmarkkinoiden käytävissä tai hänen työnhakuaan ei pidetä riittävän aktiivisena. Osa seuraamuksista on määräaikaisia, osa toistaiseksi voimassa olevia. Seuraamusten alkamista voidaan joissakin tapauksissa lykätä.

Työttömyysetuuden lakkauttaminen toistaiseksi tai määräajaksi

Jos työtön aiheuttaa työttömyytensä tai sen pitkittymisen omalla menettelyllään, oikeus työttömyysetuuteen voidaan lakkauttaa joko määräajaksi tai pysyvästi. Asiasta päättää työttömän asuinpaikan työvoimaviranomainen. Jos oikeus etuuteen lakkautetaan pysyvästi, oikeus palautuu, kun henkilö täyttää etuuden yleisenä edellytyksenä olevan työssäoloehdon.

Seuraavassa on esitetty tilanteet joiden perusteella työttömän oikeus etuuteen voidaan lakkauttaa, samoin kuin seuraamusten kestoajat.

Työstä eroaminen tai sopivasta työstä kieltäytyminen ilman pätevää syytä

- ensimmäisestä rikkomuksesta (ilman tahallisuutta): määräaika 4 – 52 viikkoa
- toistuva menettely tai tahallisuus: työttömyysetuus menetetään kokonaan

Erottaminen (työttömän negatiivinen asennoituminen)

- ensimmäinen rikkomus: määräaika 4 – 26 viikkoa
- toinen rikkomus: määräaika 8 – 52 viikkoa
- kolmas rikkomus: työttömyysetuus menetetään kokonaan

Ilman pätevää syytä alueelliseen työvoimaviranomaiseen saapumatta jättäminen

- ensimmäinen rikkomus: määräaika 4 – 52 viikkoa
- toistuva menettely: työttömyysetuus menetetään kokonaan

Ilman pätevää syytä työvoimaviranomaisen järjestämään työnantajatapaamiseen saapumatta jättäminen

- ensimmäinen rikkomus (ilman tahallisuutta): määräaika 4 – 52 viikkoa
- toistuva menettely tai tahallisuus: työttömyysetuus menetetään kokonaan

Kieltäytyminen toimintasuunnitelman toteuttamisesta

²⁹ Tiedot perustuvat Belgian viranomaisilta saatuun 17.3.2010 päivättyyn selvitykseen.

- työttömyysetuus menetetään kokonaan

Toimintasuunnitelman toteuttamisen keskeyttäminen tai ohjelman epäonnistuminen negatiivisen asennoitumisen vuoksi

- ensimmäinen rikkomus: määräaika 4 – 52 viikkoa
- toistuva menettely: työttömyysetuus menetetään kokonaan

Työtön ei ole työmarkkinoiden käytettävissä

- aika, jonka työtön ei ole työmarkkinoiden käytettävissä

Työttömän oikeutta työttömyysetuuteen ei lakkauteta edellä kerrotun menettelyn takia, jos hän on ollut uudessa vähintään neljä viikkoa kestävässä työssä ennen etuuden hakemista. Poikkeus koskee myös työntekijää, joka on luopunut työstä lapsen hoitamisen tai yritystoiminnan vuoksi.

Sopivan työn määrittelmä

Sopivan työn arviointi perustuu pitkälti harkintaan, sillä asiasta ei ole lainsäädännössä säädetty tyhjentyvästi. Ensimmäisen kuuden etuuskuukauden aikana tarjottavan työn tulee vastata tai olla lähellä työttömän koulutukseen perustuvaa ammattialaa tai työssä opittua ammattia. Kuuden kuukauden jälkeen työttömän tulee ottaa vastaan myös muuta kuin omaa ammattia vastaavaa työtä.

Tarjotun työn ei katsota olevan sopivaa, jos työnantaja toimii vastoin lainsäädäntöä tai muita määräyksiä. Kesätyötä, kausityötä tai yötyötä ei yleensä pidetä tässä yhteydessä sopivana työnä. Työhön ja työmatkoihin yhteensä kuuluva päivittäinen aika ei saa ylittää 12 tuntia eikä pelkkiin työmatkoihin kuuluva aika neljää tuntia. Työstä maksettavan palkan tulee vastata alalla maksettavaa palkkaa ja nettopalkan tulee olla vähintään hakijalle itselleen maksettavan työttömyysetuuden tasoa.

Vedotessaan työkyvyttömyyteen työttömän on käytävä lääkärintarkastuksessa. Menettelyä sovelletaan aina, kun työtön kieltäytyy vastaanottamasta työtä tai eroaa työstä vedoten lääketieteellisiin syihin. Työvoimaviranomaisen tulee tässä yhteydessä kiinnittää huomiota myös työsopimuksen aiottuun keston sekä työn luonteeseen (vastaavuus suhteessa työttömän ammattiin).

Varoitus ja seuraamuksen lykkääminen

Jos työtön ei ole kahden vuoden tarkastelujakson aikana aiemmin menettellyt siten, että hän olisi menettänyt oikeutensa työttömyysetuuteen, hänelle voidaan antaa varoitus tai seuraamusta voidaan lykätä kokonaan tai osittain.

Työttömälle voidaan antaa varoitus hänen menettelystään silloin, kun on selvää, että työttömyys johtuu työnhakijasta itsestään. Varoitusta koskevassa päätöksessä tulee todeta syyt, joiden vuoksi varoitusta pidetään riittävänä sanktiona. Työttömän toistuvaa menettelyä arvioitaessa varoituksen antamiseen johtanutta menettelyä ei pidetä osoituksena omasyisestä työttömyydestä. Näin ollen työttömän mahdollista seuraavaa moitittavana pidettävää menettelyä pidetään seuraamusta asetettaessa ensimmäisenä menettelynä. Varoituksia voidaan antaa useamman kerran. Aiemmin annettu varoitus voidaan ottaa huomioon arvioitaessa myöhemmin työttömyysetuuden lakkauttamisen kestoa.

Seuraamuksen lykkääminen tarkoittaa sitä, että oikeus työttömyysetuuteen säilyy lykkäämisen keston ajan. Lykkääminen ei ole ehdollista ja sen asettaminen tulee perustella. Oikeus etuuteen säilyy lykkäämisen ajan siitä huolimatta, että työtön menettelisi uudelleen moitittavasti. Seuraamuksen lykkääminen eroaa siten esimerkiksi rikosoikeudellisesta koeaikaperiaatteesta, jonka mukaan rangaistuksen lykkääminen voidaan peruuttaa uuden rikkomuksen vuoksi. Lykkääminen voi olla osit-

taista tai täydellistä. Osittaisen lykkäämisen yhteydessä viranomainen voi liittää seuraamukseen myös tosiasiallisen poissulkemisjakson.

Esimerkki: Päätös poissulkemisesta tehdään neljän viikon jaksoksi, josta kolmen viikon osalta pääte tään lykkäämisestä. Työtön menettää etuuden yhden viikon ajaksi.

Esimerkki: Lykkäämistä voidaan käyttää myös silloin, kun työtön menettää oikeutensa etuuteen kokonaan. Päätökseen työttömyysetuusoikeuden menettämisestä liitetään 13 viikon lykkääminen. Työtön saa työttömyysetuuden 13 viikon ajalta, jonka jälkeen oikeus etuuteen päättyy.

Käytännössä seuraamuksen lykkäämistä käytetään, kun työtön halutaan integroida työmarkkinoille uudelleen. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa työttömällä on mahdollisuus työllistyä työhön, jonka saamisen edellytyksenä on työttömyysetuutta saavan työttömän status.

Työmarkkinoiden käytettävissä oleminen

Saadakseen työttömyysetuutta työttömän tulee olla työmarkkinoiden käytettävissä. Työmarkkinoilla tarkoitetaan kaikkia ammattialoja, kuitenkin sopivan työn määritelmä huomioon ottaen. Lisäksi henkilön tulee olla rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi yhdessä alueellisista työvoimaviranomaisista ja etsiä aktiivisesti työtä.

Työtön, joka ei ole työmarkkinoiden käytettävissä, ei ole oikeutettu työttömyysetuuteen. Etuuden menetys kestää ajan, jona työtön ei ole työmarkkinoiden käytettävissä. Työtön voi asettaa työhön liittyviä rajoituksia, mutta rajoitusten on oltava sopusoinnussa sopivan työn määritelmän kanssa. Esteiden tai rajoitusten poistumisesta on esitettävä selvitys työvoimaviranomaiselle.

Passiivinen työnhaku

Belgian työttömyysturvajärjestelmää on kritisoitu siitä, ettei se sisällä riittävästi työttömille suunnattavia kannustimia uudelleen työmarkkinoille integroitumiseksi. Huomio on kiinnittynyt siihen, onko työttömän työmarkkinoiden käytettävissä olemisen kontrollointi riittävää ja tulisiko kestoaltaan rajoittamaton oikeus etuuteen säilyttää. Työttömän työnhakua aktivoidaan toimenpiteillä, joiden tarkoituksena on arvioida työttömän pyrkimyksiä työllistyä. Tavoitteena on työttömän työnhaun aktiivinen tukeminen.

Työttömyyden kestettyä 15 kuukautta (alle 25-vuotiaat) tai 21 kuukautta (25 vuotta täyttäneet) työtön kutsutaan ensimmäiseen henkilökohtaiseen haastatteluun. Haastattelun aikana arvioidaan työttömän viimeisten 12 kuukauden aikaiset toimenpiteet työn saamiseksi. Arvioinnissa otetaan huomioon työttömän henkilökohtaiset olosuhteet ja vallitseva työmarkkinatilanne. Jos työttömän toimenpiteet katsotaan riittäviksi, seuraava haastattelu pidetään 16 kuukauden kuluttua.

Jos työttömän suorittamat toimenpiteet arvioidaan riittämättömiksi, työttömälle laaditaan toimintasuunnitelma seuraavaksi neljäksi kuukaudeksi. Työttömän tulee sitoutua toimenpiteiden toteuttamiseen. Henkilökohtainen neuvoja tarkistaa suunnitelman toteutumisen neljän kuukauden kuluttua. Jos työttömän toiminta on ollut suunnitelman mukaista, uusi haastattelu järjestetään 12 kuukauden kuluttua. Jos työtön ei ole noudattanut suunnitelmaa, hänelle asetetaan määräaikainen ja rajoitettu sanktio (enintään neljä kuukautta); työttömyysetuuden tasoa alennetaan tai etuuden maksaminen keskeytetään kokonaan. Tämän lisäksi työttömän on sitouduttava uuden (aiempaa intensiivisemmän) suunnitelman toteuttamiseen seuraavan neljän kuukauden ajaksi.

Työttömän toteutettua suunnitelmaa sovitulla tavalla oikeus etuuteen palautuu ja uusi haastattelu järjestetään 12 kuukauden kuluttua. Jos työtön on laiminlyönyt suunnitelman toteuttamisen, oikeus työttömyysetuuteen lakkautetaan. Jos perheen pääasiallinen toimeentulo perustuu työttömän saamaan etuuteen, työtön on yksinelävä tai avoliitossa ja tulotaso on alhainen, etuuden poistamista edeltää kuuden kuukauden jakso, jonka aikana työttömällä on vielä oikeus alennettuun etuuteen.

Passiivisen työnhaun takia asetettiin seuraamuksia vuonna 2008 ensimmäisen haastattelun jälkeen 8,4 prosentille, toisen haastattelun jälkeen 39 prosentille ja kolmannen haastattelun jälkeen 67,8 prosentille haastatelluista.

Espanja³⁰

Työttömyysetuuden saaminen edellyttää Espanjassa muun muassa sitä, että työtön hakee työtä ja on valmis vastaanottamaan sopivan työn. Päästäkseen työttömyysetuuden piiriin, edellytetään, että työnhakijan omasta aloitteesta tapahtunut työsuhteen päätyminen johtuu samankaltaisista seikoista kuin Suomen järjestelmän ns. pätevät syyt, työn suorittamispaikka esimerkiksi on vaihtunut siten, että työntekijän olisi tullut muuttaa asuinpaikastaan.

Espanjan järjestelmässä työnhakijan moitittava menettely, jolla on vaikutusta oikeuteen saada työttömyysetuutta, jaetaan lievää ja vakavaa moitittavuutta osoittavaan menettelyyn.

Lievä moitittavuus:

- työtön laiminlyö ilman pätevää syytä työvoimaviranomaisen kutsun
- työnhaun uusimatta jättäminen
- työtarjoajia koskevan raportointivelvollisuuden laiminlyönti
- aktiivisen työnhaun laiminlyönti

Vakava moitittavuus:

- työstä kieltäytyminen
- kieltäytyminen työllistymistä edistävästä toimenpiteistä

Lievää moitittavuutta osoittavan työttömän menettelyn osalta seuraamuksen kesto on yksi kuukausi ja vakavampaa moitittavuutta osoittavan menettelyn osalta kolme kuukautta. Seuraamus on joko etuuden menettäminen kokonaan tai sen maksaminen osittaisena.

Jos työttömän menettely on toistuvaa, seuraamuksen kesto on kuusi kuukautta. Työttömyysetuus lakkautetaan kokonaan, jos työnhakija on menetellyt lievää moitittavuutta osoittavalla tavalla neljä kertaa tai vakavaa moitittavuutta osoittavalla tavalla kolme kertaa 12 kuukauden aikana.

Päätöksen työttömyysetuuden menettämisestä tekee työvoimaviranomainen.

Iso-Britannia³¹

Työttömyysetuuden saaminen edellyttää Iso-Britannian työttömyysturvajärjestelmässä, että henkilö hakee aktiivisesti ja on jatkuvasti valmis ottamaan vastaan kokoaikatyötä. Tarkoituksena on pitää

³⁰ Espanjan työttömyysturvajärjestelmää koskevat tiedot perustuvat julkaisuun Guide to Labour and Social Affairs for the year 2009 s. 254 ss.

³¹ Tiedot perustuvat Iso-Britannian viranomaisilta (International Employment and Social Policy / Joint International Unit for Education, Employment and Social Affairs) 13.10.2010 sähköpostilla saatuun selvitykseen.

työnhakijat lähellä työmarkkinoita. Työttömyysturvaseuraamus merkitsee etuuden menettämistä kokonaan.

Tilastojen mukaan noin yksi työtön neljästäkymmenestä on menettänyt etuutensa. Iso-Britanniassa on myös selvitetty seuraamusten vaikutusta työttömien menettelyyn. 3000 vastaajan joukosta melkein puolet vastasi etsivänsä työtä etuusjärjestelmän seuraamusten takia. Toisessa seuraamuksia koskevassa tutkimuksessa puolestaan selvitettiin käsityksiä seuraamusten oikeudenmukaisuudesta. Seuraamuksia piti oikeudenmukaisina 75 prosenttia vastaajista. 20 prosenttia niistä työttömistä, jotka olivat menettäneet oikeutensa etuuteen, piti itselleen asetettua seuraamusta oikeudenmukaisena.

Noin 40 prosenttia etuuden menetyksistä johtuu pakollisten tapaamisten tai työsuunnitelmien laiminlyömisestä, 1/6 joka toinen viikko tapahtuvan ilmoittautumisen tai henkilökohtaisen neuvojan tapaamisen laiminlyönnistä ja noin 10 prosenttia työnhakijan päätettyä tai aiheutettua itse työsuhteen päättymisen.

Päätöksen työttömyysetuuden menettämisestä tekee työvoimaviranomainen.

Seuraamukset

Seuraavassa esitetään yhteenvetona työttömän menettelyjä, joista voi olla seurauksena työttömyysetuuden menettäminen, sekä seuraamuksen kesto.

Työtön ei hae aktiivisesti työtä

- etuuden menetys kaksi viikkoa tai etuuden menetys kokonaan

Työtön ei ole työmarkkinoiden käytettävissä tai laiminlyö noudattaa työllistymissuunnitelmaansa

- etuuden menetys kokonaan

Työstä eroaminen, työstä erottaminen, sopivasta työstä kieltäytyminen, kieltäytyminen olemasta käytettävissä sopivaan työhön

- etuuden menetys 0 – 26 viikkoa

Työnhakijaa koskevien määräysten noudattamatta jättäminen

- ensimmäinen kerta: etuuden menetys kaksi viikkoa; toistuva menettely: neljä viikkoa

Kieltäytyminen valmentavasta kurssista, kurssin keskeyttäminen, kurssilta erottaminen

- ensimmäinen kerta: etuuden menetys kaksi viikkoa; toistuva menettely: neljä viikkoa; kolmas kerta 26 viikkoa

Pakollisen haastattelun tai joka toinen viikko tapahtuvan ilmoittautumisen laiminlyönti

- etuuden menetys ensimmäisellä kerralla yksi viikko, toisella kerralla kaksi viikkoa. Yhteydenoton laiminlyönti ylittää viisi päivää, etuuden menettäminen kokonaan

Pätevä syy

Työtön ei menetä oikeuttaan etuuteen, jos hänellä on ollut pätevä syy menettelyynsä. Pätevistä syistä ei ole säädetty tyhjentävästi. Seikkoja, joita pidetään pätevänä syynä muutoin moitittavana pidettävään menettelyyn ovat muun muassa

- sairaus ja fyysinen tai psyykinen vamma
- uskonnollinen tai omantunnon vakaumus
- matka-aika
- huoltovelvollisuus, kiireelliset perhe-asiat

- hautajaisten järjestäminen tai hautajaisvieraina oleminen, osallistuminen oikeudenkäyntiin
- toimiminen osa-aikaisena palomiehenä
- jatkuva osallistuminen kyseessä olevaan toimintaan olisi vaarantanut terveyden ja turvallisuuden

Työttömyysetuuden maksaminen seuraamuksen aikana

Työttömyysetuutta ei lähtökohtaisesti makseta, jos työtön on menettänyt siihen oikeutensa. Joissakin tapauksissa etuutta voidaan kuitenkin maksaa lähinnä suomalaisen toimeentulotuen luonteisesti. Jos tällainen henkilö ei ole erityisen haavoittuvassa asemassa (muun muassa raskaana olevat naiset, yksinhuoltajat, nuoret, pitkäaikaissairaat), etuuden maksaminen voi kuitenkin alkaa yleensä vasta kolmannella viikolla työttömyysetuuden menettämisen jälkeen. Etuuden taso on tällöin 60 prosenttia normaalista työttömyysetuudesta, raskaana oleville ja vakavasti sairaille 80 prosenttia. Tällaista toimeentulotuen luonteista etuutta hakee noin 25 prosenttia työttömyysetuutensa menettäneistä. Hakemuksista hyväksytään noin 93 prosenttia.

Työttömyysetuuden menettämistä voidaan joissakin tapauksissa lyhentää 26 viikosta neljään viikkoon työttömän korjattua menettelynsä.

Itävalta³²

Itävallan työttömyysturvajärjestelmässä oikeus työttömyysetuuteen edellyttää muun muassa työmarkkinoiden käytettävissä olemista. Työttömän katsotaan olevan työmarkkinoiden käytettävissä, kun hän on valmis, halukas ja kykenevä ottamaan työtä vastaan. Työttömän täytyy etsiä työtä aktiivisesti, eikä hän saa kieltäytyä työtarjouksesta tai vaikeuttaa julkisen työvoimapalvelun pyrkimystä osoittaa hänelle työtä.

Jos työtön kieltäytyy vastaanottamasta työtä tai osallistumasta toimenpiteisiin, työttömän ei katsota olevan halukas vastaanottamaan työtä, eikä häntä sen vuoksi pidetä työmarkkinoiden käytettävissä olevana. Työttömyysetuuden epääminen edellyttää kuitenkin, että tarjottava työmahdollisuus on ollut kohtuullinen, ehdotettu toimenpide todennäköisesti lisäisi työllistymismahdollisuuksia tai että työttömän pyrkimykset työllistyä eivät vastaa sitä, mitä häneltä voidaan kohtuudella odottaa ottaen huomioon työttömän yksilölliset mahdollisuudet.

Tarjottua työtä voidaan pitää kohtuullisena ainoastaan silloin, kun työ vastaa työttömän fyysistä työkykyä, työn tekeminen ei todennäköisesti vaaranna terveyttä tai ole hyvän tavan vastaista, työstä maksetaan asianmukainen korvaus eikä työn vastaanottaminen vaaranna tulevaa oman alan työllistymistä. Asianmukaisena korvauksena pidetään työehtosopimuksen mukaista palkkausta (ammattitaitosuoja). Ammattitaitosuoja on voimassa koko työttömyysetuuskauden ja sillä tarkoitetaan myös muulla kuin tutkinnolla osoitettavaa ammattitaitoa, eli aiempaa työstä oppimalla saatua kokemusta ja taitoa.

Jos työtön ei ole työmarkkinoiden käytettävissä, hän menettää työttömyysetuuden vähintään kuudeksi viikoksi. Toistuvasta menettelystä oikeus etuuteen menetetään vähintään kahdeksan viikon ajaksi. Seuraamuksen asettaminen edellyttää alueellisen neuvoa-antavan lautakunnan kuulemistä. Lautakunnan puheenjohtajan toimii alueellisen työvoimaviranomaisen johtaja. Lautakunnassa ovat edustettuina myös työnantaja- ja työntekijäjärjestöt. Lautakunnan käsittelyssä otetaan huomioon lieventävät asianhaarat, kuten muun työn vastaanottaminen.

³² Tiedot perustuvat Itävallan viranomaisilta (Federal Ministry of Labour, Social Affairs and Consumer Protection) sähköpostilla saatuun 11.3.2010 päivättyyn selvitykseen.

Norja³³

Norjan työttömyysturvajärjestelmässä on käytössä työttömän menettelyyn ja laiminlyönteihin perustuvia seuraamuksia. Näitä ovat odotusajan pidentäminen ja työttömyysetuuden määräaikainen menettäminen. Norjan odotusajan pidentäminen vastaa lähinnä Suomen korvauksettomia määräaikoja. Päätökset seuraamuksista tekee työvoimaviranomainen. Seuraamusten ajalta ei makseta työttömyysetuutta, mutta työnhakijan katsotaan olevan työttömyysetuuden saaja siihen liittyvine oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Pidennetty odotusaika ja määräaikainen työttömyysetuuden menetyks voidaan määrätä vain sellaisen menettelyn vuoksi, joka on tapahtunut alle kuusi kuukautta sitten.

Työnhakija ei voi vapautua seuraamuksesta toimimalla tietyllä tavalla. Asetettujen seuraamusten aikana työnhakijan on täytettävä kaikki työttömyysetuuden myöntämisen edellytykset (muun muassa tosiasiallisen työnhakijan status, ilmoitusten lähettäminen ja määrättyjen toimenpiteiden suorittaminen). Jos työtön ei täytä työttömyysetuuden saamisen edellytyksiä, seuraamus siirtyy vastaavasti. Jos seuraamusta koskeva päätös on tehty eikä työtön suorita koko seuraamusaikaa päivärahan maksamisen keskeytyessä esimerkiksi työntöön vuoksi, täytyy hänen työttömyysetuuden maksamisen tullessa uudelleen ajankohtaisiksi ensin suorittaa jäljellä oleva seuraamusaika.

Seuraamusaika, jota ei ole suoritettu loppuun työttömyysetuuskauden päättyessä, siirretään mahdolliseen uuteen työttömyysetuuskauteen, jos se alkaa ennen kuin viimeisestä etuudenmenetyspäivästä on kulunut 52 viikkoa. Jos seuraamusta koskeva valitus hyväksytään, työtön saa työttömyysetuutta takautuvasti vain, jos hän on ollut tosiasiallinen työnhakija ja lähettänyt tarvittavat ilmoitukset kyseiseltä ajalta. Seuraamuksen kulumisen aika lasketaan työttömyysetuuskauteen eli työtön kuluttaa työttömyysetuuspäiviä siitä huolimatta, että tänä aikana ei makseta työttömyysetuutta.

Pidennetty odotusaika

Pidennetty odotusaika asetetaan, kun työttömän katsotaan itse aiheuttaneen työttömyytensä. Työttömän on tällöin odotettava työttömyysetuuden maksamista kahdeksan viikon ajan. Tuensaajalle määrätään pidennetty odotusaika, kun

- hän on irtisanoutunut työstä ilman hyväksyttävää perustetta
- hän on lopettanut työnsä ilman hyväksyttävää perustetta
- hänet on erotettu tai irtisanottu hänestä itsestään johtuvasta syystä
- hän ei hae tai ota vastaan työvoimaviranomaisen tai työnantajan tarjoamaa työtä, jonka palkkaus on työehtosopimusten mukainen tai alalle tavanomainen
- hän ei hae tai ota vastaan työtarjousta (tarkastelualueena koko maa, koko- tai osa-aikainen työ).

Pidennetty odotusaika alkaa siitä ajankohdasta, jolloin työtön on hakenut työttömyysetuutta. Odotusaikaan lasketaan vain sellaiset päivät, joina työtön olisi muutoin voinut saada etuutta. Odotusajan pituus on sidottu menettelyn toistuvuuteen:

Ensimmäinen menettely: 8 viikon odotusaika
 Toinen menettely (12 kuukauden aikana): 12 viikon odotusaika
 Kolmas menettely (12 kuukauden aikana): 6 kuukauden odotusaika

Määräaikainen työttömyysetuuden menetys

³³ Tiedot perustuvat Norjan viranomaisilta vuonna 2010 saatun selvitykseen.

Työtön menettää oikeutensa työttömyysetuuteen kahdeksaksi viikoksi, jos hän ilman hyväksyttävää perustetta

- ei hae tai ota vastaan työvoimaviranomaisen tai työnantajan tarjoamaa työtä, jonka palkkaus on työehtosopimusten mukainen tai alalle tavanomainen
- ei hae tai ota vastaan työtarjousta (tarkastelualue koko maa, koko- tai osa-aikainen työ)
- kieltäytyy osallistumasta työmarkkinatoimenpiteeseen tai lopettaa toimenpiteen

Etuuden menettämisen kesto on sidottu menettelyn toistuvuuteen:

- Ensimmäinen menettely: 8 viikon työttömyysetuuden menetys
- Toinen menettely (12 kuukauden aikana): 12 viikon työttömyysetuuden menetys
- Kolmas menettely (12 kuukauden aikana): 6 kuukauden työttömyysetuuden menetys

Työttömyysetuus menetetään kokonaisuudessaan neljäksi viikoksi tilanteessa, jossa tuensaaja kutsun saatuaan ilman hyväksyttävää perustetta jättää saapumatta työvoimaviranomaisen kanssa sovitun tapaamiseen. Mahdollinen sairastuminen täytyy todentaa lääkärintodistuksella.

Ranska³⁴

Työttömyysetuuden saaminen edellyttää aktiivista työnhakua, jota seurataan henkilökohtaisen suunnitelman avulla. Seurantajärjestelmään sisältyy työnhakijan menettelyn moitittavuuteen suhteutettuja seuraamuksia: työnhakijarekisteristä poistaminen (2 viikkoa – 12 kuukautta) sekä työttömyysetuuden alentaminen ja etuuden lakkauttaminen (vaihteleva kesto). Työvoimaviranomainen huolehtii seurantatoimenpiteistä ja päättää seuraamusten asettamisesta.

Työttömyysetuuden nettomäärään kohdistuvaa etuuden alentamista käytetään tilanteissa, joissa asetetaan määräaikainen seuraamus. Takautuvasti myönnettäviä etuuksia ei voida alentaa. Etuuden alentamisjaksoa ei voida pidentää tai keskeyttää esimerkiksi työhönmenon vuoksi. Jos oikeus työttömyysetuuteen pidätetään, työtön menettää oikeutensa etuuteen päätöspäivästä lukien.

Seuraamuksia käytetään seuraavissa tilanteissa:

Riittämätön työnhaku taikka kieltäytyminen työharjoittelusta, koulutussuunnitelman hyväksymisestä, oppisopimuksesta tai ammatillisesta integraatiosuunnitelmasta

- Ensimmäinen menettely: rekisteristä poistaminen (2 viikkoa), työttömyysetuuden alentaminen 20 % (2 - 6 kuukautta)
- Toistuva menettely: rekisteristä poistaminen (1 – 6 kuukautta), työttömyysetuuden alentaminen 50 % (2 – 6 kuukautta)

Kohtuullisesta työtarjouksesta kieltäytyminen ilman pätevää syytä (kahdesti), työllistymissuunnitelman laatimisesta tai päivittämisestä kieltäytyminen, työvoimaviranomaisen tapaamisen laiminlyönti, lääkärintarkastuksesta kieltäytyminen

- Ensimmäinen menettely: rekisteristä poistaminen (2 kuukautta)
- Toistuva menettely: rekisteristä poistaminen (2 – 6 kuukautta) tai pysyvä etuuden lakkauttaminen

Muut moitittavana pidettävä menettely

- Ensimmäinen menettely: rekisteristä poistaminen (2 – 6 kuukautta), pysyvä etuuden lakkauttaminen
- Toistuva menettely: pysyvä etuuden lakkauttaminen

³⁴ Tiedot perustuvat Ranskan viranomaisilta vuonna 2010 saatuun selvitykseen.

Ruotsi³⁵

Ruotsin työttömyysturvajärjestelmässä seuraamusten asettamisesta päättää työttömyysetuutta hakevan henkilön työttömyyskassa. Työnhakijan menettely tai olosuhteet, joiden perusteella kassa tekee päätöksen ja jotka voivat johtaa työttömyysetuuden menettämiseen, tulevat työttömyyskassan tietoon yleensä työvoimaviranomaisen ilmoituksella.

Työnhakijaksi ilmoittautumisen mitätöiminen

Työnhakijaksi ilmoittautumisen mitätöiminen tarkoittaa, että työvoimaviranomainen ilmoittaa työttömyyskassalle, ettei henkilö ole ilmoittautunut työnhakijaksi siinä järjestyksessä kuin edellytetään. Ilmoittautumisen mitätöinnin seurauksena henkilö ei ole työmarkkinoiden käytettävissä eikä täytä laissa säädettyjä yleisiä työttömyysetuuden maksamisen edellytyksiä.

Työnhakijaksi ilmoittautuminen voidaan mitätöidä seuraavissa tilanteissa:

- Työttömyysetuutta saava työnhakija ei saavu henkilökohtaiseen tapaamiseen tai ei ota yhteyttä työvoimaviranomaiseen saamassaan kutsussa ilmoitettuna ajankohtana taikka työvoimaviranomaisen ja hakijan välisessä sopimuksessa määriteltynä ajankohtana. Työnhakijaksi ilmoittautuminen mitätöidään samana päivänä, jolloin henkilökohtaisen käynnin tai yhteydenoton oli määrä tapahtua. Jos sovitun yhteydenpidon olisi pitänyt tapahtua työvoimaviranomaisen asiakaspalvelun kanssa ja tämän vuoksi yhteydenpidon laiminlyönti voidaan todeta vasta seuraavana päivänä, ilmoittautuminen voidaan mitätöidä takautuvasti edellisestä päivästä.

- Työnhakija ei ole tavoitettavissa puhelimitse työvoimaviranomaiselle antamassaan numerossa sovituna ajankohtana. Ilmoittautumisen mitätöinti tehdään samana päivänä kuin yhteydenpidon oli määrä tapahtua.

Ruotsin työttömyysturvajärjestelmässä on tilanteita, joissa työnhakijaksi ilmoittautuminen mitätöidään työnhakijan olosuhteiden muuttumisen perusteella, esimerkiksi työnhakijan matkustettua ulkomaille. Koska näissä tilanteissa ei ole kyse sanktion luonteisista seuraamuksista, näitä tilanteita ei tässä käsitellä.

Työttömyysetuuden maksamisen keskeyttäminen

Työttömyysetuuden maksamisen keskeyttämisen perusteena voi olla työstä eroaminen ilman pätevää syytä ja työsuhteen päättymisen epäasiallisen käytöksen vuoksi (erottaminen). Etuuden maksatuksen keskeytyksen pituus määräytyy keskeyttämisperusteen ja työsuhteen keston mukaan. Säännökset koskevat myös työmarkkinapoliittisia ohjelmia, joiden aikana henkilö on oikeutettu aktiivitukeen.

Etuuden maksatuksen keskeytysaikaan lasketaan vain ne päivät, jotka kerryttävät omavastuu-aikaa tai joilta työttömyysetuus muutoin olisi maksettu. Lisäksi keskeytysaikaan lasketaan päivät, joina henkilö on tehnyt ansiotyötä. Koska keskeytysaikaan ei lueta muita päiviä, on keskeytysajan enimmäispituus sidottu myös kalenteripäiviin.

Keskeytysaika alkaa päivästä, jona keskeyttämisen perusteena oleva menettely on tapahtunut. Keskeytysaikana tapahtuneesta vastaavasta menettelystä seuraava uusi keskeyttämisjakso lasketaan

³⁵ Tiedot perustuvat Ruotsin viranomaisilta (Regeringkansliet / Arbetsmarknadsdepartementet / Analysenhet) sähköpostilla saatuun 4.3.2010 päivättyyn selvitykseen.

edellisen keskeytysajan lopusta, jollei uusi keskeytysaika mahdu meneillään olevaan keskeytysaikaan. Jos korvauksen keskeyttämisen aiheuttanut menettely tapahtuu kolmannen kerran saman työttömyysetuuskauden aikana, työttömällä ei ole oikeutta työttömyysetuuteen ennen kuin hän on uudelleen täyttänyt työssäoloehdon.

Keskeytysajan pituus, työstä eroaminen:

- Jos työsuhte olisi kestänyt enintään viisi päivää, keskeytetään työttömyysetuuden maksatus 10 korvauspäiväksi (enintään 28 kalenteripäiväksi).
- Jos työsuhte olisi kestänyt 6 – 10 päivää, keskeytetään työttömyysetuuden maksaminen 20 korvauspäiväksi (enintään 56 kalenteripäiväksi).
- Jos työsuhte olisi kestänyt yli 10 päivää, keskeytetään työttömyysetuuden maksaminen 45 korvauspäiväksi (enintään 112 kalenteripäiväksi).

Keskeytysajan pituus, työstä erottaminen:

- Jos työsuhte olisi kestänyt enintään viisi päivää, keskeytetään työttömyysetuuden maksatus 20 korvauspäiväksi (enintään 56 kalenteripäivää).
- Jos työsuhte olisi kestänyt 6 – 10 päivää, keskeytetään työttömyysetuuden maksaminen 40 korvauspäiväksi (enintään 112 kalenteripäivää).
- Jos työsuhte olisi kestänyt yli 10 päivää, keskeytetään työttömyysetuuden maksaminen 60 korvauspäiväksi (enintään 168 kalenteripäivää).

Työttömyysetuuden alentaminen

Työttömyysetuuden prosentuaalisen alentamisen perusteena voi olla kieltäytyminen tarjotusta työstä ilman hyväksyttävää syytä ja omasta menettelystä aiheutunut työsuhteen syntymättä jääminen. Ensimmäisestä työttömyysetuuskauden aikana tapahtuvasta menettelystä työttömän työttömyysetuutta alennetaan 25 prosentilla 40 korvauspäivän ajaksi. Seuraavasta menettelystä työttömän työttömyysetuutta alennetaan 50 prosentilla 40 uuden korvauspäivän ajaksi. Kolmannen menettelyn jälkeen työttömyysetuuden saaminen edellyttää työssäoloehdon täyttymistä. Korvauksen alentamissäännökset koskevat myös työmarkkinapoliittisia ohjelmia, joiden ajalta maksetaan aktiivitukea.

Työttömyysetuuden alentaminen alkaa päivästä, jona etuuden alentamisen aiheuttanut menettely on tapahtunut. Uudesta menettelystä aiheutunut etuuden alentamisaika lasketaan edellisen alentamisaajan päättymisestä lukien. Jos etuuden alentamisen aiheuttanut menettely tapahtuu työttömyysetuuden maksamisen ollessa keskeytyneenä, korvauksen alentamisaika lasketaan keskeytysajan lopusta.

Työttömyysetuuden alentamisaika ei saa olla yli 180 kalenteripäivää laskettuna siitä päivästä, jona korvauksen alentaminen aloitettiin. Jos työtön ole ehtinyt suorittaa alennettuja korvauspäiviä mainitun ajanjakson kuluessa, alentamisaika päättyy joka tapauksessa.

Saksa³⁶

Saksan työttömyysturvajärjestelmässä käytetään seuraamuksena työttömän menettelystä järjestelmän vakuutusperiaatteeseen liittyvää omavastuu-aikaa. Omavastuuajan tarkoituksena on suojata vakuutettujen (työttömät) muodostamaa yhteisöä siltä, että vakuutukseen turvauduttaisiin perusteetomasti, ja se voidaan rinnastaa yksityisen vakuutusosoikeuden alalla sitoumusrikkomuksista langetettaviin seuraamuksiin. Jos henkilö on itse tuottamuksellisesti aiheuttanut vakuutustapahtuman tai estänyt sen päättymisen, hän ei voi lähtökohtaisesti olettaa, että muut vakuutusmaksujen maksajat vastaisivat hänestä.

³⁶ Tiedot perustuvat Saksan viranomaisilta sähköpostilla 11.3.2010 saatuun selvitykseen.

Ostavastuuajaa ei Saksassa pidetä rangaistuksena, vaan sen avulla vakuutusturvasta poistetaan tietty vakuutusriski. Omavastuuajassa ei tehdä eroa työttömän menettelyn moitittavuuden tai muiden seuraamusten määrittämisen kannalta olennaisten seikkojen perusteella, vaan työttömyysetuuden maksaminen suljetaan pois vakuutusturvasta kokonaan tietyksi ajaksi. Pidemmällä aikavälillä työttömyyden jatkumisen ensisijaisena syyksi katsotaan työmarkkinatilanne eli yksittäisen henkilön toimista riippumaton yleinen taloustilanne. Omavastuuajan asettamisesta päättää työvoimaviranomainen.

Omavastuuajan asettaminen ja kesto

Työtön on aiheuttanut työsuhteen päättymisen tahallisesti tai törkeän huolimattomuuden seurauksena

Työttömän päätettyä itse työsuhteensa ja aiheutettua oman työttömyytensä omavastuuajan kesto on sidottu työsuhteen tarkoitettuun keston. Työttömän voidaan tällöin katsoa menettäneen työpaikan tahallaan (hän on laskelmoinut joutuvansa työttömäksi tai hyväksynyt työpaikan menettämisen) tai huolimattomuuttaan (hän on tiennyt työpaikan menettämisen uhasta, mutta on suhtautunut siihen välinpitämättömästi). Yleensä omavastuuajaa on 12 viikkoa. Jos päättynyt työsuhde olisi päättynyt joka tapauksessa seuraavien kuuden viikon aikana, omavastuuajaa on kolme viikkoa. Jos työsuhde olisi päättynyt seuraavien 12 viikon aikana, omavastuuajaa on kuusi viikkoa.

Kuuden viikon omavastuuajaa sovelletaan myös silloin, kun tapaukseen liittyy seikkoja, joiden perusteella muu seuraamus voidaan katsoa kohtuuttomaksi. Arviointiperusteina käytetään ainoastaan omavastuuajan asettamisen kannalta ratkaisevia tosiseikkoja. Työttömälle ja hänen perheelleen aiheutuvia taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia ei oteta huomioon. Kohtuuttomiksi katsotaan muun muassa tilanteet, joissa työttömän toimintaa on kaikki olosuhteet huomioon ottaen pidettävä ymmärrettävänä, vaikka toiminta ei olisikaan oikeutettua oikeudellisesta näkökulmasta. Tällaisissa tapauksissa on otettava huomioon muun muassa seuraavat seikat:

- työntekijä luopuu työstään sen perusteella, että monivuotisen avoliiton jatkaminen edellyttää muuttoa muualle
- työttömyys johtuu ajokortin menettämisestä
- työntekijä luopuu työstään tai kieltäytyy työstä uskonnollisista tai muista maailmankatsomuksellisista syistä
- kyseessä on anteeksiannettava erehtyminen tärkeän perusteen osalta

Muita tilanteita, joissa työttömälle asetetaan omavastuuajaa

Työtön kieltäytyy työstä

- Työtön ei ole hyväksynyt tai ottanut vastaan työvoimaviranomaisten hänelle osoittamaa työtä, vaikka hänelle on selvitetty kieltäytymisen oikeudelliset seuraamukset.
- Jos työntekijä toimii ensimmäistä kertaa ehtojen vastaisesti, omavastuuajaa on kolme viikkoa, toisella kerralla kuusi viikkoa ja kaikissa muissa tapauksissa 12 viikkoa.

Riittämätön omatoimisuus

- Omavastuuajaa on kaksi viikkoa.

Työntekijä kieltäytyy tukitoimenpiteistä työmarkkinoille pääsemiseksi

- Työtön kieltäytyy osallistumasta johonkin hänelle osoitetuista tukitoimenpiteistä, vaikka hänelle on selvitetty kieltäytymisen oikeudelliset seuraamukset.
- Jos työntekijä toimii ensimmäistä kertaa ehtojen vastaisesti, omavastuuajaa on kolme viikkoa, toisella kerralla kuusi viikkoa ja kaikissa muissa tapauksissa 12 viikkoa.

Työntekijä keskeyttää osallistumisensa työelämään pääsyä helpottaviin toimenpiteisiin

- Työtön on keskeyttänyt osallistumisensa tukitoimenpiteeseen tai toiminut siten, että hänet on suljettu toimen ulkopuolelle.
- Jos työtön toimii ensimmäistä kertaa ehtojen vastaisesti, omavastuu-aika on kolme viikkoa, toisella kerralla kuusi viikkoa ja kaikissa muissa tapauksissa 12 viikkoa.

Työtön ei ole noudattanut kehotusta ilmoittautua työvoimaviranomaisten luona, vaikka hänelle on selvitetty sen oikeudelliset seuraamukset

- Omavastuu-aika on yksi viikko.

Työtön ei ole täyttänyt velvollisuuttaan ja toimittanut työvoimaviranomaisille työnhakuilmoitusta riittävän ajoissa

- Työnhakuilmoitus on toimitettava viimeistään kolme kuukautta ennen työsuhteen päättymistä tai jos irtisanomisaika on lyhyempi, kolmen päivän kuluessa irtisanomisesta.
- Omavastuu-aika on yksi viikko.

Omavastuu-aika ja ”tärkeä peruste”

Työttömyysetuuden saamisen edellytysten vastaisen menettelyn takia asetetaan omavastuu-aika vain, jos työttömällä ei ole osoittaa toiminnalleen tärkeää perustetta. Lainsäädännössä on käytetty tietoisesti epämääräistä oikeudellista käsitettä ”tärkeä peruste” sen määrittelemiseksi, minkä perusteen katsotaan olevan tärkeä omavastuu-aikojen yhteydessä. Perusajatus on, että kaikkia tilanteita, jotka oikeuttavat luopumaan tai kieltäytymään työpaikasta, ei voida luetella lainsäädännössä tyhjentävästi. Asia on ratkaistu säätämällä vertailuvaatimuksesta. Sen mukaan omavastuu-aika asetetaan vain, jos työttömältä on voitu kohtuudella odottaa muunlaista toimintaa, kun otetaan huomioon kyseisen yksittäistapauksen kaikki näkökohdat ja verrataan työttömän etua vakuutettujen yhteiseen etuun.

Tärkeä peruste on voitava todeta objektiivisesti. Tässä yhteydessä ei edellytetä, että työtön on ollut tietoinen tärkeästä perusteesta tai että hän on luopunut tai kieltäytynyt työstä sen nojalla. Lähtökohdallisesti ei kuitenkaan ole riittävää, että työtön on olettanut virheellisesti jonkin tärkeän (objektiivisen) perusteen olevan voimassa, toisin sanoen, että hän olisi arvioinut subjektiivisesti jonkin perusteen olevan ”tärkeä” työstä luopumisen tai kieltäytymisen kannalta.

Tärkeä peruste on voitava yhdistää siihen ajankohtaan, jona työsuhde päättyi. Työttömän on osoitettava toteen ne olosuhteet, jotka muodostavat tärkeän perusteen, toisin sanoen työvoimaviranomaisen ei tarvitse selvittää olosuhteita viran puolesta. Jos työtön on ollut tietoinen tärkeästä perusteesta, hänen odotetaan ryhtyneen kohtuullisiin toimiin tilanteen ratkaisemiseksi. Muussa tapauksessa hän ei voi lähtökohdallisesti vedota tärkeään perusteeseen.

Esimerkkejä

Tärkeän perusteen sisältö määritetään omavastuuta koskevan säännöksen päämäärän ja tavoitteiden mukaan ottaen huomioon myös muut laissa asetetut tavoitteet. Työvoimaviranomaiset korostavat siten tulkinnassaan etenkin sosiaalioikeuden oikeuskäytäntöä.

Työoikeuden kannalta tärkeät perusteet

- Tärkeiksi perusteiksi tunnustetaan yleisesti sellaiset tosiseikat, joiden takia työntekijän ei olisi kohtuullista jatkaa työsuhdetta ja jotka oikeuttavat päättämään työsuhteen ilman irtisanomisaikaa. Myös muut työoikeudelliset perusteet, joiden nojalla työsuhteen jatkaminen olisi kohtuutonta molempien osapuolten etuja punnittaessa, tunnustetaan tärkeiksi perusteiksi omavastuu-aikaa koskevaa säännöstä tulkittaessa.

Kohtuullisuutta koskeva käsite

- Omavastuu-aikaa koskevan säännöksen ja käytettävissä olemista koskevien säännösten systemaattisesta asiayhteydestä seuraa, että tärkeää perustetta arvioitaessa käytetään tulkintavälineenä myös työn koh-

tuullisuutta. Kohtuuttomasta työstä luopuminen tai kieltäytyminen ei siten johda lähtökohtaisesti omavastuuajan asettamiseen. Kohtuulliseksi työksi katsotaan ainoastaan sellainen työ, joka muun muassa vastaa työttömän työkykyä (ruumiillista, henkistä ja sielullista suorituskykyä).

Siitä, että lainsäädännössä on säädetty yksittäistapauksen erityisolosuhteiden huomioon ottamisesta päätöksenteossa, on seurannut väistämättä myös tapauskohtaista oikeuskäytäntöä.

Työttömyysetuuden maksaminen omavastuuajalta ja toistuva menettely

Jos työntekijä toimii etuuden saamisen edellytysten vastaisesti edellä kuvatulla tavalla, hän ei saa työttömyysetuutta omavastuuajalta. Sen estämiseksi, että omavastuuajaa käytettäisiin yksistään maksamisen aloittamisen lykkäämiseen ja sen jälkeen käytettäisiin oikeutta täysimääräiseen työttömyysetuuteen (vastaavalta työttömyysajalta), oikeus työttömyysetuuteen lyhenee omavastuuajan verran.

Jos työttömälle asetetaan ennen omavastuuajan päättymistä uusi omavastuuajaksi, se alkaa vasta edellisen päätyttyä. Jos työtön on aiheuttanut toiminnallaan yhteensä vähintään 21 viikkoa kestävä omavastuuajan, oikeus työttömyysetuuteen raukeaa.

Tanska³⁷

Tanskassa työttömyyden perusteella maksettava etuus perustuu vapaaehtoisen työttömyysvakuutuksen ehdot täyttävien työttömien osalta ansiosidonnaiseen työttömyysetuuteen ja muiden työttömien osalta kunnalliseen sosiaaliavustukseen.

Etua saadakseen työttömän tulee hakea työtä ja osallistua tarjottuun koulutukseen. Seuraamuksena työnhakijan moitittavana pidettävästä menettelystä käytetään pääsääntöisesti työttömyysetuuden menettämistä määräajaksi.

Poissaolo työttömyyskassan tai työvoimaviranomaisen haastattelusta

Työttömyyskassan tehtävänä on haastatella työtöntä työnhakijaa kolmen kuukauden välein, jotta työnhakijan voidaan todeta olevan edelleen työmarkkinoilla. Jos henkilö ei osallistu haastatteluun, työttömyyskassa päättää työttömyysetuuden maksamisen keskeyttämisestä. Työttömyysetuuden maksamisen keskeyttämisen kesto määräytyy menettelyn toistuvuuden mukaan.

Ensimmäinen menettely: Työttömyysetuus evätään haastattelupäivästä lukien toistaiseksi. Oikeus etuuteen palautuu, kun henkilö ottaa yhteyttä työvoimaviranomaiseen.

Toinen menettely (12 kuukauden aikana): Työttömyysetuus evätään kahden viikon ajaksi. Sanktio raukeaa kolmen kuukauden kuluttua tai kun hakija on ollut työssä 185 tuntia.

Kolmas menettely (12 kuukauden aikana): Hakijan tulee täyttää työssäoloehto eli tehdä 300 tuntia tuetonta työtä 10 viikon aikana.

Viikoittaisen ilmoittautumisen laiminlyönti

Vuoden 2008 alusta lukien työttömän on tullut kerran viikossa ilmoittaa olevansa edelleen työtön ja työmarkkinoiden käytettävissä. Ilmoitus tehdään kirjautumalla verkossa sähköiseen ”Jobnet”-järjestelmään. ”Jobnet” sisältää kaikkien työttömyysetuutta saavien työnhakijoiden ansioluettelot. Tiedot työnhakijoista ovat järjestelmässä työnantajien nähtävänä. Työttömyysetuus evätään toistai-

³⁷ Tiedot perustuvat Tanskan viranomaisilta (Arbejdsmarknadsstyrelsen) sähköpostilla saatuun 4.4.2010 päivättyyn selvitykseen.

seksi, jos työtön laiminlyö ilmoittamisvelvollisuutensa. Samalla henkilön tiedot poistetaan järjestelmästä. Oikeus etuuteen palautuu, kun henkilö rekisteröityy uudelleen.

Työstä tai koulutuksesta kieltäytyminen ja eroaminen

Ensimmäinen menettely: Työttömyysetuus evätään kolmen viikon ajaksi. Seuraamus raukeaa kolmen kuukauden kuluttua tai kun hakija on ollut työssä 185 tuntia.

Toinen menettely (12 kuukauden aikana): Hakijan tulee täyttää työssäoloehto eli tehdä 300 tuntia tuentona työtä 10 viikon aikana.

8. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän ankaruus rikoksista tuomittaviin seuraamuksiin verrattuna

Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää voidaan jossain määrin verrata korvauksettomien määräaikojen osalta rikoksista tuomittaviin sakkorangaistuksiin, sillä molemmissa järjestelmissä on kysymys henkilön menettelystä johtuvan seuraamuksen asettamisesta. Järjestelmissä on lisäksi se yhteinen piirre, että seuraamuksen euromääräinen ankaruus riippuu henkilön aiemmista tuloista. Molemmissa järjestelmissä pyritään seuraamusten uhalla ohjaamaan yksilön käyttäytymistä.

Tilastokeskus tilastoi keskimääräisiä sakkorangaistuksia eri rikosnimikkeistä. Alla on taulukkomuodossa rikoksia, joihin syyllistyneille asetetaan korvauksettomien määräaikojen pituuteen verrattavia sakkorangaistuksia.³⁸ Rikosnimikkeet on valittu siten, että kutakin eripituista korvauksetonta määräaika pyritään vertaamaan yhteiskuntaan tai yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, yksilön henkeen ja terveyteen sekä muuhun yksilöön tai omaisuuteen kohdistuvasta rikoksesta tuomittavaan sakkorangaistukseen. Päiväsakkojen keskimääräinen lukumäärä on ilmaistu suluissa rikosnimikkeen jälkeen.

korvauksettoman määräajan pituus	yhteiskuntaan tms. kohdistuvasta rikoksesta tuomittava keskimääräinen sakkorangaistus	yksilön henkeen ja terveyteen kohdistuvasta rikoksesta tuomittava keskimääräinen sakkorangaistus	muusta yksilöön tai omaisuuteen kohdistuvasta rikoksesta tuomittava keskimääräinen sakkorangaistus
15 päivää	niskoittelu poliisia vastaan (12), liikenneturvallisuuden vaarantaminen (16)	lievä pahoinpitely (17)	näpistys (14), lievä vahingonteko (12)
30 päivää	lievä veropetos (25), veropetos (42)	pahoinpitelyn yritys (29), vapaudenriisto (30)	yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen (33), vahingonteko (29)
60 päivää	törkeä rattijuopumus (64)	kuolemantuottamus (52)	törkeä kunnianloukkaus (59)
90 päivää ³⁹	-	-	ryöstö (68), paritus (80)

³⁸ www.tilastokeskus.fi; Syytetyt, tuomitut ja keskimääräiset rangaistukset rikoksittain, ensimmäinen oikeusaste 2007

³⁹ Tilastokeskuksen tilaston mukaan ryöstöstä päiväsakkoihin tuomittuja oli vuonna 2007 kaksi ja parituksesta tuomittuja yksi. Tapauskohtaiset seikat ovat siten vaikuttaneet päiväsakkojen keskimääräisiin lukumääriin. Vakavammassa rikoksissa rangaistukseksi tuomitaan yleensä vankeutta eikä sakkoa.

9. Nykytilan arviointi ja kehittämisehdotukset

9.1. Kehittämisehdotusten tavoitteet, pääperiaatteet ja keskeinen sisältö

Tavoitteet ja pääperiaatteet

Työvoimapolitiittisten edellytysten arviointi on kiinteä osa työvoimapolitiikkaa ja siksi se on Suomessa samoin kuin muissakin Euroopan maissa työvoimapolitiikan toimeenpanosta vastaavien viranomaisten tehtävä.

Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän tulee yhtäaikaaisesti täyttää erilaisia vaatimuksia. Seuraamusjärjestelmän tarkoituksena on ohjata työnhakijaa aktiiviseen työnhakuun ja parantamaan työllistymisedellytyksiään. Järjestelmän tulee olla selkeä, jotta se ehkäisee ennalta työvoimapolitiittisesti moitittavaksi katsottavaa menettelyä. Selkeys on tärkeää myös järjestelmän hallinnoinnin näkökulmasta.

Seuraamusten ankaruuden tulee olla oikeassa suhteessa kyseessä olevan menettelyn moitittavuuteen. Kehittämisehdotusten lähtökohtana on, että menettelyn työvoimapolitiittiseen moitittavuuteen ei vaikuttaisi työttömyyden kesto eikä se, mitä työttömyysetuutta työnhakijalle maksetaan. Työttömyyden kestosta riippumattoman seuraamuksen asettaminen olisi perusteltua myös sen vuoksi, että työttömyyden pitkittyessä ja työnhakijan siirtyessä työmarkkinatuella seuraamuksesta johtuva taloudellinen ohjausvaikutus pienenee.

Jotta työnhakijoiden yhdenvertainen kohtelu toteutuisi TTL:n säännöksiä sovellettaessa, TE-toimistolle on tarkoituksenmukaista jättää harkintavaltaa asetettavan seuraamuksen osalta vain rajoitetusti.

Kehittämisehdotusten keskeinen sisältö

TTL 2 luvun 8 §:n säännös, joka koskee työmarkkinoiden käytettävissä oloa, ehdotetaan kumottavaksi. Työvoimapolitiittisesti moitittavan menettelyn seuraamuksina säilyisivät työnhaun voimassaolon lakkaaminen, korvaukseton määräaika ja työssäolovelvoite.

Ehdotettu seuraamusjärjestelmä olisi pääpiirteissään seuraavanlainen: Työnhakijaa ohjattaisiin korvauksettomien määräaikaisten ja työnhaun voimassaolon lakkaamisen uhalla aktiivisuuteen työnhauksessa, osallistumaan TE-toimiston palveluihin sekä hakemaan ja ottamaan vastaan hänelle tarjottua työtä. Määräaikaisten pituuksia tarkistettaisiin ja niitä koskevia säännöksiä selkeytettäisiin. Työllistymissuunnitelman laatimisesta kieltäytymisessä otettaisiin käyttöön korvaukseton määräaika, jonka keston työnhakija voisi itse vaikuttaa.

Voimassa olevien säännösten mukaan korvauksettoman määräajan asettaminen työllistymistä edistävistä palveluista kieltäytymisen takia edellyttää työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta lukuun ottamatta, että palveluun osallistumisesta on sovittu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa. Tätä ehdotetaan muutettavaksi siten, että korvauksettoman määräajan asettaminen palveluista kieltäytymisen perusteella edellyttäisi aina, että palvelusta on sovittu suunnitelmassa. Työhön osoittamisen osalta säilytettäisiin nykytila eli määräajan asettaminen työstä kieltäytymisestä ei edellyttäisi sopimista asiasta suunnitelmassa.⁴⁰

⁴⁰ Työllistymistä edistävästä palveluista kieltäytymisen perusteella työnhakijalle on voitu TTL 2 luvussa säädettyjen korvauksettomien määräaikaisten lisäksi muun muassa asettaa työssäolovelvoite TTL 8 luvussa säädetyllä tavalla. Pitkään työttömänä olleita työmarkkinatuen hakijoita koskevassa TTL 8 luvun 4 a §:ssä on säädetty siitä, että velvoitteen

Työssäolovelvoite asetettaisiin vain työnhakijan toistuvasta työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä.⁴¹ Tämä yksinkertaistaisi järjestelmää huomattavasti ja kohtelisi työttömiä työnhakijoita yhdenvertaisesti, kun seuraamukseen ei vaikuttaisi nykyisen TTL 8 luvun mukaisesti etuuslaji tai työttömyyden kesto.

Kuntouttavaan työtoimintaan liittyvän moitittavan menettelyn perusteella asetettavan korvauksettomana määrääjän soveltamisen henkilöpiiriä esitetään laajennettavaksi (kts. tarkemmin kappale 9.4.3., työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitusta työllistymistä edistävästä palvelusta kieltäytyminen ja palvelun keskeyttäminen).

9.2. Työnhaun voimassaolon lakkaaminen

Työnhaun voimassaoloon ei liity merkittäviä kehittämistarpeita. Työnhaun voimassaolon lakkaamista voitaisiin kuitenkin käyttää seuraamuksena edellytettäessä, että työnhakija ilmoittaa TE-toimistolle toimiston tekemän työhönsuosituksen tuloksesta. Jos työnhakija ei olisi ottanut yhteyttä TE-toimistoon ja hänen työnhakunsa voimassaolo olisi tästä syystä lakannut, työnhaun saisi voimaan rekisteröitymällä uudelleen työnhakijaksi. Tässä yhteydessä työnhakijalta pyydetäisiin selvitystä mahdollisen työstä kieltäytymistä koskevan korvauksettomana määrääjän tai työssäolovelvoitteen asettamista varten.

9.3. Työmarkkinoiden käytettävissä olo

TTL 2 luvun 8 §:ssä säädetään tilanteista, joissa työnhakijan ei katsota olevan työmarkkinoiden käytettävissä. Säännöksen soveltamiseen liittyy useita ongelmia, joita on kuvattu tarkemmin edellä nykytilan kuvauksen yhteydessä. Säännöksen soveltaminen edellyttää, että työnhakijalle on tehty konkreettinen työ- tai koulutustarjous. Työttömyysetuuden menettäminen mainitun säännöksen perusteella harvoin.⁴² Säännös ehdotetaan kumottavaksi. Säännöksen kumoaminen selkeyttäisi seuraamusjärjestelmää ja parantaisi työnhakijan mahdollisuuksia osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin.

Säännöksen kumoaminen tarkoittaisi käytännössä sitä, että työstä ja työvoimapolitiittisesta koulutuksesta kieltäytymisestä ja eroamisesta asetettaisiin aina korvaukseton määräaika tai työssäolovelvoite. Seuraamus ei olisi riippuvainen siitä, millä tavoin työnhakija perustelee sen, ettei ole valmis ottamaan vastaan tarjottua työtä tai osallistumaan hänelle tarjottuun soveltuvaan koulutukseen. Työnhakijan asettamia rajoituksia arvioitaisiin aina sillä perusteella, onko hänellä ollut työvoimapolitiittisesti pätevä syy menettelylleen.

Työnhakijan kannalta ratkaisu olisi selkeä, koska hakijalla olisi aina tiedossaan, kuinka pitkältä ajalta hän työstä tai koulutuksesta kieltäytyessään tai erotessaan voi menettää oikeutensa työttömyysetuuteen. Seuraamus ei enää riippuisi siitä, mitä työnhakija on ilmoittanut TE-toimistolle syyksi menettelylleen. Korvauksettomana määrääjän tai

asettaminen edellyttää sopimista palveluun osallistumisesta suunnitelmassa, mutta ammatillista koulutusta vailla olevia nuoria koskevasta TTL 8 luvun 2 §:ssä tätä ei edellytetä.

⁴¹ Selvityksessä ei arvioida alle 25-vuotiaiden ammatillista koulutusta vailla olevien nuorten oikeutta työmarkkinatukeen koskevaa TTL 8 luvun 2 §:ää.

⁴² Vuosina 2007 – 2009 tällä perusteella oikeuden etuuteen menetti yhteensä noin 2 350 työnhakijaa eli vuosittain 0,1 - 0,2 % kaikista työttömänä työnhakijana olleista.

työssäolovelvoitteen asettaminen johtaisi työnhakijoiden kannalta myös nykyistä yhdenmukaisempaan soveltamiskäytäntöön, kun oikeus etuuteen palautuisi aina yksiselitteisten seikkojen perusteella (ajan kuluminen, työssäolo, opiskelu tai työllistymistä edistäviin palveluihin osallistuminen).

JTPL:n mukaan työnhakijaa, joka ei ole työmarkkinoiden käytettävissä, ei pidetä työttömänä työnhakijana.⁴³ Tämän vuoksi tällaisella työnhakijalla ei ole mahdollisuutta osallistua palveluihin, jotka edellyttävät työttömänä työnhakijana oloa.

9.4. Korvauksettomat määräajat

Työmarkkinoilta poissaolo

TTL 2 luvun 11 §:ssä säädetään korvauksettoman määräajan asettamisesta työmarkkinoilta poissaolon takia. TE-toimisto tutkii säännöksen perusteella, onko työnhakijaksi rekisteröitynyt henkilö ollut työmarkkinoilla viimeksi kuluneen kuuden kuukauden aikana vähemmän kuin kuusi viikkoa, tai onko työnhakijalla ollut pätevä syy poissaoloonsa. Työttömyysetuuden maksaja puolestaan tutkii TTL 5 luvun 10 §:n perusteella työttömyyspäivärahan edellytyksenä olevan työssäoloehdon voimassaoloon liittyen, onko työnhakija ollut ilman pätevää syytä poissa työmarkkinoilta yli kuusi kuukautta. Pätevät syyt työmarkkinoilta poissaololle ovat samankaltaiset molemmissa säännöksissä.

TTL 2 luvun 11 §:n tavoitteena on, että työttömäksi jäänyt henkilö ilmoittautuisi viivytyksettä työnhakijaksi TE-toimistossa ja tulisi näin TE-toimiston palveluiden piiriin. Tämä puolestaan edesauttaa nopeaa uudelleen työllistymistä ja pidentää työuria. Koska TTL 5 luvun 10 §:n säännöstä, joka ohjaa henkilön rekisteröitymään työnhakijaksi, voidaan pitää yksinään riittävänä, TTL 2 luvun 11 § ehdotetaan kumottavaksi. Säännöksen kumoamisella vältettäisiin samojen työnhakijan toimintaan liittyvien seikkojen selvittäminen sekä TE-toimistossa että työttömyyskassassa tai Kansaneläkelaitoksen toimistossa. Työnhakijan kannalta muutos tarkoittaisi sitä, että hänen tulisi toimittaa selvitys työmarkkinoilla olostaan ainoastaan työttömyysetuuden maksajalle.

TTL 5 luvun 10 §:n perusteella etuuden maksaja joutuu selvittämään, onko työnhakija ollut poissa työmarkkinoilta yli kuusi kuukautta. Säännös kohdistuu erityisesti työttömyyspäivärahan saajiin, jotka voivat menettää koko kertyneen työssäoloehtonsa ja tätä kautta oikeutensa päivärahaan. TTL 5 luvun 10 §:n sanamuodon perusteella Kansaneläkelaitos joutuu tutkimaan asian myös työmarkkinatuen saajien osalta, koska poissaoloa edeltävää työssäoloa ei voida ottaa huomioon myöhempää työssäoloehdon täyttymistä seurattaessa.

Nykyistä TTL 2 luvun 11 §:ää sovelletaan erityisesti työmarkkinatukea hakeviin työnhakijoihin, joista yhteensä noin 20 900 henkilölle annettiin vuosina 2007 – 2009 korvaukseton määräaika työmarkkinoilta poissaolon perusteella. Työttömyyspäivärahan saajista korvaukseton määräaika asetettiin samana aikana noin 3 700 henkilölle.

Koska TTL 5 luvun 10 § kohdistuu erityisesti oikeuteen saada työttömyyspäivärahaa, työnhakijoiden yhdenvertaisen kohtelun takia TTL 2 luvun 11 §:n kumoamisen yhteydessä tulisi selvittää myös TTL 8 luvun 4 §:ssä säädetyn työmarkkinatuen hakijoita koskevan odotusajan kehittämistarpeet.

⁴³ Työttömänä työnhakijana oleminen on edellytyksenä muun muassa työharjoitteluun ja työelämävalmennukseen pääsemiselle.

Yksittäisen henkilön kannalta ehdotettu muutos tarkoittaisi sitä, että hänen ei korvauksettoman määräajan välttääkseen olisi välttämätöntä rekisteröityä työnhakijaksi TE-toimistossa ennen kuin hän hakee työtä ja on valmis osallistumaan TE-toimiston tarjoamiin palveluihin. Rekisteröityminen työnhakijaksi kuuden kuukauden kuluessa olisi kuitenkin välttämätöntä työttömyyspäiväraha-oikeuden säilyttämiseksi.

Työnhakijaksi rekisteröityvät henkilöt eivät nykyisin välttämättä tiedä, että heidän olisi tullut rekisteröityä korvauksettoman määräajan välttääkseen työnhakijaksi jo aiemmin työsuhteen päätyttyä. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun henkilö ei työsuhteen päätyttyä halua hakea työttömyysturvaa eikä katso tarvitsevänsä TE-toimiston palveluja.

Työstä eroaminen, erottaminen ja kieltäytyminen

Työstä eroamisesta ja erottamisesta asetettavien korvauksettomien määräaikojen kestoja esitetään muutettavaksi siten, että jäljellä olevan työsuhteen keston mukaan määräytyvä porrastus poistettaisiin. Työstä eroamisesta tai erottamisesta asetettava korvaukseton määräaika olisi jäljellä olevasta työsuhteen kestosta riippumatta 90 päivää. Enintään viisi päivää kestävästä työstä eroamisesta nykyisin annettavasta 30 päivän korvauksettomasta määräajasta ehdotetaan luovuttavaksi, koska seuraamuksen asettamiseen tulisi olla vaikutusta ainoastaan sillä, onko työnhakijalla ollut työvoimapolitiittisesti pätevä syy erota työstä, joka olisi kestänyt enintään viisi päivää. Esimerkiksi tilanteessa, jossa työntekijä ja työnantaja ovat sopineet työsuhteen ennenaikaisesta päättymisestä, TE-toimisto tutkisi, onko työnhakijan menettely ollut työvoimapolitiittisesti moitittavaa.

Käytännössä tilanteita, joissa työnhakija olisi eronnut työstä, joka olisi kestänyt enintään viisi päivää, on ollut erittäin vähän. Tällaisia määräaikoja annettiin vuosina 2007 – 2009 ainoastaan 109. Ammatillista koulutusta vailla olevien alle 25-vuotiaiden työmarkkinatukea hakevien nuorten ja TTL 8 luvun 4 a §:n soveltamisalaan (pitkään työttömänä olleet työmarkkinatuen hakijat) kohdalla palvelussuhteen jäljellä olevalla kestolla ei ole ollut nykyisinkään merkitystä työssäolovelvoitetta asetettaessa.

Työstä kieltäytymisen perusteella asetettaisiin nykytilaa vastaavasti 60 päivän korvaukseton määräaika. Lyhyestä työsuhteesta kieltäytymisen perusteella asetettavaa korvauksetonta määräaika esitetään muutettavaksi siten, että 30 päivän korvaukseton määräaika asetettaisiin, jos tarjottu työ oli kestoltaan enintään kaksi viikkoa. Kahden viikon aikaraja vastaisi TTL 2 luvun 1 §:ssä ja 4 luvun 1 §:ssä säädettyä työttömän työnhakijan määritelmää. Ehdotetun muutoksen jälkeen seuraamuksen ankaruus olisi oikeudenmukaisemmassa suhteessa tarjotun työn keston. Muutoksella pyritään lisäämään lyhytkestoisen työn tarjontaa.

Työsuhteen keston liittyvän aikarajan pidentäminen viidestä päivästä kahteen viikkoon merkitsisi työnhakijan kannalta nykyistä useammassa tilanteissa nykyistä lyhyempää korvauksetonta määräaika.

TE-toimistot vastasivat heille tehdyssä kyselyssä, että seuraamuksen asettamisen uhka voi vaikuttaa ainakin jossakin määrin siihen, tehdäänkö työnhakijoille työhönosoituksia. Seuraamuksen määräytymisperustetta muuttamalla voitaisiin lisätä työhönosoitusten tekemistä myös lyhytkestoiseen työhön.⁴⁴

⁴⁴ Työnvälitystilaston mukaan valtaosa TE-toimistoihin ilmoitetuista avoimista työpaikoista on kestoltaan vähintään 12 kuukautta. Vuonna 2009 avoimia työpaikkoja ilmoitettiin yhteensä noin 426 000. Näistä työn kesto olisi ollut alle 11

Esimerkiksi sijaisuuksissa työsuhteen jatkumismahdollisuus ensimmäisen määräaikaisen työsuhteen päättyessä ei aina ole tiedossa työnhakijan kieltäytyessä tarjotusta työstä. Työnhakijan oikeusturvan takia työstä kieltäytymisen perusteella asetettavan korvauksettoman määräajan kesto määräytyisi tarjotun työn tiedossa olevan keston mukaisesti.

Jotta työstä kieltäytymisen perusteella asetettavien korvauksettomien määräaikojen alkamisajankohdissa päästäisiin yhdenmukaiseen käytäntöön, esitetään, että korvaukseton määräaika alkaisi siitä, kun TE-toimisto on todennut työnhakijan kieltäytyneen työstä tai työnhakijan olisi tullut olla yhteydessä TE-toimistoon ja ilmoittaa työhönsuorituksen tuloksesta.⁴⁵

Pätevä syy kieltäytyä tarjotusta työstä tai erota työstä säilytettäisiin sisällöltään entisellään ammatilliseen ja alueelliseen liikkuvuuteen liittyviä esityksiä lukuun ottamatta.

Ammatillinen liikkuvuus

Ammattitaitosuoja ehdotetaan kehitettäväksi. Nykyinen ammattitaitosuoja koskeva säännös korvattaisiin säätämällä TTL:ssä pätevistä syystä kieltäytyä tarjotusta työstä sillä perusteella, ettei työ ole alalta tai aloilta, jotka työnhakija ja TE-toimisto ovat yhdessä määrittäneet hakijan hakuammatteiksi. Ehdotetun muutoksen tavoitteena on ehkäistä työttömyyden pitkittymistä ja parantaa työvoiman saatavuutta.

Työttömyyden pitkittymistä pyritään ehkäisemään sillä, että TE-toimisto tarjoaisi työnhakijalle nykyistä useammin sopivaa työtä myös hakijan hakuammatin mukaisen ”ydinosaamisalueen” ulkopuolelta. Näissä tilanteissa työnhakijalla olisi mahdollisuus työttömyyden alkuvaiheessa harkita ilman työttömyysetuuden menettämisen uhkaa, haluaako hän ottaa kyseisen työn vastaan. Työnhakijaa kuitenkin kannustettaisiin ottamaan tällainen työ vastaan säätämällä pätevistä syystä irtisanoutua hakuammattia vastaamattomasta työttömyyden alkuvaiheesta vastaanotetusta työstä.

Työnhakijan hakuammatti määritettäisiin hakijan koulutuksen, aiemman työkokemuksen ja omien toiveiden perusteella työnhakijan haastattelussa. Hakuammatin määrittely olisi kokonaisarvio hakijan tilanteesta.

Esimerkki: Työnhakija on hiljattain suorittanut ammatillisia valmiuksia antavan tutkinnon. Hänellä on työkokemusta ainoastaan muun alan työstä, jota hän on tehnyt opiskeluaikana. Hakuammattia määritettäessä painotettaisiin koulutuksen mukaista ammattia.

Esimerkki: Työnhakijalla, jolla ei ole ammatillista koulutusta, hakuammatti määräytyisi muiden mainittujen seikkojen perusteella.

Jos työnhakija ja TE-toimisto eivät pääsisi yhteisymmärrykseen hakijan hakuammattista, TE-toimisto ratkaisisi hakuammatin hakijan koulutuksen ja työkokemuksen perusteella. Työnhakija voisi saattaa TE-toimiston ratkaisun valitusasteiden tutkittavaksi

päivää noin 14 800 työpaikassa, 11 päivää – kuukausi noin 25 000 työpaikassa ja 12 kuukautta tai enemmän noin 202 900 työpaikassa.

⁴⁵ Käytännössä korvauksettoman määräajan alkamisajankohta olisi työnhakijan yhteydenotto TE-toimistoon, päivä jona työnhakijan olisi tullut ottaa yhteyttä TE-toimistoon, TE-toimiston työnhakijalle asiasta tekemän selvityspyynnön teko-päivä tai päivä, jona työnhakijan olisi tullut aloittaa kyseessä oleva työ.

valittamalla mahdollisen työstä kieltäytymisen tai eroamisen perusteella annetusta korvauksettomasta määräajasta tai työssäolovelvoitteesta.

Työnhakijalla olisi pätevä syy kieltäytyä hakuammattia vastaamattomasta tarjotusta työstä kolme kuukautta työttömyyden alkamisesta. Tämä vastaisi lähtökohtaisesti nykyisen ammattitaitosuojan kestoa. Jos työnhakija nykyisin tekee ammattitaitosuojan voimassa ollessa, ts. kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana, työsopimuksen ammattitaitonsa huomioon ottaen sopivasta työstä, joka alkaa kolmen kuukauden kuluessa työsopimuksen tekemisestä, hänellä on pätevä syy tänä aikana kieltäytyä sellaisesta työstä, joka olisi esteenä työsopimuksessa tarkoitetun työn vastaanottamiselle.⁴⁶ Tällaisesta pidennyksestä ehdotetaan luovuttavaksi, mutta samalla luovuttaisiin myös TE-toimiston mahdollisuudesta poistaa ammattitaitosuoja, jos se arvioi, ettei työssäkäyntialueella ole kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana osoitettavissa työnhakijan ammattitaito huomioon ottaen hänelle sopivaa työtä.

Työnhakijaa kannustettaisiin työttömyyden alkuvaiheessa aiempaa pitempään otta- maan vastaan muuta kuin oman alan työtä säätämällä TTL:ssa pätevistä syistä erota työstä kolmen kuukauden aikana työsuhteen alkamisesta. Pätevä syy työstä eroami- seen koskisi tilanteita, joissa työnhakijalla olisi ollut pätevä syy kieltäytyä kyseisestä työstä sillä perusteella, ettei työ vastaa hänen hakuammattiaan. Työstä eroamisen osalta pidennystä pätevän syyn voimassaoloon tulisi pääsääntöisesti nykyiseen verrattuna enimmillään noin kolme kuukautta.⁴⁷ Kiinnittämällä pätevä syy erota työstä kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana alkaneisiin työsuhteisiin ohjattaisiin työnhakijoita kokeilemaan hakuammattin ulkopuolelle jääviä töitä ennen kuin työttömyyden pitkittymisen riski kasvaa merkittävästi.

Esimerkki: Henkilö jää työttömäksi 1.1.2011 alkaen ja ilmoittautuu työnhakijaksi TE-toimiston verkkopalvelussa 15.1.2011. Työnhakija ilmoittaa verkkopalvelussa hakevansa linja-auton kuljettajan työtä. Koska TE-toimisto ei pidä työllistymistä linja-auton kuljettajan työhön realistisena, hakuammattia laajennetaan työnhakijan haastattelussa 20.1.2011 koskemaan myös jakeluauton kuljettajan työt.

Työnhakijalla on työnhakijan haastatteluun asti pätevä syy kieltäytyä muusta kuin linja-auton kuljettajan työstä. Työnhakijan haastattelusta alkaen 31.3.2011 asti työnhakijalla on pätevä syy kieltäytyä muusta kuin linja-auton ja jakeluauton kuljettajan työstä. Koska mainitut aikarajat liittyvät ainoastaan pätevään syyhyn kieltäytyä tarjotusta työstä, niitä ei lasketa TE-toimiston normaalin asiakaspalvelun yhteydessä vaan ainoastaan selvitetessä mahdollisen korvauksettoman määräajan tai työssäolovelvoitteen asettamista.

Esimerkki: TE-toimisto tarjoaa esimerkin 1 työnhakijalle 20.2.2011 postinkantajan työtä, joka alkaisi välittömästi. Työnhakijalla olisi pätevä syy kieltäytyä tästä työstä 31.3.2011 asti, mutta työnhakija päättää kuitenkin ottaa tarjotun työn vastaan. Koska työnhakijalla olisi ollut pätevä syy kieltäytyä tästä työstä, hänellä on pätevä syy erota siitä 20.5.2011 asti. Koska mainitut aikarajat liittyvät ainoastaan pätevään syyhyn kieltäytyä tarjotusta työstä ja erota työstä, niitä ei lasketa TE-toimiston normaalin asiakaspalvelun yhteydessä vaan ainoastaan selvitetessä mahdollisen korvauksettoman määräajan tai työssäolovelvoitteen asettamista.

⁴⁶ TE-toimisto arvioi joka tapauksessa pätevän syyn työstä kieltäytymiselle. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että työnhakijan tehtyä työsopimuksen myöhemmin alkavasta työstä ja kieltäytyttyä muusta tarjotusta työstä TE-toimisto arvioisi muun muassa sitä, kumpi työ olisi ollut tarkoituksenmukaisempi työnhakijan myöhemmän työllistymisen kannalta.

⁴⁷ Jos henkilö on nykyisin ottanut vastaan sellaista työtä, jota ei voida pitää hänen ammattitaitonsa huomioon ottaen hänelle sopivana, hänellä on pätevä syy erota sanotusta työstä sinä aikana, jona hänellä olisi ammattitaitosuojan perusteella ollut oikeus menettämättä oikeuttaan työttömyysetuuteen kieltäytyä ottamasta vastaan sanottua työtä.

Pätevä syy kieltäytyä tarjotusta työstä ja erota työstä sillä perusteella, ettei työ vastaa hakuammattia, koskisi sekä työttömyyspäivärahaa että työmarkkinatukea hakevia työnhakijoita. Ulottamalla muutos myös työmarkkinatuen hakijoihin pyritään turvaamaan se, että vastavalmistuneille ilman työkokemusta oleville työnhakijoille olisi työttömyyden alussa mahdollisuus ilman seuraamusta kieltäytyä koulutusta vastaamattomasta työstä. Ehdotus vastaisi tältä osin myös tavoitetta poistaa työttömyysturvan seuraamusjärjestelmästä maksettavan etuuden perusteella määräytyvät seuraamukset.

Kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen työnhakijalla olisi pätevä syy kieltäytyä tarjotusta työstä edellä kerrotulla tavalla uudelleen vasta, kun työttömyyspäivärahan enimmäisaika alkaisi alusta työnhakijan täytettyä työssäoloehdon.

Työssäoloehdon täyttymistä pidetään työttömyysturvajärjestelmässä osoituksena vaikiintuneesta työssäolosta. Työssäoloehdon täyttymistä koskeva edellytys koskisi samalla tavoin sekä työmarkkinatukea että työttömyyspäivärahaa hakevia. Uusi hakuammatti määriteltäisiin työnhakijan osaamista ja toiveita koskevalla kokonaisarviolla. Hakuammatti voisi siten olla muukin kuin aiemmin määritelty.

Alueellinen liikkuvuus

TTL:a on muutettu toukokuussa 2010 siten, että kulkuvaikeudet ja työmatkaan kuluva aika voidaan ottaa aiempaa paremmin huomioon arvioitaessa, onko työnhakijalla ollut pätevä syy kieltäytyä tarjotusta työstä. Laissa ei sen sijaan ole säädetty pätevistä syistä erota työstä vastaavilla perusteilla.

TTL:a ehdotetaan muutettavaksi siten, että työnhakijalla olisi pätevä syy erota työstä työsuhteen kolmen ensimmäisen kuukauden aikana, jos työpaikka sijaitsee työnhakijan työssäkäyntialueen ulkopuolella tai päivittäisiin työmatkoihin kuluva aika ylittäisi kokoaikatyössä keskimäärin kolme tuntia tai osa-aikatyössä keskimäärin kaksi tuntia. Muutoksella pyritään kannustamaan työnhakijoita ottamaan vastaan sellaistaakin työtä, jota heidän ei olisi työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä tarvinnut ottaa vastaan.

Koska ehdotetun muutoksen tavoitteena olisi kannustaa työtöntä kokeilemaan kauempana sijaitsevaa työtä, henkilöllä olisi oikeus erota työstä kulkuvaikeuksien perusteella kolmen kuukauden ajan työsuhteen alkamisesta lukien. Pätevä syy olisi olemassa, jos henkilö olisi ottanut työn vastaan työttömänä ollessaan.⁴⁸

TTL:ssa ei säädetä pätevistä syistä erota työstä paikkakunnalta muuttamisen takia. Koska työnhakijalla on mahdollisuus hakea uutta työtä työssä ollessaan, paikkakunnalta muuttamisen tulisi olla pätevä syy työstä eroamiseen vain rajoitetusti. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi TTL:ssa olisi kuitenkin perusteltua säätää työnhakijan perhesuhteisiin liittyvästä pätevistä syistä työstä eroamiseen. Samalla turvattaisiin nykyistä paremmin Perustuslaissa säädetty oikeus valita asuinpaikka.

Pätevänä syynä erota työstä pidettäisiin työnhakijan puolison toimeentulon turvaavaa pysyväisluontoista työtä tai yrittäjätoimintaa uudella paikkakunnalla.⁴⁹ Pätevää syytä

⁴⁸ Pätevää syytä koskevassa säännöksessä voisi olla tarpeen ottaa huomioon myös sellaisten henkilöiden tilanne, jotka on irtisanottu tuotannollisella tai taloudellisella perusteella, mutta jotka ovat aloittaneet muun työn jo irtisanomisaikana saman työnantajan palveluksessa.

⁴⁹ Pysyväisluontoisella työllä tarkoitettaisiin sekä pitkiä määräaikaisia että toistaiseksi voimassa olevia työsuhteita. Esimerkiksi kesätyö tai opintoihin liittyvä työharjoittelu ei täyttäisi tätä edellytystä, mutta esimerkiksi työskentely saman tai samojen työnantajien palveluksessa toisiaan seuraavissa määräaikaisissa työsuhteissa voitaisiin katsoa pysyväis-

erota työstä tällä perusteella ei olisi, jos työpaikka sijaitsee työnhakijan uuden asuinpaikan perusteella määräytyvällä työssäkäyntialueella ja muuton jälkeen päivittäisiin työmatkoihin kuluva aika ei ylittäisi kokoaikatyössä keskimäärin kolmea tuntia ja osa-aikatyössä keskimäärin kahta tuntia.

Yhtä viikkoa voidaan pitää riittävänä aikana paikkakunnalta muuton järjestämiseen. Tästä syystä esitetään, että työnhakijalla olisi pätevä syy erota työstä em. perusteella aikaisintaan viikkoa ennen muuttopäivää.

Työn suorittamispaikka voi muuttua työsuhteen aikana siten, että työnhakijalla olisi edellä kerrottu pätevä syy työstä eroamiseen alueelliseen liikkuvuuteen liittyvien seikkojen osalta. Tällaisessa tilanteessa ei kuitenkaan ole perusteltua, että pätevä syy työstä eroamiseen koskisi vain kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana vastaanotettua työtä. Tämän vuoksi pätevistä syistä erota työstä työn suorittamispaikan muuttumisen takia olisi säädettävä erikseen. Työnhakijalla olisi pätevä syy erota työstä, jos uusi työn suorittamispaikka sijaitaisi työssäkäyntialueen ulkopuolella tai työmatkoihin kuluisi päivittäin kokoaikatyössä yli kolme tuntia ja osa-aikatyössä yli kaksi tuntia. Säännöksellä varmistettaisiin työnhakijoiden yhdenmukainen kohtelu tilanteissa, joissa työn suorittamispaikka muuttuu.

Esitetty säännös koskisi tilanteita, joissa työntekijällä olisi velvollisuus työsuhteen ehtojen perusteella tehdä työtä myös uudessa työn suorittamispaikassa. Jos työntekijällä ei olisi tällaista velvollisuutta ja hän kieltäytyisi työnantajan tarjoamasta uudessa työn suorittamispaikassa tehtävästä työstä, TE-toimisto arvioisi, onko työnhakijalla ollut pätevä syy kieltäytyä tarjotusta työstä.

Ehdotetuilla säännöksillä ei olisi vaikutusta arvioitaessa työnhakijan muiden kuin edellä mainittujen olosuhteiden muutoksen vaikutusta oikeuteen saada työttömyysetuutta hakijan erottua työstä.

TE-toimiston palvelut

TE-toimiston palveluihin hakeutumisen ja osallistumisen velvoittavuutta ehdotetaan muutettavaksi siten, että työnhakijan omaa vastuuta toimia ja myötävaikuttaa aktiivisesti ja suunnitelmallisesti työllistymiseensä tai työllistymisen edellytysten parantamiseen korostettaisiin heti työttömyyden alkuvaiheessa.

Työnhaun ja työllistymisen edellytysten parantamisen suunnitelmallisuudessa olennainen osa on työnhakijan ja TE-toimiston yhdessä laatimalla työllistymissuunnitelmalla. Tältä osin ehdotettujen muutosten tavoitteena on seuraamusjärjestelmän keinoin varmistaa, että työnhakijan kanssa saadaan laadittua konkreettisia toimia tai palveluita sisältävä, työnhakijan palvelutarpeen mukainen suunnitelma mahdollisimman pian työnhaun alettua.

Työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen saapumatta jääminen

Työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen saapumatta jäämisestä työnhakijalle asetetaan korvaukseton määräaika, joka on voimassa siihen saakka, kun suunnitelma on laadittu tai tarkistettu. Työnhakijan oma, myöhempi myötävaikutus suunni-

luonteiseksi työskentelyksi. Toimeentulon tulisi olla turvattu siten, ettei henkilöllä olisi oikeutta esimerkiksi työttömyysetuuteen tai toimeentulotukeen. Toimeentuloa voitaisiin pitää turvattuna esimerkiksi silloin, kun puolison toimeentulo muodostuisi osa-aikaeläkkeestä ja osa-aikatyön palkasta.

telman laatimiseksi tai tarkistamiseksi vaikuttaa siten korvauksettoman määräajan pituuteen. Määräaika on kuitenkin aina vähintään 15 päivää.

TTL 2 luvun 18 §:n säännös suunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen saapumatta jäämisestä on tullut voimaan toukokuussa 2010, eikä siihen liity muutostarpeita.

Työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman laatimisesta tai tarkistamisesta kieltäytyminen

Nykyisen TTL 2 luvun 18 a §:n mukaan työnhakijalle asetetaan 60 päivän korvaukseton määräaika, jos hän ilman pätevää syytä kieltäytyy työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman laatimisesta tai tarkistamisesta taikka muulla menettelyllään aiheuttaa, ettei suunnitelmaa voida laatia tai tarkistaa. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että suunnitelman laatimisesta tai tarkistamisesta kieltäytyneen työnhakijan oikeus työttömyysetuuteen palautuisi vasta, kun suunnitelma on laadittu tai tarkistettu. Korvaukseton määräaika olisi kuitenkin aina vähintään 30 päivää. Säännöksen muutoksella kannustettaisiin työnhakijaa myötävaikuttamaan palveluprosessiin yhteistyössä TE-toimiston kanssa. Suunnitelman laatimisesta tai tarkistamisesta kieltäytymisen perusteella asetettava korvaukseton määräaika ei ylittäisi 30 päivää, jos suunnitelmaa ei voitaisi laatia tai tarkistaa TE-toimistosta johtuvasta syystä.

Suunnitelman laatimistilaisuuteen saapumatta jäämisestä asetettavaa korvauksetonta määräaika pitempi määräaika olisi tässä yhteydessä perusteltu, koska suunnitelman laatimisesta tai tarkistamisesta kieltäytymisessä on kyse astetta moitittavammasta menettelystä kuin suunnitelman laatimis- tai tarkistamistilaisuuteen saapumatta jäämisestä esimerkiksi unohduksen tai erehdyksen takia. Toisaalta kyse ei kuitenkaan vielä ole konkreettisesta työtilaisuuden menettämisestä tai TE-toimiston palveluun osallistumisen laiminlyönnistä.

Korvauksettoman määräajan asettamista harkittaessa otetaan nykyisin huomioon suunnitelman sisällön tarkoituksenmukaisuus kyseisen työnhakijan kannalta. Tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon ainakin hakijan koulutus, työkokemus ja osaaminen, alueen työmarkkinatilanne sekä hakijan työllistymismahdollisuudet. Ehdotetulla muutoksella ei tältä osin olisi vaikutusta säännöksen soveltamiseen.

Aktiivisen työnhaun laiminlyönti

Aktiivisen työnhaun merkitystä pyritään korostamaan sillä, että TTL:ssa ehdotetaan säädettäväksi 60 päivän korvauksettoman määräajan asettamisesta työnhakijan laiminlyödessä aktiivisen työnhaun. Määräaika olisi sama kuin suunnitelmassa sovittuihin työllistymistä edistäviin palveluihin liittyvästä työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä asetettava korvaukseton määräaika.

Aktiivisen työnhaun laiminlyönnillä tarkoitettaisiin työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovittujen työnhakuun liittyvien toimien laiminlyöntiä. Ehdotetulla muutoksella pyritään osoittamaan, että työnhakijan tulee parantaa työnsaantimahdollisuuksiaan ja aktiivisesti hakea työtä. Omaehtoisen työnhaun merkitys korostuu erityisesti työttömyyden alkuvaiheessa. Ehdotetulla säännöksellä korvattaisiin nykyinen TTL 2 luvun 20 §, jossa säädetään 60 päivän korvauksettoman määräajan asettamisesta työllistymissuunnitelman toteuttamisen laiminlyönnin perusteella. Säännös pyrittäisiin kirjoittamaan siten, että siitä ilmenisi nykyistä selkeämmin työnhakijan velvollisuus toimia suunnitelmassa sovitulla tavalla.

Työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovittaisiin työnhaun tueksi tarjottavista palveluista sekä työnhausta ja työnhakutavoista. Sovitut toimet voisivat olla sekä TE-toimiston järjestämiin palveluihin (esimerkiksi työnhakuvalmenukseen) hakeutumista ja osallistumista että omatoimista työnhakua suunnitelmassa sovittuja keinoja (esimerkiksi CV-nettiä) käyttäen ja työnhausta raportointia TE-toimistolle.

Työnhakijalle voitaisiin asettaa korvaukseton määräaika vain, jos työnhakija olisi olennaisesti laiminlyönyt suunnitelmassa sovitun veloitteensa hakea aktiivisesti työtä. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että työnhakija olisi laiminlyönyt toimia suunnitelmassa sovitulla tavalla, eikä kykenisi muulla tavalla osoittamaan hakeneensa aktiivisesti työtä tai parantaneensa valmiuksiaan työllistyä.

Aktiivisen työnhaun velvoittavuus työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä ei nykytilaa vastaavasti koskisi esimerkiksi hakeutumista muiden viranomaisen palveluihin, kuten päihde- tai velkaneuvontaan. Siitä, ettei työnhakija ilmoita TE-toimistolle sovitulla tavalla, miten hän on toteuttanut suunnitelmaansa, ei asetettaisi korvauksetonta määräaika, vaan seurauksena olisi työnhaun voimassaolo lakkaaminen. Tämäkin vastaisi nykytilaa.

Ehdotetun muutoksen tavoitteet toteutuvat vain, jos työllistymissuunnitelmat ovat riittävän laadukkaita ja selkeitä.

Työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitusta työllistymistä edistävää palvelusta kieltäytyminen ja palvelun keskeyttäminen⁵⁰

Nykyisin TTL 2 ja 8 luvuissa säädetään epäyhtenäisesti siitä, onko työllistymistä edistävään palveluun osallistumisesta tullut sopia työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa, jotta työnhakijalle voidaan asettaa korvaukseton määräaika tai työssäolovelvoite työllistymistä edistävää palvelusta kieltäytymisen perusteella.⁵¹ Voimassa olevien säännösten mukaan korvauksetoman määräajan asettaminen työllistymistä edistävää palvelusta kieltäytymisen takia edellyttää työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta lukuun ottamatta, että palveluun osallistumisesta on sovittu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa.

Kaikkiin työllistymistä edistäviin palveluihin liittyvistä kieltäytymisistä, palveluiden keskeyttämisistä ja työnhakijasta johtuvista keskeytymisistä tulisi säätää yhdenmukaisesti. Tämä parantaisi työnhakijan oikeusturvaa ja helpottaisi TTL:n soveltamista selkeyttämällä TTL:ssä säädettyjä seuraamuksia. Tavoitteen toteuttamiseksi esitetään, että TTL 2 ja 8 luvuissa olevat työllistymistä edistävään palveluun liittyvää työvoimapolitiittisesti moitittavaa menettelyä koskevat säännökset koottaisiin yhteen.

Jotta työnhakijalla olisi nykyistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa niihin palveluihin, joilla hänen työllistymistään pyritään edistämään, ehdotetaan, että työttömyysetuuden menettäminen työllisty-

⁵⁰ Vaikka seuraavassa ei asiasta ole erikseen mainittu, JTPL 9 luvussa tarkoitettuun työnhakijan omaehtoisen opiskelun tukemiseen työttömyysetuudella ei esitetä liitettäväksi korvauksettomia määräaikoja tai työssäolovelvoitteita.

⁵¹ Työllistymistä edistävistä palveluista kieltäytymisen perusteella työnhakijalle on voitu TTL 2 luvussa säädettyjen korvauksettomien määräaikojen lisäksi muun muassa asettaa työssäolovelvoite TTL 8 luvussa säädettyllä tavalla. Pitkään työttömänä olleita työmarkkinatuen hakijoita koskevassa TTL 8 luvun 4 a §:ssä on säädetty siitä, että veloitteen asettaminen edellyttää sopimista palveluun osallistumisesta suunnitelmassa, mutta ammatillista koulutusta vaille olevia nuoria koskevasta TTL 8 luvun 2 §:stä tällainen maininta puuttuu.

mistä edistävästä palvelusta kieltäytymisen perusteella edellyttäisi aina, että palvelusta on sovittu suunnitelmassa. Esitys korostaa sitä, että TE-toimiston ja työnhakijan tulee yhdessä keskustellen sopia suunnitelmaan kirjattavista palveluista. Palvelusta katsottaisiin sovittu, kun suunnitelmaan olisi kirjattu, mihin työllistymistä edistävään palveluun työnhakija osallistuu ja millä aikataululla. Palvelun sisällöstä ei tarvitsisi sopia yksityiskohtaisesti.

Seuraamuksen asettamiseksi olisi riittävää, että palvelusta on sovittu suunnitelmassa, minkä lisäksi ei edellytettäisi, että TE-toimisto on nimenomaan tarjonnut kyseistä palvelua. Tällä olisi merkitystä työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen kohdalla, kun suunnitelmassa voitaisiin sopia siitä, että työnhakija hakee sovittuun koulutukseen omatoimisesti.

Työvoimakoulutukseen voi hakea omatoimisesti myös ilman, että asiasta on sovittu suunnitelmassa. Tämän vuoksi TTL:ssa tulisi säätää myös siitä, että työnhakijan voitaisiin katsoa tällaisessa tilanteessa kieltäytyneen koulutuksesta sen jälkeen, kun hakija on saanut tiedoksi koulutusta koskevan valintapäätöksen.

Kuntouttavaan työtoimintaan liittyvästä työvoimapoliittisesti moitittavasta menettelystä on asetettu korvaukseton määräaika vain kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:ssä säädetyt aikarajat täyttävälle työmarkkinatuen hakijoille. Korvaukseton määräaika esitetään asetettavaksi kaikille työttömyysetuuden hakijoille, siis sekä työttömyyspäivärahan hakijoille että työmarkkinatuen hakijoille siitä riippumatta, kuinka kauan heille on maksettu työmarkkinatukea. Koska kuntouttavan työtoiminnan järjestämistä koskeviin säännöksiin ei esitetä muutoksia, korvaukseton määräaika tulisi asetettavaksi työttömyyspäivärahan saajille ja työmarkkinatuen saajille, jotka eivät täytä kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n mukaisia aikarajoja vain silloin, kun työnhakija on itse pyytänyt päästä kuntouttavaan työtoimintaan ja hänen kanssaan on laadittu aktivointisuunnitelma, jossa kuntouttavasta työtoiminnasta on sovittu.

Jos työnhakija keskeyttää palvelun tai joutuu sen omasta syystä keskeyttämään, korvaukseton määräaika tai työssäolovelvoite voitaisiin asettaa siitä riippumatta, onko palvelusta sovittu suunnitelmassa. Myös palvelusta kieltäytymiseen ja palvelun keskeyttämiseen liittyvän korvauksettoman määräajan asettamista koskevia pätevän syyn määritelmiä voitaisiin yhdenmukaistaa puuttumatta kuitenkaan määritelmien olennaiseen sisältöön. Joitakin muutoksia olisi kuitenkin perusteltua tehdä.

TTL 2 luvun 19 § (työllistymistä edistävästä palvelusta kieltäytyminen ja palvelun keskeyttäminen) on pätevien syiden osalta kirjoitettu tyhjentyvään muotoon, vaikka tätä ei ole tarkoitettu eikä säännöstä myöskään sovelleta siten, että luettelo pätevistä syistä olisi tyhjentyvä. Säännöstä tulisi täydentää mainitsemalla siinä esimerkiksi ”muu rinnastettava syy”.

Kaikkien työllistymistä edistävien palveluiden osalta esitetään säädettäväksi, että työnhakijalla olisi pätevä syy kieltäytyä palvelusta ja keskeyttää palvelu samoin alueelliseen liikkuvuuteen liittyvin perustein kuin työstä kieltäytymisestä ja eroamisesta säädetään.

Kun työnhakija valittaa työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta erottamista koskevasta koulutuksen tarjoajan tai TE-toimiston päätöksestä, päätöstä ei voida panna täytäntöön ennen sen lainvoimaisuutta. Em. tarkoittaa, että työnhakija voi jatkaa opiskelua. Tällä on vaikutusta työnhakijalle maksettavaan työttömyysetuuteen sekä erottamisesta mahdollisesti seuraavan korvauksettoman

määräajan asettamiseen. Asian käsittelyyn liittyvä monimutkainen rakenne tulisi voida purkaa ilman, että työnhakijan oikeusturva perusteettomasti heikkenee.

9.5. Työssäolovelvoitteet

Pitkään työttömänä olleet työmarkkinatuen hakijat

Pitkään työttömänä olleille työmarkkinatuen hakijoille asetettavaa työssäolovelvoitetta koskeva TTL 8 luvun 4 a § ehdotetaan kumottavaksi. Kyseinen säännös koskee työnhakijoita, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 500 päivältä tai enimmäisajan työttömyyspäivärahaa ja sen jälkeen työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 180 päivältä.

TTL 8 luvun 4 a §:n mukaisen työssäolovelvoitteen työnhakijoiden menettelyä ohjaava pelotevaikutus on kyseenalaistettu työ- ja elinkeinoministeriön tilaamassa selvityksessä työmarkkinatuen aktiivisuuden vaikutuksista. Samalla on esitetty epäily siitä, että työssäolovelvoite päinvastoin voi vähentää TE-toimiston ja työnhakijan välistä luottamusta ja siten entisestään heikentää säännöksen soveltamisalaan kuuluvien, pitkään työttömänä olleiden henkilöiden mahdollisuuksia saada työtä. Etuuden menettämisestä seuraavat taloudelliset vaikutukset riippuvat siitä, leikataanko toimeentulotukea moitittavan menettelyn takia.

Pitkään työttömänä olleille asetettaisiin korvauksettomia määräaikoja ja toistuvasta työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä työssäolovelvoitteita samoilla perusteilla kuin muillekin työttömille, jolloin työttömyyden kesto tai maksettava etuuslaji ei vaikuttaisi työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä aiheutuvaan seuraamukseen. Kuten edellä on todettu, työnhakijan yksittäisen menettelyn moitittavuus ei riipu siitä, kuinka kauan hän on ollut työttömänä.

Ammatillista koulutusta vailla olevat työmarkkinatukea hakevat nuoret

Työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö ovat tilanneet tutkimuksen, joka koskee ammatillista koulutusta vailla olevien alle 25-vuotiaiden nuorten velvollisuutta hakeutua ammatilliseen koulutukseen yhteishaussa työmarkkinatuen saamisen edellytyksenä. Tutkimus valmistuu keväällä 2011.

Koska nuorten velvollisuus hakeutua ammatilliseen koulutukseen yhteishaussa liittyy myös nuorten oikeuteen saada työmarkkinatukea työttömyyden ja työllistymistä edistävien palveluiden perusteella, nuorten työmarkkinatukioikeuden kehittämistarpeita on tarkoituksenmukaisinta tarkastella kokonaisuutena edellä mainitun tutkimuksen valmistuttua. Tästä syystä tässä selvityksessä ei esitetä muutoksia TTL 8 luvun 2 §:ään.

Osana nuorten oikeutta saada työttömyysetuutta tullaan myöhemmin arvioimaan myös TTL 2 luvun 16 §:ään sisältyvän alle 20-vuotiaita ammatillista koulutusta vailla olevia työttömyyspäivärahaan oikeutettuja nuoria koskevan säännöksen kehittämistarvetta.

Toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely

Säännöstä, joka koskee toistuvasta työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä asetettavaa työssäolovelvoitetta, ehdotetaan muutettavaksi nykyistä selkeämmäksi. Ehdotetulla muutoksella pyritään parantamaan työnhakijan oikeusturvaa.

Toistuvasta työvoimapoliittisesti moitittavasta menettelystä asetettaisiin työssäolovelvoite, joka täyttyisi, kun työnhakija olisi ollut työssä vähintään 12 viikkoa tai opiskelut päätoimisesti taikka ollut työllistymistä edistävässä palvelussa (pl. kuntouttava työtoiminta) vähintään 12 viikkoa.⁵² Velvoite olisi tällöin kestoaltaan nykyistä vastaava. Velvoitetta ei edelleenkään kerryttäisi yritystoiminnassa tai omassa työssä työllistyminen.

Nykyinen TTL 2 luvun 21 § edellyttää työnhakijan menettelyn moitittavuuden kokonaisarviointia pelkän menettelyn toistuvuuden toteamisen lisäksi. Yksinkertaisuuden ja ennakoitavuuden lisäämiseksi työnhakijan menettelyn kokonaisarvioinnista esitetään luovuttavaksi.

Nykyisin työnhakijan menettelyn toistuvuutta on arvioitu noin vuoden tarkastelujakson aikana. Tarkastelujakson myöhemmin määriteltävästä pituudesta tulisi soveltamisen ennakoitavuuden lisäämiseksi säätää laissa.

Nykyisin työssäolovelvoitteiden voimassaololle ei ole säädetty takarajaa. Asiaa ei ole myöskään huomioitu työttömyysturvalainsäädännön muutosten voimaantulo- ja siirtymäsäännöksissä. Tästä syystä joillekin työnhakijoille ei makseta työttömyysetuutta esimerkiksi 1990-luvun alussa asetettujen työssäolovelvoitteiden takia. Jotta vastaavilta tilanteilta jatkossa vältyttäisiin, ehdotetaan, että työssäolovelvoite olisi voimassa enintään viisi vuotta sen alkamisesta.

9.6. Toimivalta työssäolovelvoitteen lakkaamisen tutkimiseen

Toimivalta työssäolovelvoitteen lakkaamisen tutkimiseen on nykyisin TE-toimistolla. Tässä tarkoituksessa TE-toimisto seuraa työnhakijan työssäoloa ja osallistumista työllistymistä edistäviin palveluihin. Velvoitteen lakkaamisen tutkimiseen ei liity työvoimapoliittista harkintaa, vaan kyse on mekaanisesta, laissa säädettyjen seikkojen seuraamisesta. Työttömyyskassat ja Kansaneläkelaitos seuraavat työnhakijan työssäoloa työttömyyspäivärahan maksamisen edellytyksenä olevan työssäoloehdon täyttymisen takia.

Muiden kuin työttömyysetuuden maksamisen työvoimapoliittisten edellytysten selvittämisen tulisi kuulua työttömyysetuuden maksajan tehtäviin. Tämän vuoksi esitetään, että työssäolovelvoitteiden lakkaamisen tutkiminen tulisi siirtää työttömyysetuuden maksajille.⁵³

Jotta TE-toimisto välttyisi tekemästä työnhakijalle jatkuvasti uusia selvityspyyntöjä työnhakijan menettelyä uudelleen työvoimapoliittisesti arvioituna moitittavasti, ehdotetaan, että sen jälkeen, kun työnhakija on menettänyt oikeutensa työttömyysetuuteen työssäolovelvoitteen takia, hänen myöhempää menettelyään ei enää tutkittaisi.⁵⁴ Tämä edellyttäisi sitä, että TE-toimisto saisi työttömyysetuuden maksajalta tiedon työssäolovelvoitteen täyttymisestä. Koska maksaja seuraa työnhakijan työssäoloa viiveellä, ratkaisevaa olisi ajankohta, jolloin TE-toimisto on saanut tiedon velvoitteen täyttymi-

⁵² Jos työssäolovelvoitteen seuraaminen jäisi TE-toimiston tehtäväksi, työssäolovelvoitetta kerryttäisi kokoaikatyö ja velvoitteen kesto tulisi määritellä päivinä (90 päivää).

⁵³ Työssäolovelvoitteita annettiin vuosina 2007 – 2009 yhteensä noin 83 000 henkilölle eli keskimäärin noin 27 700 henkilölle vuodessa. (Niiden työnhakijoiden lukumäärä, joille asetettujen työssäolovelvoitteiden täyttymistä tulisi seurata, jos työssäolovelvoite asetettaisiin vain kerran, on jonkin verran pienempi, koska vuosien 2007 – 2009 tilastotiedossa voi olla useita kertoja sellainen työnhakija, jolle on asetettu useita työssäolovelvoitteita eri perusteilla.)

⁵⁴ Esitys olisi mahdollista toteuttaa tältä osin myös silloin, jos työssäolovelvoitteiden lakkaamisen selvittäminen säilyisi TE-toimiston tehtävänä.

sestä. Työnhakijan jatkuviin laiminlyönteihin tulisi puuttua TE-toimistossa arvioimalla uudelleen sitä, millaisia palveluita kyseiselle työnhakijalle tarjotaan.

Työnhakijan kannalta työssäolovelvoitteen täyttymisen seuraamisen siirtäminen työttömyysetuuden maksajan tehtäväksi helpottaisi asiointia, sillä työnhakijan ei tarvitsisi enää toimittaa esimerkiksi selvitystä työstä maksetun palkan työehtosopimuksen mukaisuudesta tai todellisista viikoittaisista työtunneista TE-toimistolle, vaan riittäisi, että nämä tiedot toimitettaisiin työttömyysetuuden maksajalle.

9.7. Työttömyysturvalain systematiikka

TTL on tullut voimaan 1.1.2003, minkä jälkeen sitä on muutettu jonkin verran. Lain luettavuutta voitaisiin parantaa kokoamalla nykyisin 2 ja 8 lukuihin sisältyvät säännökset 2 lukuun ja uuteen 2 a lukuun. TTL 2 luvussa säädettäisiin työttömyysetuuden yleisistä työvoimapoliittisista edellytyksistä, toisin sanoen sellaisista edellytyksistä, jotka eivät liity työnhakijan työvoimapoliittisesti moitittavaan menettelyyn. Uudessa 2 a luvussa puolestaan säädettäisiin työnhakijan työvoimapoliittisesti moitittavan menettelyn seuraamuksista.

Ehdotettu systematiikka selkeyttäisi seuraamusjärjestelmää ja erityisesti säännösten soveltamisen ensisijaisuusjärjestystä. Pätevistä syistä työnhakijan menettelylle ei nykyisin ole kuntouttavaan työtoimintaan liittyviä seuraamuksia lukuun ottamatta säädetty TTL 8 luvussa, vaan 8 lukua sovellettaessa otetaan huomioon 2 luvussa säädettyjä päteviä syitä ilman siihen ohjaavaa säännöstä.

Lähteet

Duell, Nicola – Grubb, David – Singh, Shruti (2009); Activation Policies in Finland (OECD Social, Employment and Migration Working Papers 98), OECD 2009.

Eronen, Anne ym.; Sosiaalibarometri 2010. Ajankohtainen arvio palveluista, palvelujärjestelmänmuutoksesta ja kansalaisten hyvinvoinnista (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki 2010)

Heikkilä, Matti – Lahti, Tuukka (2000); Työttömyysturvan karensseista ja karenssin saaneista. Tilastollinen selvitys (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2000:7)

Heikkilä, Matti – Lahti, Tuukka (2001); Työttömyysturvan karenssi – subjektiiviset tulkinnat ja siirtyminen toimeentulotuelle (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2001:4).

Heinonen, Elisabet – Hämäläinen, Kari – Räisänen, Heikki – Sihto, Matti – Tuomala, Juha (2004): Mitä on työvoimapolitiikka? (VATT-julkaisuja 38)

Hämäläinen, Kari – Tuomala, Juha – Ylikännö, Minna (2009); Työmarkkinatuen aktivoinnin vaikutukset (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 7/2009)

Keskitalo, Elsa – Heikkilä, Matti – Laaksonen, Seppo (2000); Toimeentulotuen muutokset. Vuoden 1998 perusturvamuutosten arviointitutkimuksen loppuraportti. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2000:6).

Perustuslakivaliokunnan lausunto 17/1995 vp (Hallituksen esitys 172/1995 vp laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta).

Perustuslakivaliokunnan lausunto 17/1996 vp (Hallituksen esitys 75/1996 vp laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta).

Perustuslakivaliokunnan lausunto 20/1998 vp (Hallituksen esitys 66/1998 vp laiksi maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta).

Perustuslakivaliokunnan lausunto 44/2000 vp (Hallituksen esitys 184/2000 vp laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi).

Perustuslakivaliokunnan lausunto 46/2002 vp (Hallituksen esitys 115/2002 vp työttömyysturvalaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta).

Perustuslakivaliokunnan lausunto 11/2010 vp (Hallituksen esitys 274/2009 vp laeiksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta).

Perustuslakivaliokunnan lausunto 50/2005 vp (Hallituksen esitys 164/2005 vp laiksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi).

Työllisyyskertomus vuodelta 2010. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja / Työ ja yrittäjyys 14/2011.

Ukkola-Kettula, Aino (1999); Lainsäädäntömuutosten vaikutukset toimeentulotukeen 1998 – 1999 (Suomen Kuntaliitto, Helsinki).

www.tilastokeskus.fi; Syytetyt, tuomitut ja keskimääräiset rangaistukset rikoksittain, ensimmäinen oikeusaste 2007. (Luettu 16.8.2010).

Muiden maiden työttömyysturvajärjestelmiä koskevat tiedot

Belgia: Belgian viranomaisilta sähköpostilla saatu 17.3.2010 päivätty selvitys.

Espanja: Guide to Labour and Social Affairs for the year 2009. Subdirectorate General for Administrative Information and Publications of the General Technical Secretariat of the Ministry of Labour and Immigration. Madrid 2009.

Iso-Britannia: Iso-Britannian viranomaisilta (International Employment and Social Policy / Joint International Unit for Education, Employment and Social Affairs) 13.10.2010 sähköpostilla saatu selvitys.

Itävalta: Itävallan viranomaisilta (Federal Ministry of Labour, Social Affairs and Consumer Protection) sähköpostilla saatu 11.3.2010 päivätty selvitys.

Norja: Norjan viranomaisilta sähköpostilla saatu selvitys (2010).

Ranska: Ranskan viranomaisilta sähköpostilla saatu selvitys (2010).

Ruotsi: Ruotsin viranomaisilta (Regeringkansliet / Arbetsmarknadsdepartementet / Analysenhet) sähköpostilla saatu 4.3.2010 päivätty selvitys.

Saksa: Saksan viranomaisilta sähköpostilla 11.3.2010 saatu selvitys.

Tanska: Tanskan viranomaisilta (Arbejdsmarknadsstyrelsen) sähköpostilla saatu 4.4.2010 päivätty selvitys.

TIIVISTELMÄ KEHITTÄMISEHDOTUKSISTA

Ehdotus	Muutos nykyiseen	Vaikutukset työnhakijalle	Työvoimapolitiittiset vaikutukset	Vaikutukset viranomaisten toimintaan
<p>TE-toimiston palveluprosessi</p> <p>Jos työnhakija laiminlöisi ilmoittaa työhönsoitukseen tuloksesta TE-toimistolle, työnhaku lakkaisi.</p> <p>Työnhakijan kieltäytyttyä enintään kaksi viikkoa kestävästä työstä hänelle asetettaisiin 30 päivän korvauksen määräaika.</p> <p>Suunnitelman laatimisesta tai tarkistamisesta</p>	<p>Uusi säännös. Nykyisin ilmoittamatta jättämisestä ei seuraa etuuden menettämistä. Työnhaun saisi uudelleen voimaan rekisteröitymällä työnhakijaksi. Mahdollisen korvauksettoman määräjän asettaminen selvitetäisiin erikseen.</p> <p>Nykyisin 30 pv korvaukseton määräaika asetetaan, jos työ olisi kestänyt enintään 5 päivää.</p> <p>Nykyinen 60 päivän määräaika muutettaisiin kestoaltaan liukuvaksi,</p>	<p>Uhka etuuden menetyksestä ohjaisi hakijaa toimimaan TE-toimiston antamien ohjeiden mukaan.</p> <p>Seuraamus olisi nykyistä lievempi, kun tarjotun työn kesto olisi 6 – 14 pv.</p>	<p>Avoimien työpaikkojen täytyminen tehostuisi.</p> <p>Ohjattaisiin TE-toimistoja tekemään työhönsoituksia nykyistä useammin myös lyhytkestoiseen työhön. Työhönsoitukset parantaisivat työvoiman saatavuutta.</p>	<p>Työhönsoitusten seurannan tehostaminen lisäisi jonkin verran TE-toimistojen työtä.</p> <p>Jos osoituksia lyhytkestoiseen työhön tehtäisiin enemmän, TE-toimistojen työmäärä lisääntyisi jonkin verran.</p>

<p>kieltäytyminen johtaisi min. 30 päivän korvauksettomaan määräaikaan.</p> <p>Aktiivisen työnhaun laiminlyönti johtaisi 60 päivän korvauksettomaan määräaikaan.</p> <p>Suunnitelmassa sovittu työllistymistä edistävästä palvelusta kieltäytyminen johtaisi seuraamukseen pääsääntöisesti vain, jos palvelusta olisi sovittu suunnitelmassa.</p> <p>Selkiytettäisiin työllis-</p>	<p>mutta vähintään 30 päivän korvauksettomaksi määräajaksi.</p> <p>Säännöksellä korvattaisiin nykyinen suunnitelman toteuttamisen laiminlyöntiä koskeva säännös (jonka perusteella on voitu asettaa 60 pv korvaukseton määräaika).</p> <p>Korvaukseton määräaika tai työssäolovelvoite asetettaisiin pääsääntöisesti vain, jos palvelusta on sovittu suunnitelmassa. Muutos koskisi erityisesti työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta. Nykyiset säännökset eivät tältä osin ole yhtenäisiä.</p> <p>Muutettaisiin säännöstä siten, että pätevistä syistä ei säädettäisi tyhjentävästi. Vastaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä.</p>	<p>30 päivää ylittävän määräajan osalta työnhakija voisi itse vaikuttaa etuuden menetyksen kestoon myötävaikuttamalla suunnitelman laatimiseen tai tarkistamiseen.</p> <p>Korostetaan työnhakijan omaa aktiivisuutta työnhaussa ja työllistymismahdollisuuksien parantamisessa.</p> <p>Työnhakijan mahdollisuudet vaikuttaa hänelle tarjottaviin palveluihin paranisivat, kun palvelusta kieltäytymisestä asetettaisiin seuraamus vain, kun palvelusta on sovittu suunnitelmassa. Poikkeuksen muodostaisi tilanne, jossa työnhakija on itse hakeutunut työvoimakoulutukseen.</p>	<p>Suunnitelman laatimiseen tai tarkistamiseen osallistuminen tehostaisi palveluprosessia, mikä puolestaan voisi edistää työllistymistä ja parantaa työvoiman saatavuutta.</p> <p>Parantaisi työvoiman saatavuutta.</p> <p>Ei vaikutusta.</p>	<p>Tehostaisi työnhakijan palveluprosessia. Lisäisi jonkin verran TE-toimistojen työtä, kun toimisto joutuisi antamaan työvoimapolitiittisen lausunnon myös määräajan päättymisestä.</p> <p>Ei vaikutusta.</p> <p>Ei vaikutusta.</p>
--	---	--	---	--

<p>tymistä edistävän palvelun keskeyttämistä koskevaa säännöstä.</p>		<p>Ei vaikutusta.</p>	<p>Ei vaikutusta.</p>	<p>Ei vaikutusta.</p>
<p>Ammatillinen liikkuvuus</p> <p>Työnhakijalla olisi pätevä syy kieltäytyä kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana tarjotusta hakuammattia vastaamattomasta työstä.</p> <p>Kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden aikana vastaanotetusta muusta kuin hakuammattia vastaavasta työstä voisi erota etuutta menettämättä kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen alkamisesta.</p>	<p>Ammattitaitosuoja vastaisi pitkälti nykyistä ammattitaitosuojaa.</p> <p>Nykyisin pätevä syy on yleensä ollut kolme kuukautta työttömyyden alkamisesta. Muutos pääsääntöisesti pidentäisi aikaa (enimmillään noin kolme kuukautta), jona voisi pätevästä</p>	<p>Ei merkittävää vaikutusta.</p> <p>Työnhakijaa rohkaistaisiin ottamaan vastaan muuta kuin oman ”ydinosaamisen” mukaista työtä työttömyyden alkuvaiheessa ilman etuuden menetyksen uhkaa.</p>	<p>Avointen työpaikkojen täyttyminen paranismi, kun TE-toimistot tarjoaisivat työnhakijoille muutakin kuin ”ydinosaamisen” mukaista työtä (hakijalla olisi kuitenkin pätevä syy kieltäytyä tällaisesta työstä).</p> <p>Parantaisi työvoiman saatavuutta.</p>	<p>Ohjattaisiin TE-toimistoja tarjoamaan työnhakijalle muuta kuin ”ydinosaamisen” mukaista työtä.</p> <p>Ei vaikutusta.</p>

	syystä erota työstä.			
<p>Alueellinen liikkuvuus</p> <p>Työttömänä työssäkäyntialueen ulkopuolelta vastaanotetusta työstä ja työstä, jossa työmatkoihin kuluisi 3 / 2 h päivässä olisi pätevä syy erota kolme kuukauden aikana työsuhteen alkamisesta.</p> <p>Työn suorittamispaikan muuttuessa työnhakijalla olisi pätevä syy erota työstä, jos uusi työpaikka sijaitisi työssäkäyntialueen ulkopuolella tai työmatkat ylittäisivät 3 / 2 h päivässä.</p>	<p>Säännös olisi uusi.</p> <p>Säännös olisi uusi.</p>	<p>Kannustaisi työnhakijaa ottamaan vastaan työtä myös pitemmän työmatkan päästä ilman etuuden menetyksen uhkaa.</p> <p>Säännös parantaisi työnhakijoiden yhdenvertaisuutta. Nyt osa tilanteista on arvioitu työstä kieltäytymisenä, jossa vastaava pätevä syy jo on.</p>	<p>Parantaisi työvoiman saavuutta.</p> <p>Ei merkittävää vaikutusta.</p>	<p>Ei vaikutusta.</p> <p>Ei vaikutusta.</p>
<p>Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen</p> <p>Työnhakijalla olisi pätevä syy erota työstä,</p>	<p>Säännös olisi uusi. Säännös selkeyttäisi</p>	<p>Työn ja perhe-elämän yh-</p>	<p>Ei merkittävää vaikutusta.</p>	<p>Ei vaikutusta.</p>

<p>jos hän muuttaa puolis- son työn tai yritystoi- minnan takia työssä- käyntialueen ulkopuo- lelle tai työmatkat ylittävät muuton jäl- keen 3 / 2 h päivässä.</p>	<p>nykyistä soveltamiskäy- tääntöä.</p>	<p>teensovittaminen parantuisi.</p>		
<p>Seuraamuksen lieven- täminen</p> <p>Pitkään työttömänä olleita työmarkkinatuen hakijoita koskevasta viiden kuukauden työssäolovelvoitteesta luovutettiin.</p>	<p>Pitkään työttömänä (500 pv työmarkkinatukea / 500 pv päivärahaa + 180 pv työmarkkinatukea) olleille asetettaisiin moitittavasta menette- lystä sama seuraamus kuin muillekin työnhai- kijoille (korvaukseton määräaika tai toistuvasta menettelystä työssäolo- velvoite).</p>	<p>Muutos vähentäisi toimeen- tulotuen tarvetta. Seuraa- mukseen vaikuttaisi vain ko. henkilön oma menettely eikä edeltävän työttömyyden kesto.</p>	<p>Ei vaikutusta.</p>	<p>Toimeentulotuen tarpeen vä- hentyminen vähentäisi kunnan sosiaalitoimen työtä.</p>

<p>Viranomaisten välisen työnjaon selkeyttäminen</p> <p>Työmarkkinoilta poissaoloa koskeva säännös kumottaisiin.</p> <p>Työttömyyskassa tai Kela tutkisi työssäolovelvoitteen täyttymisen.</p>	<p>Työmarkkinoilta poissaolosta ei asetettaisi korvauksetonta määräaikaa.</p> <p>Työttömyyskassa tai Kela tutkisi työssäolovelvoitteen täyttymisen TE-toimiston sijasta.</p>	<p>Työmarkkinoilta poissaolosta ei asetettaisi korvauksetonta määräaikaa eikä muuta työvoimapolitiittista seuraamusta.</p> <p>Työnhakijan ei tarvitsisi toimittaa selvitystä työssäolostaan TE-toimistolle. Sama selvitys toimitetaan joka tapauksessa etuuden maksajalle.</p>	<p>Ei merkittävää vaikutusta. Henkilön ohjautuminen nopeasti työnhakijaksi toteutuu TTL 5:10 perusteella (työssäoloehdon voimassaolo).</p> <p>Ei vaikutusta.</p>	<p>TE-toimiston työmäärä vähenisi, kun työnhakijan työmarkkinoilla oloa ennen hakijaksi rekisteröitymistä ei selvitetäisi. Pääallekkäisyys TE-toimiston ja maksajan tehtävien väliltä poistuisi.</p> <p>TE-toimiston ei tarvitsisi kerätä tietoja työnhakijan työssäolosta työssäolovelvoitteen täyttymisen seuraamista varten. Etuuden maksajan tehtävät lisääntyisivät.</p>
<p>Lainsäädännön selkeyttäminen</p> <p>TTL 2 luvussa säädetäisiin etuuden saamisen yleisistä työvoimapolitiittisista edellytyksistä ja 2 a luvussa moitittavan menettelyn seuraamuksista.</p>	<p>Selkeyttäisi TTL:n systematiikkaa ja korostaisi menettelyn moitittavuuden riippumattomuutta etuuslajista ja työttömyyden kestosta. Mahdollistaisi ”pätevien syiden” yhtenäistämisen.</p>	<p>Työnhakijan olisi helpompi hahmottaa TTL:ssä säädetty oikeudet ja velvollisuudet.</p>	<p>Ei vaikutusta.</p>	<p>Selkeämmät säännökset vähentäisivät TE-toimistojen työtä.</p>

Muut muutokset				
<p>Työmarkkinoiden käytävissä oloa koskeva säännös kumottaisiin</p>	<p>Hakijan asettamien rajoitusten takia etuus on evätty toistaiseksi. Jatkossa asetettaisiin korvaukseton määräaika tai työssäolovelvoite.</p>	<p>Nykyisen säännöksen mukainen etuuden epäminen toistaiseksi on korvauksettomaan määräaikaan verrattuna tilanteesta riippuen ankarampi tai lievempi seuraamus. Ennakoitavuus lisääntyisi. Mahdollisuus osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin parani.</p>	<p>Ei vaikutusta.</p>	<p>Nykyisin TE-toimisto joutuu ratkaisemaan erikseen seuraamuksen asettamisen ja lakkaamisen. Muutos vähentäisi TE-toimiston työtä, kun sen ei tarvitsisi korvauksettoman määräajan osalta ratkaista erikseen seuraamuksen lakkaamista.</p>
<p>Enintään viisi päivää kestävästä työstä eroamisen perusteella asetettava 30 päivän korvaukseton määräaika kumottaisiin.</p>	<p>Työn jäljellä olevasta kestosta riippumatta asetettaisiin 90 päivän korvaukseton määräaika. TE-toimisto tutkisi kuitenkin aina, onko hakijalla ollut pätevä syy erota.</p>	<p>Pyritään vaikuttamaan siihen, ettei työnhakija ilman pätevää syytä eroaisi työstä, jossa työsuhdetta on jäljellä enintään viisi päivää.</p>	<p>Pyritään vähentämään työntantajalle ennenaikaisesta työn päättämisestä aiheutuvia ongelmia.</p>	<p>Korvauksettomien määräaikojen asettamiseen liittyvä selvitystyö vähenisi jonkin verran.</p>
<p>Toistuvasta menettelystä asetettavaa työssäolovelvoitetta yksinkertaistettaisiin.</p>	<p>Velvoite olisi kestoltaan sama kuin nykyisin (3 kk), mutta asettamiseen liittyvästä hakijan työhaluttomuutta koskevasta kokonaisarviointista luovutettaisiin. Menette-</p>	<p>Suurin vaikutus velvoitteen viiden vuoden enimmäiskestolla. Pitkään työttömänä olleet velvoitteen saaneet hakijat, jotka eivät ole halunneet osallistua palveluihin, saisivat oikeuden työmarkkinatukeen.</p>	<p>Ei vaikutusta.</p>	<p>Velvoitteen viiden vuoden voimassaolo vähentäisi tarvetta turvautua toimeentulotukeen pitkäaikaisena toimeentulon turvaavana etuutena. TE-toimiston työmäärä vähenisi, kun velvoitteen asettamisen jälkeistä työnhakijan menette-</p>

	lyn toistuvuuden tarkastelujaksosta säädettäisiin laissa (nyt tarkastelujaksossa on soveltamiskäytännössä käytetty noin yhtä vuotta). Velvoite olisi voimassa enintään viisi vuotta. Kun velvoite, olisi asetettu, hakijan myöhemmän menettelyn moitittavuutta ei enää tutkittaisi.			lyn moitittavuutta ei tutkittaisi.
Myöhemmin arvioitavaksi Työmarkkinatukea hakevat ammatillista koulutusta vailla olevat alle 25-vuotiaat nuoret, mm. yhteishakuvelvollisuus.	Ei esityksiä tässä vaiheessa. Asiaa tarkastellaan TEM:n ja OKM:n tilaaman tutkimuksen valmistuttua kesällä 2011.	-	-	-

Liite 2

Työvoimapolitiisesti moitittavan menettelyn johdosta vuosina 2007 – 2009 annetut työvoimapolitiittiset lausunnot

Lausunto	lausunto annet-	yhteensä		miehet		naiset		
	tu							
	vuonna							
		lausuntoja	%	lausuntoja	%	lausuntoja	%	
0A6	Hakija on ollut työmarkkinoilla vähemmän kuin 6 viikkoa 6 kuukauden aikana. Karenssi 60 päivää.							
	2007	6 942	100,0	3 780	54,5	3 162	45,5	
	2008	7 957	100,0	4 449	55,9	3 508	44,1	
	2009	10 658	100,0	6 233	58,5	4 425	41,5	
0M7	Hakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä. Ei oikeutta työttömyysetuuteen toistaiseksi.							
	2007	1 087	100,0	481	44,3	606	55,7	
	2008	760	100,0	315	41,4	445	58,6	
	2009	640	100,0	279	43,6	361	56,4	
0N1	Hakija on eronnut tai erotettu yli 5 päivää kestävästä työstä. Karenssi 90 päivää.							
	2007	20 011	100,0	10 383	51,9	9 628	48,1	
	2008	20 683	100,0	10 833	52,4	9 850	47,6	
	2009	19 822	100,0	10 287	51,9	9 535	48,1	
0N2	Hakija on eronnut tai erotettu enintään 5 päivää kestävästä työstä. Karenssi 30 päivää.							
	2007	34	100,0	17	50,0	17	50,0	
	2008	41	100,0	22	53,7	19	46,3	
	2009	28	100,0	9	32,1	19	67,9	
0N3	Hakija on kieltäytynyt yli 5 päivää kestävästä työstä tai aiheuttanut työsuhteen syntymättä jäämisen. Karenssi 60 päivää.							
	2007	4 630	100,0	2 073	44,8	2 557	55,2	
	2008	4 243	100,0	1 924	45,3	2 319	54,7	
	2009	2 827	100,0	1 126	39,8	1 701	60,2	
0N4	Hakija on kieltäytynyt enintään 5 päivää kestävästä työstä tai aiheuttanut työsuhteen syntymättä jäämisen. Karenssi 30 päivää.							
	2007	126	100,0	31	24,6	95	75,4	
	2008	90	100,0	21	23,3	69	76,7	
	2009	93	100,0	19	20,4	74	79,6	

ON5	Hakija on kieltäytynyt enintään 5 päivää kestävästä työstä. Hakijalla on ollut ammattitaitosuoja. Karenssi 30 päivää.							
		2007	2	100,0	0	0,0	2	100,0
		2008	0		0		0	
		2009	3	100,0	2	66,7	1	33,3
ON6	Hakija on kieltäytynyt yli 5 päivää kestävästä työstä. Hakijalla on ollut ammattitaitosuoja. Karenssi 60 päivää.							
		2007	41	100,0	20	48,8	21	51,2
		2008	16	100,0	6	37,5	10	62,5
		2009	15	100,0	7	46,7	8	53,3
ON7	Hakija on kieltäytynyt työvoimakoulutuksesta. Karenssi 60 päivää.							
		2007	4 196	100,0	2 610	62,2	1 586	37,8
		2008	3 815	100,0	2 359	61,8	1 456	38,2
		2009	3 946	100,0	2 575	65,3	1 371	34,7
ON8	Hakija on eronnut tai erotettu työvoimakoulutuksesta. Karenssi 60 päivää.							
		2007	1 759	100,0	1 049	59,6	710	40,4
		2008	1 733	100,0	1 055	60,9	678	39,1
		2009	1 777	100,0	1 120	63,0	657	37,0
ON9	Hakija on keskeyttänyt tai joutunut omasta syystä keskeyttämään työkokeilun, työelämävalmennuksen tai muun vastaavan palvelun. Karenssi 60 päivää.							
		2007	799	100,0	397	49,7	402	50,3
		2008	806	100,0	410	50,9	396	49,1
		2009	813	100,0	408	50,2	405	49,8
OP1	Hakija on kieltäytynyt (ml. TE-toimistoon saapumatta jääminen) työnhakusuunnitelman laatimisesta tai työllistymisohjelman tarkistamisesta. Karenssi 60 päivää.							
		2007	4 035	100,0	2 812	69,7	1 223	30,3
		2008	3 460	100,0	2 429	70,2	1 031	29,8
		2009	2 898	100,0	2 090	72,1	808	27,9
OP2	Hakija on toistuvasti kieltäytynyt suunnitelmaan sisältyvästä työkokeilusta, työelämävalmennuksesta tai muusta vastaavasta palvelusta. Vain työttömyyspäiväraha, karenssi 60 päivää.							
		2007	33	100,0	30	90,9	3	9,1

		2008	31	100,0	21	67,7	10	32,3	
		2009	37	100,0	30	81,1	7	18,9	
OP3	Hakija on kieltäytynyt suunnitelmaan sisältyvästä työkokeilusta, työelämävalmennuksesta tai muusta vastaavasta palvelusta. Vain työmarkkinatuki, karenssi 60 päivää.								
		2007	555	100,0	363	65,4	192	34,6	
		2008	573	100,0	336	58,6	237	41,4	
		2009	733	100,0	464	63,3	269	36,7	
OP4	Hakija on laiminlyönyt yksilöidyn työnhakusuunnitelman tai työllistymisohjelman toteuttamisen. Karenssi 60 päivää.								
		2007	312	100,0	202	64,7	110	35,3	
		2008	611	100,0	373	61,0	238	39,0	
		2009	647	100,0	451	69,7	196	30,3	
OP5	Hakija on menetellyt toistuvasti työvoimapolitiittisesti arvioituna moitittavasti. 3 kuukauden työssäolovelvoite.								
		2007	6 190	100,0	4 196	67,8	1 994	32,2	
		2008	5 197	100,0	3 389	65,2	1 808	34,8	
		2009	4 252	100,0	2 769	65,1	1 483	34,9	
OR1	Alle 25-vuotias nuori, jolla ei ole ammatillista koulutusta. Työstä kieltäytyminen, eroaminen ja erottaminen; työvoimakoulutuksesta kieltäytyminen, eroaminen ja erottaminen; työharjoittelusta, työkokeilusta ja kuntoutuksesta kieltäytyminen ja palvelun keskeyttäminen. Vain työmarkkinatuki, 5 kuukauden työssäolovelvoite.								
		2007	4 622	100,0	2 502	54,1	2 120	45,9	
		2008	4 877	100,0	2 623	53,8	2 254	46,2	
		2009	5 553	100,0	3 055	55,0	2 498	45,0	
OR2	Alle 25-vuotias nuori, jolla ei ole ammatillista koulutusta. Yhteishaun, pääsykokeen tai ammatillisen koulutuksen aloittamisen laiminlyönti tai ammatillisen koulutuksen keskeytyminen hakijasta johtuvasta syystä. Vain työmarkkinatuki, 5 kuukauden työssäolovelvoite.								
		2007	15 548	100,0	8 465	54,4	7 083	45,6	
		2008	14 972	100,0	8 387	56,0	6 585	44,0	
		2009	19 219	100,0	11 530	60,0	7 689	40,0	
OR7	Hakija on saanut työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä tai päivärahaa enimmäisajan ja sen jälkeen työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä. Kieltäytynyt, eronnut tai erotettu työstä tai työvoimakoulutuksesta. Vain työmarkkinatuki, 5 kuukauden työssäolovelvoite.								

		2007	9 002	100,0	5 999	66,6	3 003	33,4	
		2008	7 441	100,0	4 747	63,8	2 694	36,2	
		2009	5 274	100,0	3 316	62,9	1 958	37,1	
0R8	Hakija on saanut työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä tai päivärahaa enimmäisajan ja sen jälkeen työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä. Kieltäytynyt työkokeilusta, työelämävalmennuksesta tai työharjoittelusta. Vain työmarkkinatuki, 5 kuukauden työssäolo-velvoite.								
		2007	262	100,0	182	69,5	80	30,5	
		2008	228	100,0	158	69,3	70	30,7	
		2009	180	100,0	108	60,0	72	40,0	
0R9	Hakija on saanut työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä tai päivärahaa enimmäisajan ja sen jälkeen työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä. Keskeyttänyt tai joutunut omasta syystään keskeyttämään työkokeilun, työelämävalmennuksen tai työharjoittelun. Vain työmarkkinatuki, 5 kuukauden työssäolo-velvoite.								
		2007	689	100,0	441	64,0	248	36,0	
		2008	657	100,0	423	64,4	234	35,6	
		2009	653	100,0	422	64,6	231	35,4	
0S2	Hakija on kieltäytynyt osallistumista kotoutumissuunnitelmassa sovittuun palveluun tai keskeyttänyt tällaisen palvelun. Vain kotoutumistukena maksettava työmarkkinatuki, karenssi 60 päivää.								
		2007	39	100,0	22	56,4	17	43,6	
		2008	41	100,0	23	56,1	18	43,9	
		2009	73	100,0	37	50,7	36	49,3	
0T1	Hakija on kieltäytynyt (ml. TE-toimistoon saapumatta jääminen) aktivointisuunnitelman laatimisesta. Vain työmarkkinatuki, karenssi 60 päivää.								
		2007	1 414	100,0	1 032	73,0	382	27,0	
		2008	1 242	100,0	911	73,3	331	26,7	
		2009	1 067	100,0	791	74,1	276	25,9	
0T2	Hakija on kieltäytynyt kuntouttavasta työtoiminnasta tai joutunut keskeyttämään kuntouttavan työtoiminnan omasta syystään. Vain työmarkkinatuki, karenssi 60 päivää. Huom! 31.12.2009 asti koski vain alle 25-vuotiaita.								
		2007	129	100,0	89	69,0	40	31,0	
		2008	126	100,0	78	61,9	48	38,1	
		2009	154	100,0	117	76,0	37	24,0	

OT4	Aktivointisuunnitelman laatimiseen tai kuntouttavaan työtoimintaan liittyvä toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely. Vain työmarkkinatuki, 3 kuukauden työssäolovelvoite. Huom! 31.12.2009 asti kuntouttavaan työtoimintaan liittyvä moitittava menettely huomioitiin toistuvuutta arvioitaessa vain alle 25-vuotiaiden osalta.							
		2007	343	100,0	252	73,5	91	26,5
		2008	278	100,0	210	75,5	68	24,5
		2009	326	100,0	235	72,1	91	27,9
OT5	Aktivointisuunnitelman laatimiseen tai kuntouttavaan työtoimintaan liittyvä toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely. Vain työmarkkinatuki, 3 kuukauden työssäolovelvoite. Huom! 31.12.2009 asti kuntouttavaan työtoimintaan liittyvä moitittava menettely huomioitiin toistuvuutta arvioitaessa vain alle 25-vuotiaiden osalta.							
		2007	17	100,0	15	88,2	2	11,8
		2008	15	100,0	15	100,0	0	0,0
		2009	19	100,0	10	52,6	9	47,4
OT6	Hakija on laiminlyönyt noudattaa aktivointisuunnitelmaa. Vain työmarkkinatuki, karenssi 60 päivää.							
		2007	96	100,0	68	70,8	28	29,2
		2008	126	100,0	85	67,5	41	32,5
		2009	81	100,0	59	72,8	22	27,2
			244 720	100,0	140 662	57,5	104 058	42,5
Estävät lausunnot yhteensä								
		2007	82 913	100,0	47 511	57,3	35 402	42,7
		2008	80 019	100,0	45 602	57,0	34 417	43,0
		2009	81 788	100,0	47 549	58,1	34 239	41,9

Liite 3

Työvoimapolitiisesti moitittavasta menettelystä vuosina 2007-2009 annetut lausunnot turvamuodon mukaan

Lausunnot yhteensä					Eri henkilöistä annetut lausunnot						
		01	02	kaikki			01	02	kaikki	summa**	
		päiväraha	tmtuki				päiväraha	tmtuki			
0A6	ILMAN HYV.SYYTÄ ED. 6KK AIKANA	4 211	22 840	27 051		0A6	ILMAN HYV.SYYTÄ ED. 6KK AIKANA	3 728	20 949	23 571	24 677
	TYÖMARKK. VÄH. KUIN 6 VIIKKOA	15,6	84,4	100,0	%		TYÖMARKK. VÄH. KUIN 6 VIIKKOA				
0M7	HAKIJA EI TYÖMARKKINOIDEN	893	1 750	2 643		0M7	HAKIJA EI TYÖMARKKINOIDEN	802	1 566	2 339	2 368
	KÄYTETTÄVISSÄ	33,8	66,2	100,0	%		KÄYTETTÄVISSÄ				
0N1	ERONNUT ILMAN PÄTEVÄÄ SYYTÄ	52 391	13 037	65 428		0N1	ERONNUT ILMAN PÄTEVÄÄ SYYTÄ	47 317	12 183	57 647	59 500
	(YLI 5PV)	80,1	19,9	100,0	%		(YLI 5PV)				
0N2	ERONNUT ILMAN PÄTEVÄÄ SYYTÄ	72	37	109		0N2	ERONNUT ILMAN PÄTEVÄÄ SYYTÄ	68	37	104	105
	(ENINT. 5 PV) KEST. TYÖSTÄ	66,1	33,9	100,0	%		(ENINT. 5 PV) KEST. TYÖSTÄ				
0N3	KIELT. TYÖSTÄ ILMAN PÄTEVÄÄ	8 132	5 133	13 265		0N3	KIELT. TYÖSTÄ ILMAN PÄTEVÄÄ	7 187	4 551	11 528	11 738
	SYYTÄ (YLI 5 PV)	61,3	38,7	100,0	%		SYYTÄ (YLI 5 PV)				
0N4	KIELT. TYÖSTÄ ILMAN PÄTEVÄÄ	236	84	320		0N4	KIELT. TYÖSTÄ ILMAN PÄTEVÄÄ	228	82	308	310
	SYYTÄ (ENINT. 5 PV)	73,8	26,3	100,0	%		SYYTÄ (ENINT. 5 PV)				
0N5	HAKIJA KIELT. 3 KK AIKANA AMM.	3	2	5		0N5	HAKIJA KIELT. 3 KK AIKANA AMM.	3	2	5	5
	TAIT.SOPIV.TYÖSTÄ (ENINT. 5PV)	60,0	40,0	100,0	%		TAIT.SOPIV.TYÖSTÄ (ENINT. 5PV)				
0N6	HAKIJA KIELT. AMMATTIT. HUOM.	54	21	75		0N6	HAKIJA KIELT. AMMATTIT. HUOM.	51	21	71	72
	OTTAEN SOP. TYÖSTÄ (YLI 5 PV)	72,0	28,0	100,0	%		OTTAEN SOP. TYÖSTÄ (YLI 5 PV)				
0N7	KIELTÄYTYNYT KOULUTUKSESTA	5 855	6 733	12 588		0N7	KIELTÄYTYNYT KOULUTUKSESTA	5 390	6 235	11 409	11 625
	ILMAN PÄTEVÄÄ SYYTÄ	46,5	53,5	100,0	%		ILMAN PÄTEVÄÄ SYYTÄ				
0N8	ERONNUT KOULUT. ILMAN PÄTEVÄÄ	2 507	2 916	5 423		0N8	ERONNUT KOULUT. ILMAN PÄTEVÄÄ	2 363	2 775	5 085	5 138
	SYYTÄ, EROTETTU OMASTA SYYSTÄ	46,2	53,8	100,0	%		SYYTÄ, EROTETTU OMASTA SYYSTÄ				
0N9	ILMAN PÄTV. SYYTÄ KESK. TAI	536	1 944	2 480		0N9	ILMAN PÄTV. SYYTÄ KESK. TAI	510	1 837	2 329	2 347
	OMASTA SYYSTÄ KESK.TVPOL.TOIMP	21,6	78,4	100,0	%		OMASTA SYYSTÄ KESK.TVPOL.TOIMP				
0P1	KIELT.OSALLISTUMASTA TYÖNHAKU-	3 556	7 481	11 037		0P1	KIELT.OSALLISTUMASTA TYÖNHAKU-	3 207	6 586	9 585	9 793
	SUUNNITELMAN LAATIMISEEN	32,2	67,8	100,0	%		SUUNNITELMAN LAATIMISEEN				
0P2	KIELT. TOISTUV. THSUUNNITELM.	107	0	107		0P2	KIELT. TOISTUV. THSUUNNITELM.	99	0	99	99
	SISÄLT. TVPOLIITT. TOIMENPIT.	100,0	0,0	100,0	%		SISÄLT. TVPOLIITT. TOIMENPIT.				
0P3	KIELT. THSUUNN. SISÄLT. TVPOL.	0	1 921	1 921			KIELT. THSUUNN. SISÄLT. TVPOL.	0	1 818	1 818	1818

	TOIMENPIT., EI OIK. TMTUKEEN	0,0	100,0	100,0	%		TOIMENPIT., EI OIK. TMTUKEEN				
0P4	OLENN. LAIMINL. YKSILÖIDYN TH-SUUNN. TOTET. ILM. PÄTEV.SYYTÄ	603	1 063	1 666		0P4	OLENN. LAIMINL. YKSILÖIDYN TH-SUUNN. TOTET. ILM. PÄTEV.SYYTÄ	556	982	1 519	1 538
0P5	KIELT. TOISTUVASTI TYÖSTÄ TAI KOULUTUK. ILMAN PÄTEVÄÄ SYYTÄ	2 845	13 954	16 799		0P5	KIELT. TOISTUVASTI TYÖSTÄ TAI KOULUTUK. ILMAN PÄTEVÄÄ SYYTÄ	2 180	10 092	12 103	12 272
0R1	18-24-V. AMM. KOULUT. VAILLA KIELT. TYÖSTÄ TAI TVPOL.TOIMP.	0	16 490	16 490		0R1	18-24-V. AMM. KOULUT. VAILLA KIELT. TYÖSTÄ TAI TVPOL.TOIMP.	0	12 804	12 804	12 804
0R2	18-24-V. AMM. KOULUT. VAILLA JÄTTÄNYT HAKEM.AMMAT.KOULUTUK.	0	57 005	57 005		0R2	18-24-V. AMM. KOULUT. VAILLA JÄTTÄNYT HAKEM.AMMAT.KOULUTUK.	0	37 075	37 075	37 075
0R7	EI OIKEUTT.TMTUKEEN KIELTÄYT ERONN.TAI EROTET.TYÖSTÄ,KOULT.	0	23 061	23 061		0R7	EI OIKEUTT.TMTUKEEN KIELTÄYT ERONN.TAI EROTET.TYÖSTÄ,KOULT.	0	17 852	17 852	17 852
0R8	EI OIKEUTT.TMTUKEEN KIELTÄYT. TYÖKOK.TYÖELÄMÄV. TYÖHARJOITT.	0	711	711		0R8	EI OIKEUTT.TMTUKEEN KIELTÄYT. TYÖKOK.TYÖELÄMÄV. TYÖHARJOITT.	0	600	600	600
0R9	EI OIKEUTT.TMTUKEEN KESKEYTT. TYÖKOK.TYÖELÄMÄV. TYÖHARJOITT.	0	2 099	2 099		0R9	EI OIKEUTT.TMTUKEEN KESKEYTT. TYÖKOK.TYÖELÄMÄV. TYÖHARJOITT.	0	1 707	1 707	1 707
0S2	EI OIKEUTT. KOTOUTUMISTUKEEN KIELT. OSALLIST. TVPOL. TOIMP.	0	162	162		0S2	EI OIKEUTT. KOTOUTUMISTUKEEN KIELT. OSALLIST. TVPOL. TOIMP.	0	144	144	144
0T1	HAKIJA KIELT.OSAL. AKTIVOINTI-SUUNNITELMAN LAATIMISEEN	0	3 895	3 895		0T1	HAKIJA KIELT.OSAL. AKTIVOINTI-SUUNNITELMAN LAATIMISEEN	0	3 401	3 401	3 401
0T2	KIELT. KUNTOUT. TYÖTOIMINNASTA TAI KESK. KUNTOUT. TYÖTOIMIN.	0	414	414		0T2	KIELT. KUNTOUT. TYÖTOIMINNASTA TAI KESK. KUNTOUT. TYÖTOIMIN.	0	381	381	381
0T4	TOISTUVASTI KIELTÄYTYN. AKTIVOINTISUUNNITELM. LAATIMISESTA	0	971	971		0T4	TOISTUVASTI KIELTÄYTYN. AKTIVOINTISUUNNITELM. LAATIMISESTA	0	751	751	751
0T5	TOISTUVASTI KIELT.TAI KESKEYT. KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN	0	53	53		0T5	TOISTUVASTI KIELT.TAI KESKEYT. KUNTOUTTAVAN TYÖTOIMINNAN	0	40	40	40
0T6	EI OIKEUTTA TMTUKEEN LAIMINL. AKTIVOINTISUUNN. NOUDATTAMISEN	0	317	317		0T6	EI OIKEUTTA TMTUKEEN LAIMINL. AKTIVOINTISUUNN. NOUDATTAMISEN	0	294	294	294
Yhteensä		82 763	184 094	266 095		Yhteensä		65 871	111 476	171 284	176 445
		31,1	69,2	100,0	%						
							summa*	73 689	144 765	214 569	218 454
							* samasta henkilöstä on voitu antaa eri lausuntoja				
							** samasta henkilöstä on voitu antaa lausunto sekä päiväraha- että työmarkkinatukia ajalta				

	ei työmarkk.																		
	käytettäv.	%	karenssi	%	velvoite	%	summa*	%	yhteensä*										
-19	45	0,3	2 734	16,7	13 571	83,0	16 350	100,0	15 424										
20-24	297	0,6	19 364	37,5	31 992	61,9	51 653	100,0	47 636										
25-29	377	1,4	21 022	77,5	5 723	21,1	27 122	100,0	24 954										
30-34	314	1,6	15 018	78,5	3 797	19,8	19 129	100,0	17 847										
35-39	310	1,8	12 749	76,1	3 703	22,1	16 762	100,0	15 710										
40-44	308	1,7	13 411	73,7	4 485	24,6	18 204	100,0	16 931										
45-49	255	1,5	11 983	72,5	4 285	25,9	16 523	100,0	15 452										
50-54	225	1,6	10 436	73,3	3 573	25,1	14 234	100,0	13 413										
50-59	183	1,7	8 372	78,3	2 138	20,0	10 693	100,0	10 250										
60-	45	1,4	2 930	91,3	234	7,3	3 209	100,0	3 180										
Total	2 339	1,3	115 163	62,1	68 007	36,7	185 509	100,0	171 284										
* Koska samasta henkilöstä on voitu antaa useampia kuin yksi lausunto, sarakesummat ovat suurempia kuin eri henkilöiden kokonaismäärää kuvaava sarake.																			

Liite 5

Lausunnot 2007-2009 ammattiryhmittäin

eri henkilöistä

lausuntoja

työttömiä työnhakijoita

ei_käyt

karenssi

velvoite

yhteensä

%

ei_käyt

karenssi

velvoite

yhteensä

%

keskimäärin

%

	ei_käyt		karenssi		velvoite		yhteensä	%	ei_käyt	karenssi	velvoite	yhteensä	%	keskimäärin	%
X2 ILMAN AMMATTIA OLEVAT	536	22,9	17 033	14,8	38 346	56,4	49 970	29,2	601	22 664	72 983	96 248	36,2	25 395	11,9
75 KONEPAJA JA RAKENNUSMETALLI	122	5,2	8 093	7,0	2 391	3,5	9 759	5,7	135	10 840	3 653	14 628	5,5	13 084	6,1
62 TALONRAKENNUS	135	5,8	7 341	6,4	2 800	4,1	9 374	5,5	155	9 764	4 326	14 245	5,4	13 597	6,4
34 TAVAROIDEN MYYNTI	109	4,7	6 393	5,6	1 775	2,6	7 783	4,5	114	7 887	2 731	10 732	4,0	10 028	4,7
91 MAJOITUSLIIKE- JA SUURTALOUS	127	5,4	6 232	5,4	1 715	2,5	7 472	4,4	145	8 060	2 659	10 864	4,1	9 267	4,4
24 SIHTEERI- JA TOIMISTOTYÖ	113	4,8	4 813	4,2	1 106	1,6	5 720	3,3	127	5 794	1 544	7 465	2,8	11 987	5,6
94 KIINTEISTÖNHOITO JA SIIVOUS	109	4,7	4 053	3,5	1 553	2,3	5 210	3,0	129	5 456	2 456	8 041	3,0	7 271	3,4
10 TERVEYDEN- JA SAIRAANHOITO	113	4,8	4 353	3,8	695	1,0	4 895	2,9	124	5 407	1 028	6 559	2,5	6 356	3,0
54 TIELIIKENNE	39	1,7	3 987	3,5	1 071	1,6	4 729	2,8	43	5 189	1 588	6 820	2,6	4 963	2,3
76 SÄHKÖ	41	1,8	3 740	3,2	818	1,2	4 338	2,5	46	4 780	1 156	5 982	2,2	7 280	3,4
00 TEKNIKAN ALA	32	1,4	3 194	2,8	461	0,7	3 569	2,1	36	3 766	621	4 423	1,7	8 118	3,8
88 PAKKAUS-, VARASTO- JA AHTAUS	47	2,0	2 411	2,1	1 112	1,6	3 235	1,9	54	3 275	1 802	5 131	1,9	4 234	2,0
92 TARJOILU	35	1,5	2 409	2,1	666	1,0	2 905	1,7	44	3 018	1 041	4 103	1,5	3 217	1,5
33 MYYNTITYÖ JA KAUPPAEDUSTUS	29	1,2	2 615	2,3	338	0,5	2 873	1,7	30	3 092	526	3 648	1,4	3 740	1,8
15 SOSIAALIALA	56	2,4	2 283	2,0	607	0,9	2 773	1,6	61	2 825	912	3 798	1,4	5 042	2,4
X4 VASTAVALMISTUNEET	10	0,4	354	0,3	2 445	3,6	2 700	1,6	11	425	3 324	3 760	1,4	1 068	0,5
25 TIETOTEKNIikka	18	0,8	2 330	2,0	404	0,6	2 639	1,5	21	2 820	562	3 403	1,3	4 037	1,9
77 PUU	40	1,7	1 804	1,6	606	0,9	2 255	1,3	53	2 361	898	3 312	1,2	3 987	1,9
03 OPETUSALA	39	1,7	1 920	1,7	213	0,3	2 123	1,2	44	2 238	271	2 553	1,0	5 468	2,6
X3 AMMATINVAIHTAJAT	66	2,8	1 373	1,2	684	1,0	1 978	1,2	75	1 686	1 028	2 789	1,0	3 559	1,7
07 TAIDE- JA VIHDEALA	24	1,0	1 566	1,4	457	0,7	1 924	1,1	31	1 911	642	2 584	1,0	3 724	1,7
16 LASTEN PÄIVÄHOITO	50	2,1	1 507	1,3	458	0,7	1 874	1,1	57	1 858	690	2 605	1,0	3 295	1,5
89 SEKATYÖ, TEOLLISUUS	29	1,2	1 028	0,9	965	1,4	1 739	1,0	32	1 389	1 515	2 936	1,1	2 962	1,4
21 LIIKEYRITYSTEN JA JÄRJESTÖJEN JOHTAM.	19	0,8	1 533	1,3	182	0,3	1 680	1,0	19	1 810	232	2 061	0,8	3 445	1,6
X1 KOULULAISET JA OPISKELIJAT	8	0,3	392	0,3	1 326	1,9	1 634	1,0	8	462	2 052	2 522	0,9	805	0,4
71 OMPELU JA VAATETUS	42	1,8	1 377	1,2	318	0,5	1 618	0,9	46	1 686	461	2 193	0,8	3 446	1,6
40 MAATILATALOUS JA ELÄINTENHOITO	32	1,4	1 230	1,1	366	0,5	1 515	0,9	38	1 584	518	2 140	0,8	2 225	1,0
95 KAUNEUDENHOITO JA HYGIENIA	23	1,0	1 115	1,0	209	0,3	1 285	0,8	29	1 401	298	1 728	0,6	1 333	0,6
30 MAINONTA JA MARKKINOINTI	10	0,4	1 160	1,0	144	0,2	1 275	0,7	10	1 403	186	1 599	0,6	1 839	0,9
23 TALOUSHALLINNON SUUNNITTELU JA TILINP.	13	0,6	1 180	1,0	90	0,1	1 257	0,7	17	1 367	118	1 502	0,6	1 961	0,9
82 ELINTARVIKETEOLLISUUS	21	0,9	942	0,8	232	0,3	1 119	0,7	22	1 189	347	1 558	0,6	2 069	1,0
64 TYÖKONEIDEN KÄYTTÖ	15	0,6	778	0,7	243	0,4	950	0,6	16	1 030	360	1 406	0,5	1 559	0,7
41 PUUTARHA- JA PUUSTOTYÖ	16	0,7	744	0,6	252	0,4	947	0,6	18	915	395	1 328	0,5	2 473	1,2

26 PANKKI- JA VAKUUTUSALA	10	0,4	885	0,8	48	0,1	923	0,5	14	998	62	1 074	0,4	1 460	0,7
90 VARTIOINTI- JA SUOJELU	5	0,2	730	0,6	219	0,3	898	0,5	5	941	337	1 283	0,5	848	0,4
27 MATKAILUALA	8	0,3	738	0,6	125	0,2	837	0,5	10	880	176	1 066	0,4	990	0,5
44 METSÄTYÖ	9	0,4	623	0,5	251	0,4	829	0,5	12	789	354	1 155	0,4	2 189	1,0
09 MUU TIETEELLINEN ASiantuntijatyö	7	0,3	727	0,6	104	0,2	810	0,5	7	864	127	998	0,4	1 940	0,9
18 HARRASTUSTOIM. OHJAUS, AMMATTIURHEILU	17	0,7	636	0,6	153	0,2	755	0,4	18	783	240	1 041	0,4	1 053	0,5
80 GRAAFINEN ALA	9	0,4	599	0,5	141	0,2	692	0,4	10	727	192	929	0,3	1 621	0,8
29 MUU HALLINTO- JA TOIMISTOTYÖ	9	0,4	619	0,5	93	0,1	690	0,4	9	767	126	902	0,3	1 154	0,5
06 TOIMITUS- JA TIEDOTUSTYÖ, JOUKKOVIEST.	8	0,3	576	0,5	112	0,2	658	0,4	8	705	167	880	0,3	1 339	0,6
11 TERVEYDENHUOLLON KUNTOUTUS	13	0,6	470	0,4	99	0,1	550	0,3	13	554	126	693	0,3	863	0,4
01 KEMIAN JA FYSIIKAN ALA	7	0,3	468	0,4	72	0,1	527	0,3	8	559	102	669	0,3	1 508	0,7
78 MAALAUUS	14	0,6	381	0,3	151	0,2	491	0,3	15	512	240	767	0,3	610	0,3
X6 MAAHANMUUTTAJAKOULUTUS	4	0,2	420	0,4	37	0,1	447	0,3	4	499	55	558	0,2	141	0,1
57 POSTINJAKELU	5	0,2	328	0,3	117	0,2	420	0,2	6	426	182	614	0,2	583	0,3
84 PAPERINVALMISTUS	5	0,2	348	0,3	61	0,1	387	0,2	5	435	94	534	0,2	1 721	0,8
85 KUMI- JA MUOVITUOTE	14	0,6	313	0,3	99	0,1	387	0,2	19	396	156	571	0,2	883	0,4
63 MAA- JA VESIRAKENNUS	1	0,0	264	0,2	117	0,2	350	0,2	1	348	178	527	0,2	770	0,4
02 BIOLOGIAN ALA	5	0,2	262	0,2	32	0,0	292	0,2	7	300	39	346	0,1	862	0,4
73 TAKOMO JA VALIMO	3	0,1	246	0,2	62	0,1	289	0,2	4	297	80	381	0,1	526	0,2
08 KIRJASTO- JA INFORMAATIOALA	5	0,2	222	0,2	62	0,1	275	0,2	5	256	77	338	0,1	731	0,3
83 KEMIANPROSESSI	4	0,2	235	0,2	54	0,1	271	0,2	4	299	73	376	0,1	523	0,2
70 TEKSTIILI	5	0,2	199	0,2	54	0,1	249	0,1	6	233	71	310	0,1	738	0,3
74 HIENOMEKANIikka	2	0,1	202	0,2	53	0,1	241	0,1	2	250	75	327	0,1	410	0,2
31 KIINTEISTÖNVÄLITYS JA RAHOITUSPALVELU	2	0,1	224	0,2	18	0,0	238	0,1	2	257	30	289	0,1	262	0,1
32 OSTO	1	0,0	210	0,2	15	0,0	222	0,1	1	234	20	255	0,1	381	0,2
55 LIIKENTEN JOHTO JA LIIKENNEPALVELU ..	5	0,2	182	0,2	33	0,0	211	0,1	5	227	40	272	0,1	426	0,2
05 LAINOPILLINEN ALA	3	0,1	194	0,2	18	0,0	205	0,1	3	230	21	254	0,1	319	0,1
22 HENKILÖSTÖHALLINTO JA TYÖNVÄLITYS	0	0,0	199	0,2	7	0,0	203	0,1	0	227	10	237	0,1	328	0,2
12 HAMMASHOITOALA	4	0,2	185	0,2	16	0,0	201	0,1	4	222	18	244	0,1	244	0,1
86 KÄSITYÖTEOLLISUUS	2	0,1	152	0,1	54	0,1	190	0,1	2	210	75	287	0,1	367	0,2
13 APTEEKKIALA	1	0,0	173	0,2	14	0,0	185	0,1	1	199	19	219	0,1	231	0,1
56 POSTI- JA TELELIKENNE	4	0,2	139	0,1	47	0,1	174	0,1	4	186	72	262	0,1	607	0,3
51 KANSI- JA KONEMIEHISTÖ	0	0,0	145	0,1	35	0,1	168	0,1	0	186	47	233	0,1	210	0,1
20 JULKISEN HALLINNON JOHTAMINEN	2	0,1	149	0,1	11	0,0	159	0,1	2	173	17	192	0,1	383	0,2
50 MERIPÄÄLLYSTÖ	1	0,0	134	0,1	9	0,0	140	0,1	1	160	13	174	0,1	206	0,1
72 JALKINE JA NAHKA	3	0,1	98	0,1	40	0,1	130	0,1	3	119	56	178	0,1	322	0,2
96 PESULA	3	0,1	107	0,1	28	0,0	128	0,1	4	134	40	178	0,1	246	0,1

93 KOTITALOUS	4	0,2	99	0,1	24	0,0	119	0,1	4	128	45	177	0,1	197	0,1
81 LASI JA TIILI	3	0,1	100	0,1	26	0,0	117	0,1	4	120	36	160	0,1	267	0,1
60 KAIVOS JA LOUHINTA	0	0,0	98	0,1	25	0,0	116	0,1	0	140	38	178	0,1	169	0,1
39 MUU KAUPALLINEN TYÖ	3	0,1	91	0,1	25	0,0	110	0,1	5	110	30	145	0,1	158	0,1
97 MATKAILUPALVELU	0	0,0	100	0,1	11	0,0	107	0,1	0	120	16	136	0,1	97	0,0
99 MUUT PALVELUT	3	0,1	74	0,1	30	0,0	105	0,1	4	86	46	136	0,1	180	0,1
04 USKONNOLLINEN ALA	1	0,0	84	0,1	7	0,0	91	0,1	1	99	10	110	0,0	176	0,1
43 KALASTUS	2	0,1	67	0,1	26	0,0	89	0,1	2	82	35	119	0,0	196	0,1
X7 OHJAAVA KOULUTUS	1	0,0	35	0,0	61	0,1	89	0,1	3	40	107	150	0,1	71	0,0
19 MUU TERVEYDENHUOLTO JA SOSIAALIALA ...	0	0,0	73	0,1	13	0,0	82	0,0	0	86	20	106	0,0	99	0,0
17 PSYKOLOGIA	1	0,0	70	0,1	5	0,0	75	0,0	2	78	5	85	0,0	103	0,0
87 KIINT.KONEIDEN KÄYTTÖ ENERG.- JA VESIH	0	0,0	41	0,0	7	0,0	45	0,0	0	46	12	58	0,0	119	0,1
59 MUU KULJETUS JA LIIKENNE	1	0,0	33	0,0	4	0,0	36	0,0	1	38	5	44	0,0	49	0,0
49 MUU MAA- JA METSÄTALOUSTYÖ	0	0,0	18	0,0	17	0,0	34	0,0	0	23	23	46	0,0	36	0,0
14 ELÄINLÄÄKINTÄ JA YMPÄRISTÖNSUOJELU ...	1	0,0	26	0,0	3	0,0	29	0,0	1	30	8	39	0,0	59	0,0
52 LENTOKULJETUS	0	0,0	25	0,0	2	0,0	27	0,0	0	32	2	34	0,0	40	0,0
61 ÖLJYNPORAUS- JA TURPEENNOSTO	1	0,0	19	0,0	7	0,0	24	0,0	1	22	14	37	0,0	45	0,0
X8 KIELIKOULUTUS (MUU KUIN MAAHANMUUTT.)	0	0,0	22	0,0	1	0,0	23	0,0	0	24	1	25	0,0	5	0,0
53 VETURINKULJETUS	0	0,0	17	0,0	2	0,0	19	0,0	0	18	2	20	0,0	31	0,0
X9 TIETOTEKNIIKAN PERUSKOULUTUS	0	0,0	5	0,0	1	0,0	6	0,0	0	6	1	7	0,0	6	0,0
42 RIISTANHOITO JA METSÄSTYS	0	0,0	1	0,0	1	0,0	2	0,0	0	1	3	4	0,0	6	0,0
	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0	0,0	1	0,0
	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0	0	0	0,0	3	0,0
yhteensä	2 339	100,0	115 163	100,0	68 007	100,0	171 284	100,0	2 643	146 263	117 189	266 095	100,0	212 938	100,0

Liite 6

Vuosina 2007 - 2009 etuuden maksatuksen estävän lausunnon saaneet henkilöt ammattiryhmän ja seuraamuslajin mukaan (vähintään 2 000 henkilöä sisältävät ryhmät)

Ammattiryhmä	ei työmarkkinoiden käytettävissä		karenssi		velvoite		yhteensä		työttömiä työnhakijoita	
		%		%		%		%	keskimäärin	%
X2 ilman ammattia olevat	536	22,9	17 033	14,8	38346	56,4	49 970	29,2	25 395	11,9
75 konepaja ja rakennusmetallityö.	122	5,2	8 093	7,0	2391	3,5	9 759	5,7	13 084	6,1
62 talonrakennustyö	135	5,8	7 341	6,4	2800	4,1	9 374	5,5	13 597	6,4
34 tavaroiden myyntityö	109	4,7	6 393	5,6	1775	2,6	7 783	4,5	10 028	4,7
91 majoitusliike- ja suurta-loustyö	127	5,4	6 232	5,4	1715	2,5	7 472	4,4	9 267	4,4
24 sihteeri- ja toimistotyö	113	4,8	4 813	4,2	1106	1,6	5 720	3,3	11 987	5,6
94 kiinteistönhoito- ja siivoustyö	109	4,7	4 053	3,5	1553	2,3	5 210	3,0	7 271	3,4
10 terveyden- ja sairaan-hoitotyö	113	4,8	4 353	3,8	695	1,0	4 895	2,9	6 356	3,0
54 tieliikennetyö	39	1,7	3 987	3,5	1071	1,6	4 729	2,8	4 963	2,3
76 sähkötyö	41	1,8	3 740	3,2	818	1,2	4 338	2,5	7 280	3,4
00 tekniikan alan työ	32	1,4	3 194	2,8	461	0,7	3 569	2,1	8 118	3,8
88 pakkaus-, varasto- ja ahtaustyö	47	2,0	2 411	2,1	1112	1,6	3 235	1,9	4 234	2,0
92 tarjoilutyö	35	1,5	2 409	2,1	666	1,0	2 905	1,7	3 217	1,5
33 myyntityö ja kauppa-edustustyö	29	1,2	2 615	2,3	338	0,5	2 873	1,7	3 740	1,8
15 sosiaalialan työ	56	2,4	2 283	2,0	607	0,9	2 773	1,6	5 042	2,4
X4 vastavalmistuneet	10	0,4	354	0,3	2445	3,6	2 700	1,6	1 068	0,5
25 tietotekniikka	18	0,8	2 330	2,0	404	0,6	2 639	1,5	4 037	1,9
77 puutyö	40	1,7	1 804	1,6	606	0,9	2 255	1,3	3 987	1,9
03 opetusalan työ	39	1,7	1 920	1,7	213	0,3	2 123	1,2	5 468	2,6

Liite 7

YHTIENVETO ELY-KESKUKSILLE JA TE-TOIMISTOILLE TEHDYN TYÖTTÖMYYSTURVAN SEURAAMUSJÄRJESTELMÄÄ, KOSKEVAN KYSELYN VASTAUKSISTA

HUHTIKUU 2010
Yhteenvetoraportti
N=72

Vastausprosentti:
kaikki yht. 80,9 %
ELY-keskus 73,3 %
TE-toimisto 82,4 %

Vastaajan taustatiedot:

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1.	ELY-keskus	11	15,28%
2.	TE-toimisto	61	84,72%
	Yhteensä	72	100%

Pitää täysin paikkansa = vihrea

Pitää osittain paikkansa = keltainen

Ei pidä lainkaan paikkaansa = punainen

Työttömyysetuuden menettämisen uhan vaikutus työn tai TE-toimiston palveluiden tarjoamiseen

	Pitää täysin paikkansa (Arvo: 3)	Pitää osittain paikkansa (Arvo: 2)	Ei pidä lainkaan paikkaansa (Arvo: 1)	Yhteensä
Työttömyysetuus on vastikkeellista, joten työtä ja palveluita tarjotaan (avg: 2,82)	82		18	100 %
Työttömyysturvaseuraamuksen vaikutus asiakkaan toimeentuloon johtaa siihen, ettei työtä tai palveluita tarjota (avg: 1,38)	1	35	64	100 %
Työttömyysturvaseuraamuksesta johtuva väkivalan uhka johtaa siihen, ettei työtä tai palveluita tarjota (avg: 1,49)	3	43	54	100 %
Yhteensä	29 %	32 %	39 %	

Työttömyysturvaseuraamuksen asettamiseen vaikuttavat muun muassa

	Pitää täysin paikkansa (Arvo: 3)	Pitää osittain paikkansa (Arvo: 2)	Ei pidä lainkaan paikkaansa (Arvo: 1)	Yhteensä
Huoli työnhakijan toimeentulosta, työnhakijan huoltovollisuus ym. vastaavat seikat (avg: 1,10)	10	90		100 %
Työnhakija tunnetaan TE-toimistossa, hän on esimer-	8	92		100 %

kiksi vakioasiakas tai henkilöstön tuttava (avg: 1,08)				
Työttömyysturvaseuraamuksen asettamisesta johtuva väkivallan uhka (avg: 1,17)	17	83		100 %
Työnhakija on jo menettänyt oikeutensa työttömyys-etuuteen, eikä uutta seuraamusta siksi pidetä tarpeellisenä asettaa (avg: 1,26)	3	21	76	100 %
Työnhakija on jo menettänyt oikeutensa työttömyys-etuuteen, joten uusi seuraamus asetetaan myöhemmästä menettelystä helpommin (avg: 1,17)	17	83		100 %
Työnhakijan ikä siten, että nuorelle (alle 25-vuotias) työnhakijalle asetetaan seuraamus helpommin kuin muille (avg: 1,10)	1	7	92	100 %
Työnhakijan ikä siten, että nuorelle (alle 25-vuotias) ei aseteta seuraamuksia hänen ikänsä takia (avg: 1,03)	3	97		100 %
Yhteensä	1 %	12 %	88 %	

Lainsäädäntö on riittävän yksiselitteinen seuraamuksen asettamisen osalta

	Pitää täysin paikkansa (Arvo: 3)	Pitää osittain paikkansa (Arvo: 2)	Ei pidä lainkaan paikkansa (Arvo: 1)	Yhteensä
Työstä kieltäytyminen (avg: 2,64)	67	31	3	100 %
Työstä eroaminen (avg: 2,64)	65	33	1	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 2,25)	31	64	6	100 %
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (TTL 8 luvun 2 §) (avg: 2,63)	67	29	4	100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (työmarkkinatuen lakkauttaminen; TTL 8 luvun 4 a §) (avg: 2,65)	69	26	4	100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 2,51)	56	40	4	100 %
Etuuden lakkauttaminen tilanteessa, jossa työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (avg: 2,21)	35	51	14	100 %
Yhteensä	56 %	39 %	5 %	

Mahdolliset kehittämissuhteet

Yleistä

Seuraamusjärjestelmää pitäisi yksinkertaistaa (esim. työstä kieltäytymisen seurauksena voi olla määräaika, toistuvuus, työmarkkinatuen lakkautus tai ei työmarkkinoiden käytettävissä).

Paljon harkintaan perustuvia kohtia, ovatko tarpeellisia.

Työmarkkinatukilain uudelleen tarkastelu ja remontointi.

Työmarkkinoiden käytettävissä oleminen

Etuuden lakkauttaminen tilanteessa, jossa työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä voi olla pulmallinen, jos ei pystytä asiaa selvästi todentamaan ja nykyisessä lainsäädännössä pitäisi selkeästi olla ilmaistuna, että jos asiakas itse ilmoittaa ettei todellisuuudessa ole valmis vastaanottamaan työtä tai toimenpiteitä.

Etuuden lakkauttamisen osalta tarkennusta, mitä ovat tilanteet, joissa etuus lakkautetaan. (selviä on vain osoitukset työhön tai koulutukseen) Miten esim. sairausasiat?

Laki edellyttää tarjoamaan työtä tai toimenpidettä, jotta voidaan todeta onko hakija työmarkkinoiden käytettävissä. Aina ei kuitenkaan voida edes tarjota mitään, koska hakijan työmarkkinavalmiudet ovat niin heikot, esim. päihteiden käyttö, sv-300 päiväläiset, vankilakierteessä olevat; tuomioita takana ja uusia tulossa ym. jotka vaan hakevat toimeentuloa.

Työmarkkinoiden käytettävissä olon laajempi tarkastelu kuin pelkkä työ- tai koulutustarjous.

Ei työmarkkinoiden käytettävissä -pykälä poistettava laista kokonaan. Seuraamukset työstä kieltäytymisen tai eroamisen perusteella, oltava työtarjous.

Selkeytys ohjeistuksen: henkilö voi olla työnhakija, mutta ei työtön työnhakija. Tähän ryhmään kuuluisi "työkyvyttömät", työhaluttomat, jotka eivät mene eläkeselvittelyihin jne.

Tuleva työssäkäyntialue sääntö -> työmarkkinoiden käytettävissä olo, vanha säännöstö parempi

Työstä kieltäytyminen, eroaminen ja erottaminen

Minimipalkan täsmentäminen siltä osin kuin ei ole sovellettavaa työehtosopimusta voimassa. Muotoilu voisi olla esim. siten, että "jos alalla ei sovelleta yleisittävää työehtosopimusta, niin minimipalkan määrittelyssä on käytettävä alinta voimassaolevan työehtosopimuksen palkkausta".

Eryteisesti työstä kieltäytymisestä ja eroamisesta lainsäädännön muuttaminen siten, että lain soveltaminen eri puolilla maata olisi nykyistä tasapuolisempaa.

Nuorten työmarkkinatukioikeus

Voisiko saada tarkan ohje nuoren kieltäytyessä yhteishausta toistuvasti? Jotkut toimistot antaa P5:n ja jotkut uuden R2:n. Siis keväällä ei hae -> R2, uusi kysely syksyllä, ei hae ->R2 vai P5 (muita rötöksiä ei ole)

Nuorten kohdalla jatkuvat selvityspyynnöt pitäisi saada jotenkin "hallintaan".

Alle 25-vuotiaiden ammattikouluttamattomien työmarkkinatuki olisi selkeintä rajata vain palvelujen ajalta maksettavaksi. Riittävän tehokkaan koulutukseen haun arviointi, tehokkaan katumisen arviointi ym vie kohtuuttomasti aikaa.

Toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely

2:21 : Laista ei käy ilmi esim. se, ettei typo-lausuntoa asiasta voi antaa, ellei maksaja ole ennättänyt tehdä päätöstä aiemmasta menettelystä.

Mikä on toistuvaa? Onko sitä järkevää täsmentää lukumäärällä.

Lainsäädäntö on riittävän yksiselitteinen seuraamuksen voimassaolon lakkaamisen osalta

				Yhteensä
	Pitää täysin paikkansa (Arvo: 3)	Pitää osittain paikkansa (Arvo: 2)	Ei pidä lainkaan paikkansa (Arvo: 1)	
Työstä kieltäytyminen (avg: 2,85)	85		15	100 %
Työstä eroaminen (avg: 2,86)	86		14	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 2,61)	64	33	3	100 %
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolo-velvoite (TTL 8 luvun 2 §) (avg: 2,51)	58	35	7	100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolo-velvoite (työmarkkinatuen lakkauttaminen; TTL 8 luvun 4 a §) (avg: 2,61)	65	31	4	100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapolitiisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 2,58)	64	31	5	100 %
Etuuden lakkauttaminen tilanteessa, jossa työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (avg: 2,22)	36	50	14	100 %
Yhteensä	65 %	30 %	5 %	

Mahdolliset kehittämissuhteet

Yleistä

Lakkaamisen selvittäminen siirretään maksajan tehtäväksi.

Kolmen erilaisen työssäolo-velvoitteen olemassaolo sekoittaa.

Työssäolo-velvoitteen täyttymisen osalta eri perusteet täyttymiselle saisivat olla samanlaiset.

Määräaikaseuraamusten voimassaolon lakkaamisen osalta selkeää, mutta työssäolo-velvoitteiden tutkiminen työlästä.

Jos määritelty määräaikainen karenssi, on seuraamuksen voimassaolon lakkaaminen selkeää te-toimistossa. Maksajat joskus kysyvät tarpeettomasti uutta lausuntoa. Jos maksukiello asetettu toistaiseksi, ei lainsäädäntö ole ollenkaan selkeä.

Työssäolo-velvoite luettava työ: jos seurataan lain määrittelyä, edellyttäisi maksajayhteistyötä

Työmarkkinoiden käytettävissä oleminen

Joskus pohdituttaa, mikä työssä tai toimenpiteessä oloaika on riittävän pitkä, jotta voidaan katsoa henkilön jälleen olevan työmarkkinoiden käytettävissä.

Työmarkkinoiden käytettävissä oleminen - laki epäselvä, millä oikeuden voi palauttaa, esim. miten pitkä työsuhde riittää palauttamaan oikeuden.

Työstä kieltäytyminen, eroaminen ja erottaminen

90 päivän määräaika tulisi asettaa, mikäli eroaminen on toistaiseksi voimassa olevasta työsuhteesta. Määräaikaisen työsuhteen kohdalta 90 päivää on joissakin tapauksissa kohtuuttoman pitkä.

Nuorten työmarkkinatukioikeus

Nuorten työssäolo-velvoitteen, odotusaikojen ja määräaikojen yksinkertaistaminen.

Toistuva työvoimapolitiisesti moitittava menettely

Tarkempi määritelmä, minkälaisissa tapauksissa katsotaan olevan toistuva menettely ja voidaanko tulkitta, ettei ole toistuva menettely, jos edellisten rikkeiden jälkeen on ollut toimenpiteessä/työssä vuoden aikana

TTL 2 luku 21 §. Voisiko työvoimapoliittinen toimenpide riittää purkamaan työssäoloehto, jos kerran (työvoima)koulutuskin riittää purkuehtoon.

3 kuukauden työssäoloehdon täyttymisen laskenta haasteellista pätkätyöläisten kohdalla.

Lainsäädäntö mahdollistaa riittävän tapauskohtaisen harkinnan seuraamuksen asettamisessa

				Yhteensä
	Pitää täysin paikkansa (Arvo: 3)	Pitää osittain paikkansa (Arvo: 2)	Ei pidä lainkaan paikkansa (Arvo: 1)	
Työstä kieltäytyminen (avg: 2,61)	65	31	4	100 %
Työstä eroaminen (avg: 2,58)	64	31	6	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 2,46)	51	43	6	100 %
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (TTL 8 luvun 2 §) (avg: 2,56)	65	25	10	100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (työmarkkinatuen lakkauttaminen; TTL 8 luvun 4 a §) (avg: 2,50)	61	28	11	100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapoliittisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 2,56)	60	36	4	100 %
Etuuden lakkauttaminen tilanteessa, jossa työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (avg: 2,46)	53	40	7	100 %
Yhteensä	60 %	33 %	7 %	

Mahdolliset kehittämissuhteet

Yleistä

TTL ja TEM:n ohjeet määrittelevät tarkoin annettavat lausunnot, harvoin jää harkittavaa. Yksittäiset virkailijat antavat nykyään lausunnot, joten harkittavaa ei pitäisikään jäädä kovin paljon, vaan ohjeet riittävän tarkat.

Yhteisen näkemyksen synnyttäminen työvoimaneuvojan ja asiakkaan kesken. Sanktion asettaminen ei ole itseisarvo.

Työvoimatoimikuntien lakkauttamisen jälkeen TE-toimiston harkintavaltaa ei juuri ole.

Harkinnan mahdollisuutta liikaakin. Pitäisi olla seikkaperäisemmät ohjeet. Tasapuolisuus ja yhdenvertaisuus eivät toteudu, jos/kun harkintavalta on liian suuri.

Työmarkkinoiden käytettävissä oleminen

Todellinen työn hakeminen vs. työmarkkinoiden käytettävissä olo?

Ei työmarkkinoiden käytettävissä lausunto tulisi voida antaa, vaikka kyse ei olisi työ- tai koulutustarjouksesta. Myös työvoimapoliittisista toimenpiteistä kieltäytymisistä tulisi voida tarvittaessa antaa ko. lausunto

TE-toimiston palveluihin liittyvä työvoimapoliittisesti moitittava menettely

Esim. lupakoulutuksesta kieltäytymisen seuraamus tuntuu kohtuuttomalta.

Te-toimiston palveluiden noudattamatta jättämisessä huomioon otettavia seikkoja liikaa: toimenpiteen tyyppi, suunnitelmassa sopiminen, menettelyn toistuvuus, ikä ja päivärahalaaji. Pitäisi yksinkertaistaa.

Työmarkkinatoimenpiteistä kieltäytymisessä ja eroamisessa mahdollinen määräaika saisi olla lyhyempi.

Valitusasteiden ratkaisukäytäntö on mielestänne johdonmukaista seuraavissa tapauksissa

				Yhteensä
	Pitää täysin paikkansa (Arvo: 3)	Pitää osittain paikkansa (Arvo: 2)	Ei pidä lainkaan paikkaansa (Arvo: 1)	
Työstä kieltäytyminen (avg: 2,51)	53	46	1	100 %
Työstä eroaminen (avg: 2,44)	46	53	1	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 2,39)	44	50	6	100 %
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (TTL 8 luvun 2 §) (avg: 2,64)	64	36		100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (työmarkkinatuen lakkauttaminen; TTL 8 luvun 4 a §) (avg: 2,72)	72	28		100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 2,57)	58	40	2	100 %
Etuuden lakkauttaminen tilanteessa, jossa työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (avg: 2,43)	49	46	5	100 %
Yhteensä	55 %	43 %	2 %	

Työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä asetettavat seuraamukset ovat oikeassa suhteessa työnhakijan menettelyn työvoimapolitiittiseen moitittavuuteen

				Yhteensä
	Pitää täysin paikkansa (Arvo: 3)	Pitää osittain paikkansa (Arvo: 2)	Ei pidä lainkaan paikkaansa (Arvo: 1)	
Työstä kieltäytyminen (avg: 2,74)	76	21	3	100 %
Työstä eroaminen (avg: 2,61)	67	28	5	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 2,42)	53	36	11	100 %
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (TTL 8 luvun 2 §) (avg: 2,63)	69	24	7	100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (työmarkkinatuen lakkauttaminen; TTL 8 luvun 4 a §) (avg: 2,65)	68	29	3	100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 2,72)	75	22	3	100 %
Etuuden lakkauttaminen tilanteessa, jossa työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (avg: 2,67)	72	22	6	100 %
Yhteensä	69 %	26 %	5 %	

Mahdolliset kehittämissuhteet

Yleistä

Määräaikoja voisi olla esim. 15, 30, 60, 90 jotta voi tapauskohtaista harkintaa käyttää. Esim. lupakoulutuksesta kieltäytymisestä, suunnitelman toteuttamisen jättämisestä

Ei monenlaisia määräaikoja! Erilaiset määräajat eivät ole hyvä asiakkaille eikä virkailijoille - selkeys on myös läpinäkyvyyttä!

Seuraamuksiin porrasteisuutta moitittavuuden ja esim. työsuhteen keston mukaan.

TE-toimiston palveluista kieltäytyminen/eroaminen oltava lyhyempi määräaika kuin työstä kieltäytymisestä. Työstä kieltäytymisestä ja eroamisesta saman pituinen määräaika? Onko työttömyysturvan epäminen kokonaan määräajaksi tarkoituksenmukainen keino, vai olisiko turvan tason alentaminen tehokkaampi?

Jos rike on tietoinen valita, ovat seuraamukset täysin kohdallaan. Rike ei kuitenkaan aina ole tietoista, vaan siihen voi vaikuttaa huolimattomuus, unohdus, tietämättömyys jne, jolloin seuraamukset saattavat olla todella kohtuuttomat. Asiat ovat myös monimutkaisia, jolloin annetut sekä kirjalliset että suulliset ohjeet on voitu ymmärtää väärin.

Sanktioiden lyhentäminen

Työmarkkinoiden käytettävissä oleminen

Jos asiakas ei itse katso, ettei ole työmarkkinoiden käytettävissä, rangaistus hankala palvelun kannalta.

Työstä kieltäytyminen, eroaminen ja erottaminen

Työstä eroamisen osalta pitäisi olla useampia variaatioita. Esim. provisiopalkkaisesta työstä eroaminen, jos palkka jää todella mitättömäksi ja toisaalta kiinteäpalkkainen joka saa kohtuupalkan. Sanktio on molemmille sama vaikka toinen ei todellisuudessa voi tulla toimeen saamallaan provisiopalkalla ja toisella on taattu esim. TES:n mukainen palkka. Esim. lehtimyyjät.

Työstä kieltäytymisestä voisi asettaa 3 kk määräajan ja työstä eroamisesta 4 kk.

Työstä eroaminen ilman pätevää syytä tulisi asettaa vieläkin moitittavampaan asemaan - olisiko sittenkin mahdollista sama seuraamus kuin "toistuvasta työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä"? Etuuden piirissä on ? henkilöitä, jotka tosiasiallisesti eivät ole työmarkkinoiden käytettävissä, kun työtä tarjotaan... liian usein tästä selviää karensilla?

TE-toimiston palveluihin liittyvä työvoimapolitiittisesti moitittava menettely

Etuuden lakkauttaminen.....kohdassa ongelmana ovat työllistymistä edistävissä toimenpiteissä olevien "sanktiot", vaikka hakija ei esim. voi osallistua toimenpiteeseen, koska osallistuu johonkin muuhun omaa elämäntilannettaan kohentavaan tapahtumaan.

Työkokeilun voisi irrottaa sanktiomenettelystä. AVO -psykologit harvoin käyttävät sanktiomenettelyä työkokeilujen osalta, joten tältä osin käytäntö ja lainsäädäntö eivät kohta.

Toimenpiteiden osalta määräaikoja voisi laskea 2 kk:sta 1 kuukauteen

Nuorten työmarkkinatukioikeus

Muiden sosiaalietuuksien kokonaisvaikutus pitäisi lainsäädännössä ottaa huomioon. Esim. nuoret, joille on annettu 5 kk:n velvoite, voivat ilmoittaa, että se on ihan hyvä, saavat enemmän toimeentulotukea kuin saisivat työmarkkinatukea eivätkä halua "huonompialkkaisiin töihin" tai mihinkään toimenpiteeseen tai ammatilliseen koulutukseen vaan ilmoittavat hakevansa hyväpalkkaista kivaa työtä. Pitäisi olla jokin parempi porkkana pyrkiä koulutukseen ja työmarkkinoille vaikka toimenpiteiden kautta.

Syksyn yhteishaku ei velvoittavaa, koska tarjonta suppeaa

Työmarkkinatuen lakkauttaminen (pitkään työttömänä olleet)

Pitkään työttömänä olleen 5 kuukauden työssäolovelvoite on tietyissä tapauksissa kohtuuttoman pitkä ja eroaa selvästi muista seuraamuksista.

Työnhakijan työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä asetettavat seuraamukset ovat

	Liian lieviä (Arvo: 3)	Sopivia (Arvo: 2)	Liian ankaria (Arvo: 1)	Yhteensä
Työstä kieltäytyminen (avg: 2,00)	6	88	6	100 %
Työstä eroaminen (avg: 1,85)	4	77	19	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 1,74)	3	68	29	100 %
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (TTL 8 luvun 2 §) (avg: 1,85)	1	82	17	100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (TTL 8 luvun 4 a §) (avg: 1,83)	3	78	19	100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 1,99)	4	90	6	100 %
Etuuden lakkauttaminen tilanteessa, jossa työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (avg: 1,94)	6	83	11	100 %
Yhteensä	4 %	81 %	15 %	

Kyllä = vihreä Ei = punainen eos = harmaa

Etuuden lakkauttaminen samalla tavalla kuin työnhakijalta, joka ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (TTL 2 luku 8 §)

	Kyllä (Arvo: 2)	Ei (Arvo: 1)	En osaa sanoa (Arvo: 0)	Yhteensä
Työstä kieltäytyminen (avg: 1,11)	10	78	12	100 %
Työstä eroaminen (avg: 1,11)	10	82	8	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 1,19)	17	71	12	100 %
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä TTL 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettu menettely (avg: 1,18)	15	68	17	100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä TTL 8 luvun 4 a §:ssä tarkoitettu menettely (avg: 1,25)	21	62	17	100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 1,31)	26	60	14	100 %
Yhteensä	16 %	70 %	13 %	

Korvauksettomien määräaikaisten lyhentäminen

	Kyllä (Arvo: 2)	Ei (Arvo: 1)	En osaa sanoa (Arvo: 0)	Yhteensä
Työstä kieltäytyminen (avg: 1,11)	11	88	1	100 %
Työstä eroaminen (avg: 1,19)	18	78	4	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 1,34)	32	61	7	100 %

Yhteensä	20 %	75 %	4 %	
----------	------	------	-----	--

Korvauksettomien määräaikojen pidentäminen

	Kyllä (Arvo: 2)	Ei (Arvo: 1)	En osaa sanoa (Arvo: 0)	Yhteensä
Työstä kieltäytyminen (avg: 1,10)	10	89	1	100 %
Työstä eroaminen (avg: 1,11)	11	86	3	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 1,09)	8	88	4	100 %
Yhteensä	10 %	88 %	3 %	

Korvauksettomien määräaikojen kehittäminen siten, että työnhakija voisi omalla menettelyllään vaikuttaa etuuden menettämisen keston vastaavan kaltaisesti kuin HE 274/2009 vp on esitetty työllistymissuunnitelman laatimistilaisuuteen saapumatta jäämisestä

	Kyllä (Arvo: 2)	Ei (Arvo: 1)	En osaa sanoa (Arvo: 0)	Yhteensä
Työstä kieltäytyminen (avg: 1,24)	19	63	18	100 %
Työstä eroaminen (avg: 1,23)	19	64	17	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 1,43)	33	45	22	100 %
Yhteensä	24 %	57 %	19 %	

Korvauksettomien määräaikojen korvaaminen työssäolovelvoitteilla

	Kyllä (Arvo: 2)	Ei (Arvo: 1)	En osaa sanoa (Arvo: 0)	Yhteensä
Työstä kieltäytyminen (avg: 1,16)	15	78	7	100 %
Työstä eroaminen (avg: 1,10)	10	83	7	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 1,18)	17	75	8	100 %
Yhteensä	14 %	79 %	7 %	

Työssäolovelvoitteiden korvaaminen korvauksettomilla määräajoilla

	Kyllä (Arvo: 2)	Ei (Arvo: 1)	En osaa sanoa (Arvo: 0)	Yhteensä
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (TTL 8 luvun 2 §) (avg: 1,20)	20	76	4	100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä työssäolovelvoite (TTL 8 luvun 4 a §) (avg: 1,17)	17	79	4	100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 1,09)	8	86	6	100 %
Yhteensä	15 %	81 %	5 %	

Nykyisten seuraamusten korvaaminen etuuden tason alentamisella

				Yhteensä
--	--	--	--	----------

	Kyllä (Arvo: 2)	Ei (Arvo: 1)	En osaa sanoa (Ar- vo: 0)	
Työstä kieltäytyminen (avg: 1,23)	21	68	11	100 %
Työstä eroaminen (avg: 1,17)	15	74	11	100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 1,30)	26	61	13	100 %
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä TTL 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettu menettely (avg: 1,14)	13	74	13	100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä TTL 8 luvun 4 a §:ssä tarkoitettu menettely (avg: 1,18)	15	71	14	100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 1,19)	17	72	11	100 %
Etuuden alentaminen tilanteessa, jossa työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (avg: 1,10)	8	79	13	100 %
Yhteensä	16 %	71 %	12 %	

Vastasitte, että etuuden tasoa voisi alentaa. Etuuden tason alentamisen tulisi olla voimassa

	Kyllä (Arvo: 2)	Ei (Ar- vo: 1)	En osaa sanoa (Ar- vo: 0)	Yhteensä
Nykyisten työssäolovelvoitteiden kaltaisesti, jolloin hakijan myöhempi menettely vaikuttaisi seuraamuksen kestoan (avg: 1,82)	70	15	15	100 %
Nykyisten korvauksettomien määräaikojen kestojen mukaisesti (avg: 1,65)	58	31	11	100 %
Yhteensä	63 %	23 %	13 %	

Etuuden alentaminen tulisi olla voimassa johonkin muuhun ajankohtaan asti, mihin?

Palveluun osallistumiseen saakka. Otettava huomioon toimistojen erilaiset mahdollisuudet palvelujen tarjoamiseen (esim. info kerran viikossa/kerran kuukaudessa?).

Etuuden tason alentaminen olisi HYVÄ juttu. Jolla voisi olla motivoivampi merkitys kuin asetetulla määräajalla.

Tulisiko etuuden tason alentuminen porrastaa esimerkiksi työnhakijan menettelyn toistuvuuden perusteella?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1.	Kyllä	24	92,31%
2.	Ei	2	7,69%
	Yhteensä	26	100%

Muita seikkoja etuuden tason alentamisesta

Porrastusta käytettäisiin vain ensimmäisessä moitittavassa menettelyssä, ei enää toisessa.

Työttömyyden pitkittyminen asiakkaat, jotka eivät ole työmarkkinoiden käytettävissä omien henk.koht.syiden vuoksi

Työsuhteen kesto tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon seuraamuksissa, jotka asetetaan työstä kieltäytymisen tai työstä eroamisen taikka erottamisen perusteella

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1.	Kyllä	37	51,39%
2.	Ei	26	36,11%
3.	En osaa sanoa	9	12,50%
	Yhteensä	72	100%

Mahdolliset kehittämissuhteet

Työstä maksettu palkka/työaika pitäisi jotenkin huomioida seuraamuksessa. Onhan aivan eri asia kieltäytyä kolmannen sektorin osa-aikatyöstä kun normaalista palkkatyöstä...

Lyhyempi työssäolo -> lyhyempi työttömyyspäivärahan kesto. Karensseissa ei syytä erilaisiin.

Määräaikaisesta lyhyestä työsuhteesta lievempi seuraamus kuin esim. toistaiseksi voimassa olevasta tai pidemmästä määräaikaisesta työsuhteesta eroamisesta tai kieltäytymisestä

Ei lisää vaihtoehtoja, sillä seurauksena olisi monimutkaistuminen. Tarjotun työn todellista kestoja ei aina voi etukäteen arvioida.

Työsuhteen keston määrittäminen 3-portaiseksi: alle 5 päivää, 5 pv - 4 kk (koeaika), yli 4 kk.

Erittäin pitkän työuran/historian omaaville ihmisillä tulisi olla lyhyemmät määräajat kuin muilla hakijoilla.

Monet aktiiviset työnhakijat lähtevät ammattiaan vastaamattomalle alalle, koska eivät halua olla työttömänä. On kohtuutonta, jos he saavat 3 kk:n karenssin, jos osoittautuu, että työ oli aivan muuta kuin he odottivat.

Lähinnä työstä kieltäytyminen lyhyissä työsuhteissa.

Alle kuukauden työ -> määräaika 30pv.

Pitkä työsuhte - kokoaikainen työ -> seuraamukset voisivat olla pidemmät, kun taas lyhyistä suhteista annettavat karenssit.

Määräajan määräytymisraja yli tai alle viisi päivää kestävässä työsuhteissa on keinotekoinen ja melko kova. (Jos työ kestää esim. 7 päivää?) Yksi ehdotus olisi nostaa raja 2-3 viikkoon.

Lyhytaikaisista työsuhteista kohtuuttoman pitkät sanktiot

Nykyiset työttömyysturvaseuraamukset tulisi korvata uudentyyppisillä seuraamuksilla.

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1.	Kyllä	2	2,78%
2.	Ei	35	48,61%
3.	En osaa sanoa	35	48,61%
	Yhteensä	72	100%

Vastasitte edelliseen kyllä. Millaisilla seuraamuksilla nykyiset tulisi korvata ja millaisesta moitittavasta menettelystä seuraamuksia tulisi asettaa?

Sosiaalitoimiston ei tulisi velvoittaa asiakkaita työnhakijoiksi (lakimuutos).

Työmarkkinatuella olevien työnhakijoiden tulisi osoittaa aktiivisuus tietyn ajan kuluessa tai muutoin siirtyä perustuen piiriin (sosiaalitoimi).

Nykyisten työttömyysturvaseuraamusten lisäksi tulisi olla käytettävissä muita kuin edellä mainittuja seuraamuksia.

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1.	Kyllä	8	11,11%
2.	Ei	35	48,61%
3.	En osaa sanoa	29	40,28%
	Yhteensä	72	100%

Vastasitte edelliseen kyllä. Millaisia seuraamuksia tulisi nykyisten lisäksi olla ja millaisesta moitittavasta menettelystä seuraamuksia tulisi asettaa?

Työttömyysturvan poistaminen määräajaksi.

Määräaikojen pituuksien määrää lisättävä esim. 15 30 60 90

Joillakin henkilöillähän on tarkoitus vain jäädä etuudelle. Joissakin tapauksissa määräaika on riittävä ja joissakin ei. Mikä olisi sopiva vaihtoehto on vaikea sanoa, toisaalta jos mennään vapaampaan vaihtoehtovalintaan niin maksajahan voisi määritellä estoajat.

Työssäolovelvoitteen/karenssin lyhentäminen & lyhentyminen mahdolliseksi, jos seuraamuksien saanut osallistuu yhdyskuntapalvelu - tyyppiseen tms. yleishyödylliseen toimintaan.

Esim. porrastus tuen alenemiseen moitittavan menettelyn toistuvuuden suhteen

Kehitettäisiin aktiivisia seuraamuksia.

Seuraamukset suhteessa taloudellisiin tukitoimiin.

En osaa sanoa, mutta todennäköisesti monessa tapauksessa jokin vaihtoehtoinen / muu menettely voisi olla parempi tai kohtuullisempi vaihtoehto.

Onko työvoimapolitiittisesti perusteltua asettaa korvaukseton määräaika, jos työnhakija on ollut työmarkkinoilla kuuden kuukauden aikana vähemmän kuin kuusi viikkoa eikä työmarkkinoilta poissaoloon ole pätevää syytä (ns. pitkäkö poissaolo)?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1.	Kyllä	26	36,11%
2.	Kyllä, mutta säännöstä tulisi kehittää	14	19,44%
3.	Ei, säännöksestä tulisi luopua kokonaan	32	44,44%
	Yhteensä	72	100%

Vastasitte kyllä, mutta säännöstä tulisi kehittää. Miten säännöstä tulisi kehittää?

Hyväksyttävän syyn tulisi kattaa koko kuuden kuukauden tarkastelujakso.

Kassalaisille ja Kelalaisille sama säädös.

Tulisi yhdistää "pitkäkö aika poissa työmarkkinoilta" ja odotusaika samaan lainkohtaan. Esim. tarkastelu 2 vuoden aikana, määräaika 5 kk.

Poissaolo työmarkkinoilta olisi hyväksyttävää ilman perusteita, pitemmältä ajalta esim. yksi vuosi.

Ehkä voisi ottaa huomioon tarkastelujakso pidemmältä aikaväliltä.

Työmarkkinoilla oloa voisi edellyttää olevan 2 kk.

Vaikka työnhakija menettää oikeutensa työttömyysetuuteen 60 päiväksi, hänellä tulisi siitä huolimatta säilyä oikeus työttömyysturvan peruspäivärahaan tai ansioturvaan ko. määräajan jälkeen.

Työvoimapolitiittisesti perusteltuja syitä voisi lisätä. Jos työnhakija on tehnyt muutakin kuin maannut sohvalla ja syljeskelyt kattoon, voitaisiin korvauksettomasta määräajasta tässä tapauksessa luopua.

Mikäli esim. 5 vuotta työhistoriaa, pitäisi olla mahdollista pitää omaehtoista sapattivapaata ilman, että siitä rangaistaan. Ei tulisi rangaista siitä, ettei tule hakemaan yhteiskunnan tukea.

Kenenkään ei ole pakko olla työmarkkinoilla, mutta jos on ollut poissa työmarkkinoilta "pitkähkön ajan", niin etuuden saaminenkin voisi alkaa vasta "pitkähkön ajan" kuluttua?

Pitäisi voida tarkastella tilannetta nykyistä tarkemmin myös sen perusteella, miksi hakija oli poissa työmarkkinoilta.

Korvauksettoman määräajan kesto voisi olla lyhyempi

Onko työttömyysetuuden menettämällä vaikutusta työnhakijan käyttäytymiseen, jos ko. asiakas saa toimeentulonsa toimeentulotukena?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1.	Kyllä	37	51,39%
2.	Ei	35	48,61%
	Yhteensä	72	100%

Vastasitte, että työttömyysetuuden menettämällä ei ole vaikutusta. Miten kehittäisitte työttömyysturva-seuraamusten ja toimeentulotuen yhteensovittamista?

Työttömyysetuuden ja toimeentulotuen määrä

Toimeentulotuen ei ehkä tulisi taata samaan toimeentuloa kuin työttömyysturvajärjestelmän? Vaikea kysymys kaikinensa.

Toimeentulotukea tulisi myöskin pienentää, asia ei kuitenkaan koko maassa toteudu nykyään että tuki pienenis

Toimeentulotuen määrä oltava oleellisesti pienempi kuin työttömyysturva. Työhön menoa voitaisiin kannustaa esim. että toimeentulotukea ei katkaistaisi heti, kun henkilö työllistyy, koska palkkakaan ei tule heti ja kuluja kuitenkin syntyy, mm. matkakulut.

Nykyiselläänkin kai sosiaalitoimisto voi pienentää tuloja, mutta eivät pienennä. Useat toimeentulotukea saavat ilmoittautuvat työttömiksi työnhakijoiksi vain sosiaalitoimiston pyynnöstä ja ilmoittavat sen selvästi te-toimistossa.

Tietyissä tilanteissa moitittava menettely voisi johtaa toimeentulotuen alenemiseen tai jopa menettämiseen tietyksi ajaksi.

Toimeentulotuella ei saa kompensoida työttömyysturvaseuraamusta.

Toimeentulon vähennykset aina automaatio mikäli työttömyysetuus menetetty omalla käytöksellä - pystyttävä laskemaan vaikka prosentti. Vähennys liekin käytössä suurelta osin.

Toimeentulotuki on viimesijainen kunnan maksama ja hallinnoima etuus. T-turvaetus on kiinni henkilön työnhakutilanteisiin, eikä siinä yhteydessä ole mahdollista selvittää hakijoiden toimeentulon kokonaistilannetta. Mikäli on kansalaispalkan luonteinen tulo, on työnhakutilanne luonnollisesti yksi peruste.

TE-toimiston ja sosiaalitoimen asiakkuus

Sosiaalitoimen pitäisi poistaa työnhakijanaolovelvoite toimeentulotukiasiakkailta, jotka eivät esim. alkoholismien vuoksi kykene työhön. Selkeä jako, pois asiakkaat jotka eivät kuulu meille.

Työmarkkinatuen saajan tulee osoittaa aktiivisuutta tiettyinä aikoina esim. 2vuotta seurantajakso, ellei ole aktiivinen siirtyy perustuelle (sos.puoli). Sosiaalipuolen asiakas voi palata takaisin työnhakijaksi, mikäli on kuntoutunut tai osoittaa esim. koulutuksen myötä aktiivisuutta.

Työtä hakevat te-toimistoon. Toimeentulotuen saannin ehtona ei saa olla työnhaun voimassa olo te-toimistossa, ellei asiakas tosiasiallisesti hae työtä.

Jos on selkeästi todettavissa, että työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä, ei pitäisi edellyttää asiointia te-toimistossa. Vaikutusta asiakkaan käyttäytymiseen ei ole siitä syystä, että sosiaalitoimi edellyttää asiointia te-toimistossa. Jos toimeentulotukea alennetaan siitä syystä, että työttömyysetuus on

menetetty, voi tilanne tulla vielä huonommaksi te-toimiston kannalta. Eli asiakas ilmoittaa ottavansa työtä vastaan ja olevansa työmarkkinoiden käytettävissä, vaikka näin ei todellisuudessa ole. Systeemin pitäisi olla sellainen, että asiakkaan ei tarvitse puhua muunneltua totuutta.

Sosiaalitoimistoilla pitäisi olla mahdollisuus pitää itsellään sellaiset toimeentulotukiasiakkaat, joihin ei "tehoa" te-toimiston palvelut eikä pakottaa heitä te-toimiston asiakkaiksi. Tämä ryhmä on niin passiivista, että teettää te-toimistolla kovasti töitä saada aktivoitua heitä ja useimmiten siinä onnistumatta. Ovat tyytyväisiä toimeentulotukeen.

Etuuden maksun pompottelu pitäisi välttää ja estää luukulta toiselle vaihtelu.

Muuta

Ei mitenkään. Toimeentulotuki on sosiaalitoimiston heiniä.

Tiukempi kytkentä toimeentulotukeen.

Tiedonkulku ja yhteistyö

Kyllä = vihreä Ei = punainen

Tarjotaanko työnhakijalle, joka on jo menettänyt oikeutensa työttömyysetuuteen, työtä tai palveluita, jos seuraavat seikat ovat olleet syynä etuuden menettämiseen?

			Yhteensä
	Kyllä (Arvo: 2)	Ei (Arvo: 1)	
Työstä kieltäytyminen (avg: 2,00)			100 %
Työstä eroaminen (avg: 2,00)			100 %
TE-toimiston palveluista (muut palvelut kuin työnhakusuunnitelman laatiminen) kieltäytyminen ja palvelun keskeytyminen (avg: 1,97)	97	3	100 %
Nuorten työmarkkinatukioikeuteen liittyvä TTL 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettu menettely (avg: 2,00)			100 %
Pitkään työttömänä olleiden työmarkkinatukioikeuteen liittyvä TTL 8 luvun 4 a §:ssä tarkoitettu menettely (avg: 1,90)	90	10	100 %
Työnhakijan toistuva työvoimapolitiittisesti moitittava menettely (TTL 2 luvun 21 §) (avg: 1,85)	85	15	100 %
Etuuden lakkauttaminen tilanteessa, jossa työnhakija ei ole työmarkkinoiden käytettävissä (avg: 1,47)	47	53	100 %
Yhteensä	88 %	12 %	

TE-toimisto tekee työhönosoituksia ottamatta huomioon mahdollisesta kieltäytymisestä seuraavaa työttömyysetuuden menettämistä.

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1.	Pitää täysin paikkansa	51	70,83%
2.	Pitää osittain paikkansa	19	26,39%
3.	Ei pidä lainkaan paikkaansa	2	2,78%
	Yhteensä	72	100%

Seuraako TE-toimisto, että työnhakija hakee hänelle osoitettua työpaikkaa?

	Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1.	Kyllä	69	95,83%
2.	Ei	3	4,17%
	Yhteensä	72	100%

Vastasitte edelliseen kyllä. Miten seuranta tapahtuu?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1. Vain työnhakijalta itseltään saatavien tietojen perusteella	3	4,41%
2. Työnhakijalta ja työnantajalta saatavien tietojen perusteella	64	94,12%
3. Vain työnantajalta saatavien tietojen perusteella	1	1,47%
Yhteensä	68	100%

Vastasitte, että kysytte tietoja työnantajalta. Miten seuranta tapahtuu?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1. Tiedustelemalla asiaa työnantajalta vain työttömyysturvaseurantaa varten	37	57,81%
2. Muun työnantajapalvelun yhteydessä	42	65,63%
Yhteensä		

Pitää täysin paikkansa = vihreä

Pitää osittain paikkansa = keltainen

Ei pidä lainkaan paikkaansa = punainen

Työhönoositusten seurannan vuoksi

	Pitää täysin paikkansa (Arvo: 3)	Pitää osittain paikkansa (Arvo: 2)	Ei pidä lainkaan paikkaansa (Arvo: 1)	Yhteensä
Työhönoitoituksia jää tekemättä (avg: 1,47)	47	53		100 %
Seuraamuksia jää mahdollisesti asettamatta (avg: 1,71)	4	63	33	100 %
Yhteensä	2 %	55 %	43 %	

Pitäisikö TE-toimiston seurata muulla tavoin kuin työhönoositusten avulla työnhakijan aktiivisuutta työnhakussa?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
1. Kyllä	58	80,56%
2. Ei	14	19,44%
Yhteensä	72	100%

Mahdolliset kehittämissuhteet

Yleistä

Jos asiakasmäärä neuvojaa kohden olisi kohtuullinen, niin voisi henkilökohtaista yhteydenpitoa lisätä.

Hakijan kokonaistilanne tulisi huomioida (esim. 2 vuoden seurantajakson aktiivisuus).

Pitäisi, mutta miten? "työvoimapolitiisi"

Työmäärä ei kuitenkaan saisi lisääntyä

Mikäli saamme lisäresurssia, niin asiaa voisi kehittää, mutta nykyisellä resurssilla pystymme hoitamaan hätinä nykyiset välttämättömät tehtävät.

Työttömyysetuuden edellytyksenä tulisi selkeämmin olla se, että työnhakija myös hakee aktiivisesti työtä ja se hänen tulisi osoittaa TE-toimistolle ja sitä TE-toimiston tulisi myös seurata - edellyttää seurantajärjestelmien kehittämistä!

Työhönoitoitukset

Te-toimisto ei näe työhönosotuksia seurannan välineenä, se on perustehtävää.

Suurilla paikkakunnilla työhönoitus on huono keino aktiivisuuden toteamiseen. Ei ole myöskään hyvää työnantajapalvelua, jos osoitukset täytyy tehdä asiakasta tarkemmin tuntematta tai näkemättä. Haastattelut ovat paras keino ja näin tehdäänkin siinä määrin kuin se on mahdollista. Tosin tilanne huononee koko ajan valtion tuottavuusohjelman takia.

Asiakkaan aktiivisuutta ei tule seurata yritysten työhönoituksilla, seuranta voitaisiin tehdä, mikäli te-toimistolla olisi resursseja, aktiivisella yhteydenpidolla toimistoon.

Muut TE-toimiston palvelut ja työnhakijan yhteydenpito TE-toimistoon

Tarjota aktiivisesti erilaisia te-toimiston palveluja ja sitä kautta seurata hakijoiden aktiivisuuden tasoa. Tarvittaessa motivoida ja aktivoida asiakkaat omatoimiseen ja itsenäiseen työnhakuun. Kehittämällä ryhmäpalveluja ja Ura-järjestelmän tulisi kehittyä

Onhan niitä tapoja jo käytössäkin esim. työllistymissuunnitelman toteutumisen seuranta.

Työnhakuhaastatteluilla

Asiakaskäyntien yhteydessä pitäisi seurata aktiivisuutta esim. kyselemällä mitä asiakas on omatoimisesti tehnyt työllistymisensä eteen.

Seurataan jo: työnhakusuunnitelmat, koulutustarjonnat, toimenpiteet jne.

Konkreettisten työllistymissuunnitelmien tekeminen ja niiden seuranta.

Ohjaamalla muihin työvoimapalveluihin, esim. ryhmäpalveluihin, työnvalmennukseen ja osallistumista seuraamalla. (Työvoimapalveluihin osallistumista seuraamalla.)

Palvelujen tarjoaminen tuo esiin halukkuutta ja asiakas aktivoituu itse tekemään asioita työllistymisensä eteen, vaikka toimiston tarjoama palvelu ei kiinnostaisikaan.

Seuraamme jo nyt jokaisella yhteydenotolla, mikä on hakijan tilanne ja mitä hakuja mahdollisesti on vireillä.

Puhelinkontaktit, sähköpostilla tiedottaminen/kontaktointi. Koulutukseen ohjaaminen.

Koulutuksiin hakemisten seuraaminen. tason nostaminen.

Suunnitelman toteuttamisen seuranta.

Näin toimitaan esim. sopimalla suunnitelmassa työhausta esim. piilotyömarkkinoille.

Työllistymissuunnitelmien aktiivisempi seuranta ja suunnittelun kehittäminen

Seurataan jo, mm. työnhakusuunnitelmien yhteydessä sekä koulutustarjousten yhteydessä.

Normaali työvoimapalvelujen kautta

Työnhakija esittää joka käynnillä raportin siitä, mitä tehnyt työllistyäkseen.

Nykyisinkin seurataan mm. työhaun uusimisten yhteydessä; tätä puolta toisaalta voisi kehittää edelleen.

Asiakas itse raportoi käydessään niistä työpaikoista, joihin hän on hakenut omatoimisesti.

Tehtävien antaminen ja niistä raportointi (sähköisesti). Esim. hae viittä paikkaa kahdessa viikossa - raportti mitä tehnyt.

Työnhakusuunnitelman mukainen toiminta

Yleinen aktiivisuuden seuraaminen? Työnhakijan oma raportointi aktiivisuudestaan?

Työhönoitoituksia ja menettelytapoja tulisi kehittää jollakin tavoin työttömyysturvan näkökulmasta, miten?

Yleistä

Työllistymistä edistävät palvelut tulisi rinnastaa työhönoitoituksiin ja työnhakija-asiakkaan omaa velvollisuuttaan kehittää ja ylläpitää osaamistaan niinäkin aikoina kun palkkatyötä ei ole tarjolla tulisi korostaa.

Tiedotteet takaisin! (Vastaavia kehittämisehdotuksia yhteensä neljä.)

Tavalla tai toisella menettelyä pitäisi selkiinnyttää, hyvä palvelu on kyseenalaista jos/kun hakijoita "pakotetaan". Toisaalta, joidenkin kohdalla on pakko toimia näin. Tämä on se ikuisuuskyseminen josta ei taideta päästä eroon niin kauan kun työttömyysetuus on työvoimapolitiittisesti perusteltua.

Konkreettisempi suunnitelmien sisältö ja seurantakeskustelut

Suunnitelmissa tulisi enemmän kiinnittää huomiota hakijan osaamiseen ja työtehtäviin, joissa asiakas pystyy työskentelemään.

Sähköisten palvelujen myötä työhönoitoitusten merkitys vähenee ja työpaikat täyttyvät muutoin. Tämä tulisi huomioida, koska "työmarkkinoilla" työnhakijoiden käyttäytymisestä on vaikea saada tietoa.

Nykyinen käytäntö on monivaiheinen ja työläs.

Menettely on toimiva.

Työhönoitoitus on menettelynä vanha ja ajastaan jälkeenyäännyt. Osoituksen (paperinen) tekstin kehittäminen.

Omatoimista aktiivista työnhakua tulisi markkinoida enemmän ja myös seurata työpaikkahakemuksia ym.

Hakea jotain nykyaikaista muotoa ja mallia

Käytössä on jossakin osoitukset toimiston kautta ym., mutta sekään ei aina ole hyvä ratkaisu. Eräs ongelma on työnantajat, jotka haluavat pelkästään listoja, ei suoria hakijoita. Työhönoitoituksista voisi kokonaan luopua jos olisi määrällisiä nimeämättömiä tehtäviä (työnantajissa käyntipakko/hakupakko).

Työväilytys on muutakin kuin työhönoitoituksia, te-toimisto välittää töihin paljon tyllisyyttä edistävien palvelujen avulla, työtarjoukset säilytettävä asiantuntijan arvioina työstä työhön menevien kohdalla arvioina työpaikan sopivuudesta hakijalle.

Osoitusten tekeminen

Automaattisesti sähköpostiin/e-kirje työnhakuprofiliin mukaiset paikat työnhakijalle. Työllistymissuunnitelman tarkistamisen yhteydessä käydään paikat läpi.

Työhönoitoitusten määrää voisi laskea nykyisestä. Parempi kohdennus ja niiden suuntaaminen lähinnä palkkatuki- ja työmarkkinatoimenpiteisiin.

Työllistymissuunnitelmista nykyistä konkreettisempia eli työtarjoukset ym. sidottaisiin nykyistä selvästi useammin allekirjoitettuihin suunnitelmiin ja suunnitelmien toteutumista seurattaisiin säännöllisesti ja johdonmukaisesti.

Tarkoitus lienee, että työhönoitoituksia tehdään vain parhaille työnhakijoille, koska työnantajalla on oikeus saada parasta saatavilla olevaa työvoimaa. Osoituksella ei koskaan saisi testata työnhakijan työhalukkuutta, joten työhönoitoitus sopii mahdollisimman huonosti työttömyysturva-oikeuteen. Mutta miten kehittää?"

Tietyn ? ajan yli aivan yhdenjaksoisesti työttömänä (ilman työsuhdetta) olleet tulisi velvoittaa pyytämään TE-toimistolta työhönoitoituksia ja jos TE-toimisto ei osoituksia halua tai pysty tekemään tulisi toimiston osoittaa "työllistymistä edistäviä palveluja" tai työtä työllisyysvaroin.

Työtä ei tarjota työttömyysturvan menettämisen näkökulmasta.

Hakijalle annetaan tietty määrä paikkoja haettavaksi kuukauden aikana ja hakija esim verkon kautta selvittää onko hakenut, työntajan nimi yms.

Esimerkiksi tuomalla työhönoositustilanteessa jollain tavalla esiin asian mahdolliset vaikutukset työttömyysturvaan. Toisaalta toiminta ei saisi muodostua työttömyysturvalla "kiristämiseksi".

Työhönlähtemishalukkuutta ja oikeaa työhönoositusta pitäisi pystyä käyttämään ilman työntantajapuolen joutumista kärsimään asiasta eli haluttomista hakijoista. Korostuu kiireaikana kun kaikkia hakijoita ei tunneta kuin hakuammateittain (lyhyet työttömyydet).

Osoitusten kirjepohja

Työhönooituksen seuraamusteksti on huonoa asiakaspalvelua eli se ainakin pitäisi korjata asiakasystävällisemmäksi.

Jos kokeiltaisiin yhdistää osoitus ja katkaisu- tai kuulemislausunto: Teidät on osoitettu hakemaan sitä sun tätä. Työnhakunne uudelleen voimaan saattamiseksi, kertokaa te-toimistolle... tai teidät on osoitettu hakemaan sitä sun tätä, kertokaa haitteko vai ette ja miksi

Tulostusten tekstipohja on tyly. Tulisi saada asiakasystävällisemmäksi.

Osoitusten seuraaminen ja työttömyysturva

Työttömyysturvan sanktiointi ei saa "sotkea" nykyistä enempää työntajaja-asiakkaiden palvelua. Painotettakoon enemmän työnhakija-asiakkaiden antamaa tietoa.

TE-toimisto voisi tarjota työtä ilman että laiminlyönnistä heti aiheutuisi seurauksia työttömyysturvaan, tehdä siis työtarjouksia. Jos laiminlyötyjen työtarjousten esim. määrä ylittäisi määrätyn rajan, johtaisi vasta se työttömyysturvaseuraamuksiin. Usein olennaista on se, että työtä tarjotaan. Lievennettäisiin yhteyttä työn tarjoamisen ja työttömyysturvan välillä.

Nykyinen raportointimenettely on edelleen varsin aikaa vievää vaikka sitä onkin kehitetty. Raportointia tulisi kehittää edelleen esim. sähköisenä tapahtuvaksi. Myös selvityspyynnömenettelyä tulisi kehittää helpommaksi/nopeammaksi, mahdollisesti sähköisenä

Kaikki osoitukset pitäisi tarkastaa ja tilanteen niin vaatiessa selvitettävä syyt (selvityspyyntö). Työnantajayhteistyön kehittämisen niin, että työntajan suoraan tekemät tarjoukset ja niistä kieltäytymiset tulisivat tietoon ja seuraukset samanlaiset kun meidän osoituksissa = tasapuolinen kohtelu.

Työhönooitusten tulosten kirjaamisen sähköistäminen: asiakas joutuu kirjaamaan tulostiedot järjestelmään, jotta päivärahmaksatus jatkuu.

Työnhakija voisi verkkopalvelun kautta ilmoittaa onko ottanut yhteyttä työntajajaan osoituksen johdosta ja mikä on ollut osoituksen lopputulos

Seuranta tulisi tehostaa TE-toimistossa ja valvoa TE-toimiston ulkopuolelta.

Työntajan tulee saada tieto osoituksista ja samalla kuittausmahdollisuus/velvollisuus sähköisesti - verkkopalvelua kehittämällä. Otettava huomioon että TE-toimiston palvelut ovat ilmaisia.

Hakija voisi sähköisesti ilmoittaa työnhakunsa osoitustilanteissa. Hakijan ilmoituksesta viesti virkailijan koneelle.

Kun osoituksen tulos kuitataan URA-järjestelmässä, moitittavasta menettelystä tulisi kirjautua tieto automaattisesti selvityspyynnön tekemistä varten. Saman tulisi koskea myös työllistymistä edistävästä palveluista kieltäytymistä.

TEM-analyyseja – verkkojulkaisusarjassa aiemmin ilmestynyt
→ www.tem.fi → julkaisut → TEM-analyyseja

Nio, Ilkka (1/2008); **Työvoimatoimistojen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi – esimerkkinä rakenteellisen työttömyyden alentaminen**

Torvi, Kai (2/2008); **Maahanmuutto vastauksena työvoiman saatavuuteen – loppuraportti**

Nio, Ilkka – Torvi, Kai – Tuomaala, Mika (3/2008); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste**

Nio, Ilkka – Sardar, Paula (4/2008); **Työvoimapolitiittisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuosina 2005 ja 2006**

Tuomaala, Mika (5/2008); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2007**

Alatalo, Johanna – Tuomaala, Mika (6/2008); **Alueelliset rakennemuutokset**

Mella, Ilkka (7/2008); **Maakuntien suhdannekehitys**

Nio, Ilkka – Torvi, Kai – Tuomaala, Mika (8/2008); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, syksy 2008**

Tuomaala, Mika – Torvi, Kai (9/2008); **Kohti työperusteista maahanmuuttoa: Ulkomailta palkattavan työvoiman tarpeen arviointi**

Alatalo, Johanna – Räisänen, Heikki (10/2009); **Työttömyysturvan uudistuslinjausten ex ante -vaikutusarviointia**

Nio, Ilkka – Torvi, Kai – Tuomaala, Mika (11/2009); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, kevät 2009**

Heinonen, Ville – Kangaspunta, Kirsi – Räisänen, Heikki – Sardar, Paula (12/2009); **Työllisyys ja työttömyys eri koulutustasoilla – tilastollinen tarkastelu**

Tuomaala, Mika (13/2009); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2008**

Alatalo, Johanna – Torvi, Kai (14/2009); **Joustoturva Suomen työmarkkinoilla: indikaattorit ja niiden tulkinta**

Mella, Ilkka (15/2009); **Maakuntien suhdannekehitys 2007-2009**

Alatalo, Johanna – Nio, Ilkka – Tuomaala, Mika (16/2009); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin talous- ja työmarkkinaennuste, syksy 2009**

Kaarna, Anssi (17/2009); **Väestön hyvinvointi alueilla – tilastollinen katsaus**

Nio, Ilkka – Sardar, Paula (18/2009); **Työvoimapolitiittisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuosina 2006 ja 2007**

Räisänen, Heikki – Tuomaala, Mika (19/2010); **TE -toimistojen tuottavuus ja työpaikkojen täytön tehokkuus**

Kaarna, Anssi – Mella, Ilkka (20/2010); **Maakuntien suhdannekehitys 2008 – 2010**

Nio, Ilkka – Tuomaala, Mika (21/2010); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste**

Tuomaala, Mika (22/2010); **Työvoiman hankinta toimipaikoissa vuonna 2009**

Kaarna, Anssi – Mella, Ilkka (23/2010); **Maakuntien suhdannekehitys 2008 – 2010**

Nio Ilkka – Sardar Paula (24/2010); **Työvoimapolitiisilta toimenpiteiltä sijoittuminen vuonna 2008**

Alatalo Johanna – Nio Ilkka – Tuomaala Mika (25/2010); **Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, syksy 2010**

Alatalo Johanna – Räisänen Heikki – Tuomaala Mika (26/2010); **Työvoiman rekrytointi taantumassa – julkisen työnvälityksen näkökulma**

Alatalo Johanna – Räisänen Heikki – Tiainen Pekka (27/2010); **Lainsäädännön työllisyysvaikutusten arviointi ja taloudelliset vaikutukset**

Avikainen Ahti – Kerminen Päivi – Korhonen Tiina – Murto Mikko – Peura Jari (28/2010); **Työhönosoittamisesta työn tarjoamiseen – työhönosoitusten käyttöä koskeva selvitys ja kehittämissesitykset**

Kaarna Anssi – Mella Ilkka (29/2011); **Maakuntien suhdannekehitys 2009 – 2011**

Alatalo Johanna – Räisänen Heikki – Tuomaala Mika (30/2011); **Työvoimatilanne metsäalan ammateissa**